
PER
IACOBVS
ZADZ
DISC

Pravo V

SECRETA PRINCIPIS ANHALTINI CANCELLARIA.

Hoc est,

VERA AC GERMANA DETECTIO CLANDESTINARVM DELIBERATIONVM, CONSILIORVM, AC PERNICIOSARVM MACHINATIONVM &c.

quas correspondentia VNIONIS capita & Directores, durantibus adhuc in toto S. Rom. Imperio motibus bellicis, in non leue REGNI BOHEMICI, &, respectiue, Augustissimæ domus Austriacæ, exterorum Principum, adeoq; vniuersi S. Rom. Imperii, præiudicium & euersionem tam in publico quam Ecclesiastico statu, inter se inuicem commutarunt; quæ autem singulari diuina prouidentia, per, 8. Nouemb. insignem contra Bohemos eorumdemue Coryphæos & asseclas obtentam Victoriam Pragensem, in ipsis commemorati Principis Anhaltini Archiuis sub Originali repertæ, & vniuerso terrarum Orbi manifestatæ atque propalatæ sunt.

NVNC TAM EXTERIS QVAM INQVILINIS PRINCIPIBVS, OMNIBVSQVE TOTIVS S. ROM. IMperii Ordinibus, ac Rebuspublicis, fidelissimæ Germanæq; admonitionis detestationisq; gratia, typis publicis gratæ posteritati communicatæ.

A. P. A.

Cum Indice.

ANNO M. DC. XXI.

ADMODVM REVERENDIS, VENERABILIBVS, CLARISS. NOBILISS. ET DOCTISS. DOMINO DEcano A. W. & cæteris Cathedralis Ecclesiæ ad D. BARPTOLOMÆVM in Mœno-Francofurto Dominis Capitularibus, omnibus & singulis, Dominis, & amicis meis obseruandissimis.

S. D. P.

PHILIPPVS REX MACEDONIAE, ADMOdum Reuerendi, & Inlustres, Clarißimi, Doctißimi, & Humanißimi Domini Mecœnates, cum ei nunciatum esset Tethripponem vicisse in Olympiis, Parmenionem Dardanenses prælio fudisse, & vxorem eius sibi masculum fœtum enixam esse, porrectis in cœlum manibus ita exclamauit:

O FORTVNA pro tot, tantisque bonis leui quopiam malo me affice! *Non enim Rex ille Cordatißimus & Prudentißimus, ob rerum à suis belli Ducibus præclare gestarum prosperum successum, insolenter gestiit, sed* FORTVNÆ INDVLGENTIAM *suspectam habuit, cuius ingenium nouerat, vt hisce, quib. nimirum exitium molitur, prius noua rerum prosperitate blandiatur. Quocirca* HECVBA *de* FORTVNÆ *instabilitate, & non altum sapiendum propter prosperos* FORTVNÆ *successus, in hanc sequentem sententiam ita disputat:* Vide Euripid.

Præstantiorem non oportet iniuste dominari:
Neque fortunatos putare, semper se tales futuros.
Nam & ego olim fortunata eram, nunc non sum amplius:
Sed opes omnes VNA mihi DIES abstulit.

Quomodo Crœsus summa suæ felicitate priuatus fuerit, testantur id Historici: adeo

Herod. & Plutarch. in vita Solonis. Herman. Kirchn. D. & Poeta Cas. in suo Coriolano.

vt non tam scite, quam vere loquatur Phauorinus, inquiens: Homo cum sis, numquam dixeris quid cras futurum fiet: neque homine felice viso, quamdiu talis mansurus sit: neque si familiam felicem videris.

Anceps (*inquit Poeta*) FORTVNÆ passus est, nec quemquam, post homines natos,

Inuenias, quem non lubricitas eius deluserit *&c. & idem ille:*
----- rota circumagimur mutabilis
Sortis quotquot in Imperii puppe stamus: aquas
Nauigamus, scopulis, syrtibusque altis obnoxias:
Nemo euentui sactificare possumus, ad vltimam
Lineam priusquam rerum deuentum fuit omnium &c.

Cic. pro Sylla.

O volucrem, igitur, fortunam! quam cito omnia ex lætitia & voluptate ad luctum lacrumasque reuertuntur.

Ad propiora, Admodum Reuerendi, Clarißimi, & Doctißimi viri, vt de- [illegible]*a & gloriosißima Inuictißimi Imperatoris* FERDINANDI II. *Domini nostri Clementißimi, aduersus rebelles suos Bohemos consequuta victoria, nonne rerum humanarum, volubilisque* FORTVNÆ *insigne exemplum? nonne luculentum (. quod* aduersus stimulum calcitrare durum *fiet,) testimonium? nonne pressæ sed non oppressæ, veritatis manifestatio? nonne legitimi Magistratus (cui* DEVS TER OPTIMVS MAXIMVS *parere & suum tribuere iubet) restitutio? Proh Deum immortalem quanta ante hac malorum in Bohemia, incorporatarumque Prouinciarum Confœderatione lerna erat? quæ confusio? qualis innocentißimi, nullo ætatis, sexus, status, atque dignitatis habito respectu, sanguinis profusio? quæ rebellio? qualis, aduersus summum totius terrarum Orbis caput, gentium, quæ fremebant aduersus vnctum Domini, insurrectio? quot technarum, clandestinarumq; molitionum excogitatio, &, heu dolor, exequutio? Sed hæc omnia* TEMPORIS FILIA, *veritas, insignis, de qua diximus, victoria, & sub ista repertа præsens* ANHALTINI PRINCIPIS CANCELLARIA, *toti mundo detexit, atq; adeo ipso facto testatum fecit, Deum legitimi abs se constituti Magistratus honorem sartum tectumque conseruaturum, eiusque turbatores confusioni & rubori daturum. Plura heic (vti possem) sicco pede lubens prætereo, ne aduersæ, victæ, & confusæ parti forsitan (quod absit, humani enim à me nihil alienum scio, & humanarum rerum inconstantiæ omneis mortales esse obnoxios haud ignoro) insultare videar.*

Matth. 22. Date Cæsari, quæ sunt Cæsaris &c.

Anhaltinam igitur hancce Cancellariam, ex vernacula in Romanam linguam à me tralatam, Admodum Reuerendi, Clarißimi, & Doctißimi viri, cum

primis,

primis vero tibi, Domine Decane, A. W. *cuius quamplurima in me, vix visum, exstant beneficia, vobis ideo sacram esse volo iubeoque, vt habeam, qui me aduersus publicæ pacis, atque adeo ipsius S. Cæs. Maiestatis, Domini nostri clementissimi, hosteis defendant, atque imposterum mea studia sibi quam commendatissima habeant; tum denique, vt publico hocce monimento gratum meum animum aliquo modo erga benefactores meos ostenderem. Vos omneis & singulos diuinæ protectioni commendans, Raptim è Musæiolo meo 1. Aug. A.C.M.DC.II.XX.*

REV. Vestris Dig.

Obseruantissimus Cliens

PER METATHESIN

Raphael Sulpicius à Munscrod.

LECTORI BENIVOLO

S. D. P.

OMNIBVS TYPIS PVBLICIS DIVOLGANDIS Tractatibus atque libris, amice candideque Lector, plerumque Præfationes præfiguntur, partim vt tam opus ipſum, quam eiuſdem auctor de meliori, vti aiunt, nota commendentur: partim etiam, vt certus quidam Patronus, clementia, fauor, atque tutela impetrentur: partim denique vt decentes gratiarum actiones pro exhibitis beneficiis Mecœnatibus perſoluantur.

Haſce & ſimiles iſtiuſmodi ob conditiones nulla heic ſingularis aliqua præfatio requiritur, quippe cum materia ipſa, SECRETA, nimirum, PRINCIPIS ANHALTINI CANCELLARIA, (in qua deploranda intemperies Bohemica, & exinde ſubſequutus turbulentus ſtatus Germaniæ, aliarumque Prouinciarum, ac motus quaſi vniuerſalis, tractatus, conſultatus, decretus, atque tamdem in effectum deductus eſt) & quod plura iſtiuſmodi grauiſſima ſecreta atque clandeſtinæ machinationes lucem adſpexerint, in vniuerſo terrarum orbe tantam ſui famam excitauit, vt quilibet eius rei ſcientia maxumopere tangatur.

Auctores, præterea, periculoſo-clandeſtinarum iſtarum machinationum, vtpote CHRISTIANVS Princeps Anhaltinus, Elector Palatinus, IOACHIMO-ERNESTVS Marchio Brandeburgicus, ALBRECHTVS, Comes Solmenſis, VOLRATHVS à Pleſſen, D. LODOICVS CAMERARIVS, &c. ACHATIVS & CHRISTOFERVS à Dona, &c. per ſe ſat noti, inluſtri proſapia oriundi, & in functionibus Bohemicis nominati, qui etiam (vti ex contextu liquet) propriis ſuis manibus ſeſe ipſos prodiderunt. Iccirco hoc opus ſiue tractatus, re ipſa, commemoratorum Auctorum proprium opus eſt, exceptis aliquot (vt Lector in

meditando

meditando atque tempus inuestigando molestia laboreque sublenaretur) ab initio & fine huius operis circumstantiis, quæ, iuxta rei gestæ seriem, aliquanto clarius explicatæ, & aliquot, in nullius præiudicium vergentes, notæ, ad meliorem informationem (absque vllo quæsito decore vel elegantia) adnexæ fuerunt.

Nullum itaque alium Patronum, amicum, clementiam, fauorem, vel protectionem ANHALTINO-PALATINA ista CANCELLARIA quærit, quam ipsam veritatem, eius cognitionem, ipsam iustitiã, & omnia denique syncera minimeque fucata corda, cuiuscunque status & conditionis etiam illa fuerint, quæ non dumtaxat hodierno, verum etiam futuro tempore, ansam occasionemque nacta sunt, vt videlicet mundi hodiernum cursum sedulo perpendant, rebusque suis studiose inuigilent.

Equidem quum Tragœdiæ huius Auctores mysteria sua adeo clanculum tractauerint, atque, ob illorum publicationem, paruas sane gratias repensuri sient (quemadmodum etiam non minimus ex ipsorum numero hanc repertorum Originalium iacturam, pluris quã ipsius regni, Prouinciarum, impedimentorumque amissionem, fecerit) nihilominus tamen pij ad communem salutem, incolumitatem, prosperitatemque inclinantes animi, cumprimis ij, qui forsitan passi, vel etiamnum passuri sunt. DEO TER OPTVMO MAXVMO eo maiores persoluent gratias, quod ista contra ipsos aliosque suscepta consilia iusto tempore, &, vti aiunt, in medio anxietatum, detecta fuerint; atque imposterum quiuis, cui fidendum credendumve fiet, sedulo possit animaduertere, *ni cum Phrygibus*, qui sero sapiunt, *sapere voluerit.* Sero Phryges sapiũt.

Epilogi loco beniuolus Lector quoque admonetur, quod hic Tractatus in tria capita vel membra distributus sit. Quoniam vero primum cum tertio ferme correspondeat, & alterum principale membrum fiet: iccirco modo iam commemoratũm membrum mox principio insertum est. NB.

EPIGRAMMA.

Recte quicquid agis, bene agis: contraria verbis
Iures, testeris dummodo: NEMO VIDET;
Iniustos procerum mala conspiratio Reges
Saltem clam fiat, fit bene: NEMO VIDET;

Regis

Regis in exitium peregrinum poscere Martem
Occulto fas est tegmine: NEMO VIDET;
Sollicitare lubet Regesque, Vrbesque, Ducesque,
Orbem & leges vertere: NEMO VIDET;
NEMO VIDET: *videat nactam licet omnia victus*
Post palmam: ast iam dicite: NEMO LEGIT.

QVAM IMPERVESTIGABILIS, MIRABILIS, ATQVE INEFFABILIS VOLVNTAS, consilium, sapientia, dispositio atque permissio Domini siet, *qui solum mirabilia* Ps. 35. v. 7. *& res incõmemorabiles facit* Iob 5. v. 9. *& cuius iudicium summa est profunditas* Psalm. 35. v. 7. id, inquam, Sacro-Romanum Imperium GERMANICÆ NATIONIS perturbatis turbulentisque hisce temporibus luculenter satis vidit, atque in hodiernum vsque diem magis, quam durante Imperio, expertum est. Quamuis vero incendium, ab initio in Bohemia exortum, mox alia quoque Austriaca regna & hæreditarias Prouincias inuasisset, & tam florentes, fœcundas ad omnem humani generis necessitatem abundantes, ditissimas, atque adeo per sese inuincibiles Prouincias deuastasset, multisque in locis in fauillas cineresque resoluisset, atque in ijsdem tot innocentissimorum Christianorum millium preciosissimus redemptus sanguis effusus fuisset, quemadmodum illud deploranda vestigia & rudera in conspectu testantur, omnibusque posteris, donec mundus durabit, viuum quasi exemplum erit, quid nimirum nostris temporibus, nobis ipsis per malas nostras actiones ansam occasionemque præbentibus, subsequutum fuerit: nihilominus tamen scaturigines, capitales radices, & fundamentalia consilia omnium etiam in ipso Imperij medio exortorum motuum atque tumultuum, multo ante præparata, impulsa, & tandem, Bohemicæ intemperiei occasione, diuolgata atque ipso facto in effectum deducta fuerunt.

Idque potissimum hoc modo, quod quidem principales inuentores & directores aliis illud negotium facile, factu haud difficile, pulcrum, artificiosum, pium, ab ipsorum parte per omnia vtile, esse persuaserint, ipsorum aliquos, ex priuato interessente adfectu, vel tamquam in re communi Euangelica partim totos in suam nassam pertraxerint, non medioxumam sane partem per fucatas persuasiones in tantam incommoditatem præcipitarint, vt eamdem sibi ipsi non solummodo non imprimere, verum etiam sese iterum ex-

inde extricare nequeat. Non pauci quoque propria sua conscientia eo adacti fateri iam necessum habent, sese seductos, & quot damna, præiudicia, pericula & calamitates sustinuerint, & quam grandes pecuniæ summæ, quas sæpius quædam ciuitas eiusdemve inquilini magna solertia, molestia atque labore per frugalitatem atque parsimoniam honeste corraserunt, paucis dumtaxat nunc ab annis huc collatæ, vel potius in aquam coniectæ, & quot locupletissimæ præparationes cum tormentis, munitione, annona, omnique apparatu, ad manifestum bellum pernecessariæ, institutæ fuerint, & denique quot incommoditates Euangelicæ Vnioni incorporati correspondentesque Ordines distributione armorum, sustentatione propriorum suorum subditorum Prouincialium, ciuium, &c. randenouois itidem, diribitoriis, hospitiis, militarium copiarum ab Vnione conscriptarum & Bohemis subsidio auxilioque tramissarum transitibus, direptionibus, latrociniis, calumniis, aliisque hostilibus attentatis, aliarum nationum in humeros suos proprios deriuauerint. Magazini.

Similiter quod exinde Romano-Cæsareæ M. eiusdemve domus exercitus omnino in S. R. Imperium (in quo illi & isti, iste & illi Cæsareæ S. M. duas antehac impositas & aliquandiu possessas coronas, vna cum incorporatis, aliisque Austriacis hæreditariis Prouinciis, à capite suo auellere, immo eamdem in adipiscenda Romana corona omnibus viribus impedire, commemoratamque domum, vna cum Romano-Catholica relligione plane opprimere conati sunt) concesserit, inibique, cum bella absq; detrimento atq; damno neutiquam geri possint, tam nocentes & auctores, quam alij quoque vicini cum prouinciis & populis suis multis modis pati necessum habuerint.

Quo facto Rhenanæ, aliæque finitimæ Prouinciæ earumdemve inquilini, cum primis Wormatia & circumiacentes ab vnius vel alterius partis militibus in præsentem perturbatum statum, extremamque inopiam partim redacti, partim vero in exilium relegati sint: agri inculti relinquuntur: Ordinum prouentus & vectigalia extenuantur, imminuuntur: Vrbium ciuiumque Mechanica atq; Comercia labefactantur: subsidia in arctum rediguntur: & istæ (vrbes) ad superfluas, sumptuosas, ciuibusque multis in modis onerosas exædificandas munitiones & propugnacula incitantur.

Vice versa quoque census, contributiones, aliaque subditorum

B onerosa

onerosa onera duplicantur, immo tri: vel quadrupliciter exprimuntur, & miseri subditi, vna cum coniugibus & charissimis thori pignoribus ad interiorem vsque medullam exsuguntur: annui reditus & prouentus, præsertim vero ciuitatum Imperialium Commercia indies adhuc impediuntur, & residuum, per contagiosas grassantes lues, annonæ caritatem, & subtractionem humano generi necessariorum victualiorum passim absumitur.

Sin vero nunc rebus nostris ferme desperatis minime inuigilare, neque à tam perniciosis detectis (laudetur summa Trinitas) consiliis, intentionibus, & insidiosis practicis cessare vel cauere velimus, procul omni dubio plenaria ruina Romano-Germani Imperij, quod ab antecessoribus & charissimis maioribus nostris, per aliquot nunc secula, contra exteras nationes heroice conseruatum, ampliatum, & ad nos translatum est, ipsissimis nostris temporibus, per exacerbatum plane ob;& excæcatum nostrum animum, cum perpetua inextinguibili ignominia, præiudicio, & insigni bonæ famæ macula, metuenda, & commemoratum laudatissimum, Nobilissimum, heroicum GERMANICÆ NATIONIS Imperium, quod hactenus inuictum, atque aliis gentibus terrori fuit, iam peregrinis, & singulis ferme, præda fieri, ac forsitan (quod tamen malum DEVS TER OPTVMVS MAXVMVS clementissime præcauere velit) in barbaticam barbari Archi:& hæreditarij Christiani nominis hostis seruitutem redigi oporteat, qui tamen cum omnibus Christianorum inimicis, cum multo minori potentia, sumptu, præparatione, & coniunctis viribus (quemadmodum dumtaxat duobus nunc elapsis annis in S.R. Imperio & vicinis regnis videre fuit) plane à Constantinopoli pelli, prouinciæque Turcicæ, atque adeo totius Orientis tractus iterum ad Christianitatem reduci atque transferri posset.

Cum vice versa omnis ista, non facile hactenus conspecta atque audita Christiana præparatio bellica inter Christianos, in proprium ipsorum detrimentum atque perniciem, excitata, arma sua, tormenta, munitionesque bellicas, contra proprios suos consanguineos, agnatos, vniusque quasi corporis membra, non secus quam inter capitales hostes fieri consueuit, vsurpauerit, omnino cum modo commemorati Archihostis Turcici summa exoptata occasione, qui per hancce Christianorum propriam sanguisitibundam capitalem inimicitiam, quam absq; singulari externa adsistentia, nullo animaduertente, tam

artificiose promouere potest, plus emolumenti contra se ipsam in extremam perniciem præcipitantem Germanico-vicinam nationem captat, quam cū omni sua Ottomannica potentia atq; Monarchia, quādiu etiam ista duratura fiet, efficere posset: cumprimis quod Christianum, cum S. Rom. Imperij sanguine & infinitis sumptibus multis nūc annis heroice atq; mascule tutatum strenueq; defensum propugnaculum (HVNGARIÆ REGNVM) inter se ipsum diuisum, exhaustum, desolatum fiet, & potior pars in Turcici mancipij siue Vasalli, GABRIELIS BETLEHEMI, videlicet, manibus consistat. Ad Bohemiæ regnum, eidemve incorporatas Prouincias quod attinet, eædem ad maiorem sane S. Rom. Imperij partem, pecunia, prouisione, & populis exhaustæ sunt; exacerbati quoq; inter se inuicem animi sua huc vsq; continuata extrema cottidie magis magisq; cumulant, Ottomannicæ portæ extremam opem auxiliumq; implorant, & forsitan seipsos protinus cum ipso coniuncturi sunt.

PROH DEVM immortalem quam elegantissimi selectissimique milites, vt iam cæteras innumerabiles, innocentes, minimeq; interessentes pessum datas animas taceamus, hisce duobus annis, vel per naturalis subsidij defectum, vel per armorum, ignis, morborumq; violentiam absumpti sunt? Si quis tam Vnitorum in S. Rom. Imperio, quam Stadensium, Hungarorum, Bohemorum, incorporatarum confœderatarumque Prouinciarum, tam Cæsareæ S. M. eiusdem laudatissimæ domus, & Romano-Catholicorum Ordinum numerum hactenus conscriptarum & sustentatarum militarium copiarum ad amussim Arithmeticæ trahere velit, procul omni dubio vltra centum virorum millia depræhensurus esset.

Quid autem vnanimi omnium consensu contra hæreditarium Christiani nominis hostem, ad totalem Prisco-Romani Imperij restaurationem, effici potuisset: cum iam illi ipsi Tragœdiæ istius auctores atque Primipili intentionem suam non modo non consequuti sint, verū alios ad armorum arreptionem incitarint, &c. quod Christiani seipsos mutuo (tamquam intensissimi capitales hostes) cōsumpserint, in proprio suo sanguine manus & arma sua commaculauerint, amicus & ordo, alterum, subditi sibi à DEO TER OPTVMO MAXVMO legitimo more modoque præpositum Magistratum, hi vero excitatos & ad arma compulsos, persequuti sint, vnice & solum ansam occasionemq; præbuerint?

De incredibili hactenus ad id impenso sumptu minime iam necessum vt istius rationem ineamus: quilibet siquidem ordo, ciuitas & communio, crumena, armamentario, horreisque frumentariis inspectis, residuum atq; paruum sane emolumentum procul omni dubio facile depræhendet, cumprimis autem illi, qui in ciuitatibus ad negotij istius promotionem pecuniam sumministrarunt, redditis superioribus & communionibus suis rationibus, lucrum, vel potius summam iacturam irrecuperabilesque ferme impensas manifestissime percepturi sunt.

Id mehercule fideli sympatriotæ cor confringat, quod hæc chorea, & omnis ista Tragico-Comœdia, in quam S. Rom. Imperium, vtriusque relligionis Ordines, quemadmodum & Bohemia, Hungaria, & relliquæ incorporatæ, confœderatæ Austriacæ hæreditariæ Prouinciæ præcipitatæ sunt, modo per paucas dumtaxat personas inchoata & acta fuerit, quæ tamen in propriis suis cordibus aliter adfectæ, & actiones suas occulto atque clandestino modo eo direxerunt, aliud vero in S. Rom. Imperij Comitiis, aliisque publicis conuentibus, tam oretenus quam scripto compræhensos diuolgatos partim odiosos Tractatus, tam decoris, piis, deuotis, tamquam Patriæ & Reipublicæ inseruientibus, fidelibus, synceris, Germanis (attamen modo fucatis) verbalibus deductionibus, multifariis Legationibus (nimirum vnice & solum ob communem periclitantem Euangelicum Statum, Germanicam libertatem, exterum peregrinumque dominatum, & conseruationem Electorali-Principalium familiarum concernentem) tam propriis suis confœderatis, quam aliis Augustanæ Confessionis Ordinibus, in suam nassam confœderationemq; alliciendis, & originali sua intentione promouenda, proposuerunt, artificiose inculcarunt: alios vero partim blandis adulatoriis rogationibus, partim grauissimis intentatis minis ad fœdus illud compellere conati sunt: nihilominus tamen modo dictis propriis suis confœderatis, vt de aliis iam taceamus, veram, genuinam, internamque suam intentionem non reuelare ausi sunt, sed in conclaui Senatorio paucarum dumtaxat personarum, clanculum conclusa, instituta, atq; occultata permansit.

Eo magis magisque etiam cottidie (postquam Spiritus Caluinisticus primum, tamquam mansuetus errabundus Spiritus, qui facile sese, SCILICET, informari patitur, & modo sub deuotione apud

& penes,

& penes alios pacifice in omni debito obſequio, abſque offenſione vllius infantis viuendi, diuerticulum ſuum rogando in Germania impetraſſet, veterem vero hoſpitem, iam parumper calefactus, multis in locis abſque vlla miſericordia & commiſeratione loco pepuliſſet, & plane ad Electoratus, Cæſareo-Regiaq; Sceptra anhelaſſet.) animaduerſum fuit, ignem videlicet ſub cineribus latitare, & illum multo aliud quærere: quod etiam illud, quod hic ſpiritus publice prætexuit, & aliis, ipſos (vti factum) in ſuam naſſam alliciendos, perſuaſit, non legitimus ſcopus atque fundamentum, ſed quod iſti intentioni longe alia meta & ſcopus præfixus fuerit: Similiter quod omnes iſtiuſmodi falſæ impoſitiones (quæ Romano-Cæſareæ S.M. & Romano-Catholicis Ordinibus, ipſos pro publicis hoſtibus habendos, & contra eoſdem claſſicum impetrandum, minus ingenue imputatæ fuerunt) non ita, vti tum temporis prætendebatur, ſed longe aliter comparatæ fuerint, etiam Catholicorum animum intentionemq; non eſſe, quomodo ipſis (*contra agnitam manifeſtamque veritatem*) id affingi voluit.

Quocirca ex parte Catholicorum onerosa iſtiuſmodi figmenta & falſæ impoſitiones veriſſimis, æquiſſimis, fideliſſimiſque reſolutionibus & pollicitationibus iterum refutatæ fuerunt: expreſſa iſta proteſtatione ſemper ſibi reſeruata, quod videlicet nihil aliud, quam ſuum ius, S.R. Imperii Conſtitutiones, & tam care requiſitam impetratamque olim ſacro-prophanam pacem, relligionem, ciuilemque politiam concernentem poſtularent, rogarent, & exoptarent: quodque non vnum, vel alterum Auguſtanam confeſſionem amplectentem Ordinem in ſua Prouincia, iure & Iuriſdictione turbare atque onerare, multo minus (quemadmodum aliquot calida cerebella & irrequieti conſiliarii ſcriptitarunt) exilio mulctare eumdemque tam Prouinciis quam populis ſuis priuare vmquam in animum induxerint.

Et quoniam aliquot Præcipuorum Ordinum atque ciuitatum A.C. M.DC IIIX. inchoata, & triennio poſt, A.C. nimirum M.DC.X in manifeſtum bellum erumpentia Martialia Conſilia ad deſtinatum ſcopum minime peruenerint, & intereſſentes Imperiales ciuitates ipſo facto nunc depræhenderint, quod primum CORRESPONDENTIÆ, paulo poſt vere VNIONI ipſi implicati fuerint, vnice & ſolummodo ob ſpecioſam iſtam prætenſionem, quaſi hoc modo ipſarum putatitium reſtitutionis Donauerticæ grauamen tolli debeat: iſtud autem bellum à Generalibus multo aliter geſtum fuerit, adeo vt nullum

exinde ciuitates aliud emolumentum ſperare potuerint, quam vt ad perſoluenda male contentorum militum, atque eorumdem officialium ſtipendia clauem ad ærarium (caſſam vulgo) porrigere neceſſum habuerint: interea idonea occaſione captata, Coryphæi iſti præcipuos aliquot Senatores, quod nimirum Imperiales Ciuitates, ob id, quod alii in ipſarum intentionem molirentur, ærario præfecti & perſolutores eſſe oporteat, adhortati ſunt: qui ſane, reſponſionis loco, ſeſe ita reſoluerunt: manifeſto iam depræhendi, quomodo videlicet res ſeſe cum Imperialibus Ciuitatibus habeat, quæ tamen impoſterum non amplius ita ſeſe ſeduci paſſuræ, multo minus iſtiuſmodi negotiis ſeſe implicaturæ ſint: ea propter, bellum aliis relinquendo, pacem ſectari cogerentur.

Equidem ſi mox ab initio iſtiuſmodi arbitris perſonis, quæ procul omni dubio aliquot præcipuorum Vnionis Ordinum clandeſtinas machinationes ſatis mature, ceu ex vngue leonem, cognouerunt, in Imperialibus Ciuitatibus obedientia præſtita fuiſſet, & non alii, per Spiritum Caluiniſticum inflammati, partim ſeipſos immiſcuiſſent, partim loca, quo melius apud iſtam Vnionem oleum igni adfundere poſſent, occupaſſent: verus tum commemoratæ Vnioni belli neruus, tam peccuniam, quam munitionem, præparationem & ſubminiſtrationem omnium neceſſariorum requiſitorum concernens, ſubtrahi, & eo ipſo plenaria Bohemorum defectio, cum omni exinde repullulata intemperie, præcaueri potuiſſet.

Ita Spiritus Caluiniſticus aſtuta ſua fallacia, & fallaci ſua aſtutia, peculiareis aliquot Imperiales Ciuitates obcœcando, iiſdemue glaucoma obiiciendo, in tam periculoſum labyrinthum iterum præcipitauit.

Quamuis autem iſtæ Correſpondentis Vnionis inſidiæ, conſilia, & actiones (vti paullo ante diximus) non adeo occultæ permanſerint, quod non alii ex circumſtantiis eaſdem colligere & coniectare potuerint, quemadmodum quidam qui iſtiuſmodi technarum non adeo imperiti ſunt, non vna dumtaxat vice, tam oretenus, quam per litteras illud ipſum ſatis ſuperque innuerunt, atque, ne Reſpublicæ ſeſe ita ſeduci paterentur, eaſdem obteſtati ſunt: nihilominus tamen, ob fidele ſilentium Caluiniſticum, cum irrefutabilibus, fundamentalibuſque probationibus veritas aliquandiu adhuc

adhuc premi oportuit: cumprimis quod Spiritus Caluinisticus exclamationibus, protestationibus, & obtestationib. *Cramben bis coctam*, *Crambe bis*
vereremque suam cantilenam (.rem istam meram defensionem Ger- *cocta mors*
manicæ libertatis, relligionis, Priuilegiorum, iurium, atque iurisdi- *est.*
ctionum, contra Pontificio Hispanicum dominatum, concernere.) repetierit: donec DEVS TER OPTVMVS MAXVMVS tam perniciosis, diuino suo honori, Sac. Romano Imperio, & omnibus totius terrarum Orbis Christianis Monarchis atque capitibus è diametro quasi repugnantibus consiliis finem imposuerit, &, iuxta ineffabilem imperscrutabilemque suam bonitatem atque Sapientiam, Inuictissimo Romanorum Imperatori FERDINANDO II. in vniuerso mundo notoriam Victoriam Pragensem clementissime largitus fuerit.

Per quam, penes alia infinita diuina beneficia, cumprimis sua, I. Membrũ
iuxta Psalm. CXXXV. vers. quarto, sempiterna misericordia erga suum in terris constitutum summum totius Christianitatis caput, Sac. Roman. Imperium, eius fidelissima membra, & quod illud à totali ruina etiamnum tectum sartumque conseruetur, satis superque apparuit.

II. Quod pari modo, per eamd. Austriaco-Pragensem victo- II. Membr.
riosam victoriã, hucusq; summo silentio occultata perniciosa consilia atque machinationes (quo commodius summa capita è thronis suis deturbari, Imperium, regna, & Prouinciæ ad alios transferri, noua regimina introduci, sub specioso prætextu alii præueniri, opprimi, relegari, atque adeo Caluinianorum deliria introduci potuerint.) DEVS TER OPTVMVS MAXVMVS vniuerso terrarum Orbi detexerit, & præcipua istius impressionis capita, eorumdemue summos Officiales & instrumenta directoria, cum propriis suis autographis, Originalibus, atque documentis, in summa ipsorum astutia confuderit & rubori dederit: quæ Scripta CHRISTIANVS PRINCEPS ANHALTINVS (qui tamen alias pro Generalissimo & præcipuo bellatore in intimis etiam consiliis semper prædicatus fuit.) in ab ARCANA SVA CANCELLARIA fuga absque vllo dubio ex diuina prouidentia post se & à tergo relinquere necessum habuit.

III. DEVS TER OPTVMVS MAXVMVS quoque per toties nunc III. Memb.
cõmemoratam Austriaco-Bohemicam Victoriam toti orbi terrarum manife-

manifestare voluit quam debiles, nauci, & inconstantes humanæ astutiæ, consilia, machinationes, confœderationes, abiurationes, abdicationes, vires, potentiæ, & stratagemata bellica sient, quæ nō cum Deo in nullum bonum finem sed exacerbatissimo vindictæque cupido animo ad sublationem diuini ordinis in constituto suo mundano regimine, & oppressionem sui vicini (licet idipsum fiat cum manifestissimo proprio periculo & adtractione Christiani nominis hostis hæreditarii, vel eiusdem mancipii & vasalli, omnibusque adeo extremitatibus) suscipiuntur. *Capit enim Deus huius seculi sapientes in sua astutia, & perniciosum ipsorum consilium confundit: consilia malorum anteuertit, ne ipsorum manus maliuolas suas intentiones ad finem perducant.* Iob. V. vers. XII. & XIII.

SECVNDVM MEMBRVM.

AD SECVNDVM MEMBRVM DETECTORVM, & in arcana Anhaltina Cancellaria relictorum Originaliorum, Consiliorum, Scriptorum, Instructionum, Legationum, Correspondentiarum &c. quod attinet, beniuolus lector de præcipuis punctis & articulis, in quibus Vnionis intentio potissimum fundata fuit, & de quibusdam Bohemicorum motuum, abdicationis, nouæque electionis circumstantiis prius admonendus est,

Et I. quidem VNIONEM dumtaxat ad propriam defensionem, contra Catholicorum consilia & machinationes, nullo modo autem ad vllius hominis offensionem.

II. Neque aduersus Romano-Cæs. Maiestatem,

III. Multo minus contra S. Rom. Imperium,

IV. Sed multo potius ad conseruationem Cæs. S. M. dignitatis, officii, honoris, atque reputationis,

V. Similiter ad prosperitatem incolumitatemque S. Roman. Imperii.

VI. Ad vindicationem Germanicæ Libertatis, Priuilegiorum, communis vniuersalis iuris, bene sancitarum saluberrimarum Sacri Roman. Imperii Constitutionum, Sacro-prophanæ pacis, cumprimis Euangelicæ à Catholicis coangustatæ relligionis.

VII. Ad propagationem exoptatæ pacis, & sublationem omnis diffidentiæ.

VIII. Con-

VIII. Contra Pontificio-Hiſpanicum iugum, peregrinum dominatum atque ſeruitutem.

IX. Et propter ipſis oneroſa grauamina initam inſtitutamque eſſe.

X. Confœderatos ſemper in defenſionis terminis, quiete, atq; pacifico ſtatu permanſiſſe: nihil hoſtiliter attentaſſe: nullos milites cōſcripſiſſe: vel præparationem quamdam bellicam inſtituiſſe; priuſquam à Catholicis laceſſiti ad id quaſi coacti fuerint.

XI. Vnioni de adipiſcendo vllo Catholico Epiſcopatu, nihil vmquam in mentem veniſſe, neq; Eccleſiaſticis bonis inhiaſſe.

XII. Quemadmodum & cæteri S. Rom. Imperii ſiniſtri intellectus, ita quoq; exorti motus in Bohemia, Vnioni curæ ſint, eoſdemque ſerio deteſtentur.

XIII. Confœderatos & Vnionis Generaliſſimum nihil amplius deſideraſſe, quam quod commemorati Bohemici motus, per bona media, abſque vlla amplificatione, vtrimq;, tam inter Cæſaream Maieſt. quam inſurgentes eiuſdem ſubditos, mature ſatis, & quidem ſub ipſis cineribus iterum componi potuerint.

XIV. Quocirca ipſos, cum primis autem Electorem Palatinum, ſummopere laboraſſe, & tam Cæſaream S. Maieſt. quam ipſos etiam Bohemos per delegatos ſuos oretenus, & comprehenſo ſcripto ad id admonuiſſe.

XV. De eo vniuerſum terrarum Orbem Septemuiro Palatino teſtimonium perhibere neceſſum habere, cum adnexis grauiſſimis affirmationibus & proteſtationibus, eumdem videlicet Palatinum ſuo officio ſatisfeciſſe & propterea ab omni metuenda intemperie liberum immunemque eſſe velle.

XVI. De noua Bohemorum ad Electorem Palatinum deriuata electione, illum (Palatinum) antea ne quicquam reſciuiſſe, eamdem non ambiiſſe, multo minus doloſis artibus quæſiiſſe, ſed id ſingularem diſpoſitionem & voluntatem *Dei, qui regna det, & transferat*, fuiſſe, cui Palatinum locum ceſſiſſe, idque ad conſeruationem Coronæ Bohemicæ, quæ alias plane ab Imperio auulſa fuiſſet, quoniam Bohemi à ſacramento & obſequio Regis FERDINANDI domuſque Auſtriacæ ſeſe liberaſſent: cum proteſtatione eiuſdem Electoris Palatini.

XVII. Vnitos confœderatoſque Ordines Bohemicam intem-

periem nullo modo tangere, multo minus, tamquam non intereenſſtes, ipſis opem auxiliumque præſtitiſſe.

XVIII. Excepto quod militaribus Bohemis auxilio ſummiſſis copiis tranſitum non prohibuerint.

XIX. Dimiſſum in Italia Comitem Mansfeldium Norimbergæ peccuniam accepiſſe, &, quum à Bohemis ſummus rei tormentariæ præfectus conſtitutus fuerit, ſub ſolutione ſuorum Norimbergæ apud ſe habentium Officialium denuo pro iiſdem Bohemis militem recentem conſcripſiſſe, eumdemue in Bohemiam duxiſſe.

XX. Ex præſcripto Imperialium Conſtitutionum Electorali Vicario Ambergenſi, CHRISTIANO Principi Anhaltino, eumdem Mansfeldium cautionem præſtitiſſe, qui tamdem tranſitum (. inſcio Electore modo vt peregrinus iſte miles à Palatinatu arceretur) eidem conceſſiſſet.

XXI. Et denique Vnionis militareis copias non in emolumentum Bohemorum, ſed quo commodius peregrinæ Germanis infeſtæ nationes ab aditu & tranſitu arcerentur, & ſui, periculoſis præſertim hiſce temporibus, ab incurſionibus, direptionibus, cumprimis à Catholicorum inſidiis & machinationibus, qui modo ad Euangelicorum interitum intenti ſint, conſcriptas fuiſſe. Et quæ id genus ſimilia omnib. in locis ad nauſeam quoque, tam oretenus, quam famoſis diuolgatis libellis, concionata, clamata, cantata, cum tædio repetita, & quaſi vniuerſo terrarum Orbi inculcari perſuaderique voluerunt.

Equidem commemoratæ iſtæ cauſæ omnibus & ſingulis ſpecioſum quemdam fucum faciunt, & iſtiuſmodi fucati prætextus apud ſui ſimplices facile adſtipulationem correſpondentiamque ſortiuntur.

Aſt ex ſupra commemorata impetrata Pragenſi victoria omnium iſtarum fucatarum externarum hactenus factarum recapitulatarumque prætenſionum plane contrarium oſtenditur.

Ad primum enim Vnionis ſpecioſum prætextum quod attinet (. quaſi iſta Vnio modo ad Confœderatorum Proteſtantium Ordinum propriam neceſſariam defenſionem, contra Catholicorum clandeſtina conſilia & machinationes, non vero ad vllius hominis offenſionem, inſtituta ſiet.) Vniti ad hodiernum vſque diem nulla habent Originalia, quis videlicet, & vbi contra Auguſtanæ

Confeſſionis Ordines, vel alias vnumquemque, iſtiuſmodi conſilia fuerint inita.

Sed in ſpecialibus hærentes generalibus quibuſdam (. id Catholicorum intentionem eſſe.) tam oralibus, quam ſcripto compræhenſis impoſitionibus, famoſiſque libellis (qui aliquandiu Norimbergæ, Heydelbergæ, Pragæ &c. noctu excogitati fuerunt.) toti mundo imponere volunt: cum tamen nulla fundamentali proba intentioni & obiectioni ſuæ fidem faciant.

Equidem iam olim quoq; Catholici iſtiuſmodi impoſitionib. (. initarum Confœderationum Conſiliorumque contra Proteſtantes Ordines.) onerati fuerunt, quorum quidam, vtpote OTTO PACKIVS, GEORGII Saxoniæ Ducis Cancellarius, mercedem ſuam promeritam reportarunt: Potioribus vero figmenta ſua ſufficienter refutata ſunt. In hodiernum vſque diem quoque Landſpergenſis, aliæque Confœderationes earumdemue laudabiles intentiones notæ ſunt: vbi etiam præcipuis quibuſdam Auguſtanæ Confeſſionis Ordinibus, ſi forſitan ad ſua conſeruanda cum Catholicis S. R. Imperii Statibus Confœderationes inierunt, vel contra inobedientem quemdam Proteſtantem Ordinem exequutionem ſibi demandari paſſi ſunt, nequicquam condonatum fuit: cuius rei gratia excuſationes ſiue Apologetica OTTONIS Cardinalis & Epiſcopi Auguſtani, de An. M. D. LVI. Item Ciuitatis Norimbergenſis contra Albrechtum iuniorem, Marchionem Brandenburgenſem de Anno M. D. LII. & M. D. LIII. & porro AVGVSTI Electoris Saxoniæ, laudatiſſimæ memoriæ, ob ſuſceptam exequutionem Vrbis Gothæ, de An. M. D. LXVII. publicis typis excuſa, atque etiamnum hodie in promptu ſunt.

Verum enimuero Correſpondentium Vnionis capita in eo, quod contra Catholicam defenſionem nullo fundamento prætendunt, cum ſæpius commemoratis propriis in Secreta Anhaltina Cancellaria repertis litteris Originalibus, inſtructionibus, relationibus, autographis & conceptis conuincuntur: & quidem quod toties dicta iſta Vnio, eiuſdemque Confœderati ſimul, quamprimum Anno C. M. DC. IIX. iſta Vnio inſtituta fuiſſet, iſtiuſmodi conſilia inchoauerint, & Aſchuſii, poſt ſtabilitam ipſorum Vnionem, eodem Anno in xxx. menſes: Anno Chriſti M. DC. IX. Anno Chriſti M. DC. X. M. DC. XI. M. DC. XII. ſingulis Annis xv. menſes: An. Chriſti M. DC. XIII. M. DC. XV. M. DC. XVI. & M. DC. IIIXX. ſingulis Annis x. menſes. A. C. M. DC. XIV.

Iul. A.C. M.DC. IIXX. adhuc xxx. menses: Porro C. fidem concernentes menses: & Anno C. M.DC.XIX.L. menses consenserint, & maiori ex parte quisque quotam suam persoluerit, vt eo commodius oblata occasione in effectum deduceretur id, quod Generales multo nunc tempore sibi ante proposuerant: quemadmodum ipsi, Confœderati siue Vniti, motus istos Bohemicos suæ intentioni inseruientes arripuerunt: siquidem vltra omnem suam comportatam præparationem mox M. Iulio (antequam vllus etiam Catholicus Ordo, immo ipse Romanorum Imperator MATTHIAS laudatissimæ memoriæ, ad propriam sui ipsius defensionem, vt iam periclitantis tum temporis regni sui conseruationem taceamus, vnicum etiam virum conscripsisse:) apud Confœderatis bene notum magnum principem, diuersimodis consiliis, causis impulsiuis & motiuis summo studio institerunt, vt aliquot militum millia, numero XV. M. ipsis mitterentur, quib. *in Alsatiam incursio fieri, & Prouincia ad Electorem Palatinum hæreditario transferri: immo Oceanus cum Adriatico mari coniungi, atque eo fine aditus versus Tyrolem & Italiam aperiri debeant.* Ex quibus colligitur, quod mox ab initio, iuxta Mansfeldii, & CHRISTIANI Anhaltini Principis, Originales in promptu præsentes litteras Anhaltinus, vna cum IOACHIMO-ERNESTO, Marchione Brandenburgico, & Comite Mansfeldio, commemoratos xv. M. viros apud sibi notum Principem per litteras petierit: antequam autem istæ litteræ appulissent, Princeps ille N. N. *Electori Palatino, Vnionis Capiti & Generali, II. militum M. suis sumptibus alenda sua sponte obtulit, quibus pro suo lubitu vti posset: attamen hæc nulli alii, quam Christiano Principi Anhaltino, & Electori Palatino, & Marchioni Brandeburgensi Ioachimo Ernesto, reuelentur.*

Quamprimum autem hæcce Offerta ad Vnionis Generalem Vicarium, Ioachimo-Ernestum Marchionem Brandenburgensem, per Comitem Mansfeldium delata fuissent, illico, Brandeburgensis, Vnionis Generali, Electori Palatino, idipsum, sub dato xxxI. Iulii An. C.M.DC.IIXX. per litteras significauit, in quibus simul istarum litterarum, quas ex parte Vnionis capita, vtpote Anhaltinus, Elector Palatinus, & Marchio Brandeburgensis ad N. perscripserant, obiter mentionem facit, atque ea ipsa de causa firmam spem concipit, plenarium xv. virorum M. numerum eo facilius completum iri, quum commemorata ista offerta, ante insinuationem suarum ad N. litterarum, præmissa fuerint; *iam*, vti perhibetur in litteris, *in Electoris Palatini,*

tamquam

tamquam Generalis , potestate situm esse, quid nimirum Mansfeldio (qui tum temporis IV. militum M. Sacramento nondum absoluta, in promptu habuit) injuncturus fiet: alias, pergit Brandeburgicus, duo militum millia in suis ditionibus in promptu esse, & stipendia sua praestolari, quae paucorum dierum spacio haberi possint: Electorem Palatinum quoque hac occasione, & Bohemicis (NB.) sub tumultibus, vtiliter sibi prospecturum, & Bohemorum affectionem lucraturum, quemadmodum etiam Bohemi istiusmodi succursibus maxumopere indigebunt. August. A.C.MDC. IIXX.

Pari modo & aliae Originales ad CHRISTIANVM Principem Anhaltinum literae, sub dato 21. Iulij A. C. MDC. IIXX. testantur, quod, ad cōmemorata ista offerta, infallibilis fiducia concepta fuerit, quin non dumtaxat fortior ista resolutio (XV. militū M.) apud N.N. verum etiam apud Ser. Rempub. N. impetrari possit: Sin autem ista consequuta fuerit: *tum Vnionis nauiculam(verba litterarum formalia) in maris altum ducere posse, & illud ipsum, ad idoneam resolutionem impetrandam, idoneum esse medium.*

Qualis autem ista VNIONIS nauigatio marina fiet, & quo ista idonea resolutio potissumum directa fuerit, id Generalis Anhaltini legatus, Ioachimo-Ernestus Marchio Brandeburgicus rotunde declarat, dum paucas post septimanas ita scribit: *Sin nunc, ope atque auxilio confoederatis probe noti Domini, istiusmodi insignis armatura atque adsistentia impetrari posset, tum ipsam necessitatem requisituram, quod in Episcopatu Herbipolensi* RENDEVOVS (hostilis incursio) *instituatur* (tum temporis neque iste Episcopatus, neque alius quispiam Catholicus militem conscripserat) *Ne a. apud N. res ita intelligi videatur, quasi VNIO solūmodo peregrinorum exterorumque Principum ope atque auxilio inniti, sibi ipsi vero in proprio parcere velit: iccirco, nomine Vnionis, eo sese declarandum esse, quasi toties commemorata ista Vnio Bohemis* (quo tempore Romanorum Imperator MATTHIAS, nūc felicissimae memoriae atque recordationis) *clanculum*(verba formalia) *peccunia, munitione, atque armis auxilio subuenturam.* NB. NB.

Porro quoque apparet ex memoriali, quod Vnionis capita, Anhaltinus, Onolzbachicus, & Elector Palatinus Legato suo versus N. tradiderant, eidemque sollicite iniunxerant, vt nimirum de maiori succursu siue adsistentia (XIV. vel XV. militum M.) apud N. instaret, atque inter alia expresse proponeret: *Hoc pacto Oceanum cum Adriatico* mari con- „
iungi posse: Quamuis quoque adeo grandis armatura, ad componen- „
dos motus, ab iisdemue dependentia: Item (sires ad interregnum vel „
Vicariatum deueniat) ad Imperij conseruationem, eiusdemve graua- „

Augu. A. C.MDC. IIxx. minum ſublationem, ſpectare debeat: nihilominus tamen ferme impoſſibile futurum, quod, iuxta tantam Vnionis armaturam, non etiam Eccleſiaſtici pati neceſſum habuerint: idque non dumtaxat propterea, quod videlicet Vnioni malecupiant, verum etiam quod indies « Prouincias populosque ſuos magis magisque augeant: tum etiam « quod proteſtantium Ordinum ſubditi difficillime tam prægrandem « copiarum militarium numerum ſuſtentaturi ſint: attamen ea mode« ratione atque dexteritate Legatus vtatur, quaſi, dum hæc apud N. « proponat, non dumtaxat Catholici Ordines, verum etiam ipſa « Romano-Catholica Relligio penitus in Germania extirpanda eſ« ſet.

Equidem abs re non eſt, quod de hoc clandeſtino conſilio & præmeditata Vnione, non omnibus, immo multis ex Vnionis correſpondentibus ſiue confœderatis nihil apertum, ſed & Bohemis ipſis ab initio occultatum fuerit, à quo videlicet iſte ſuccurſus eiuſdemve ſubſidium (modo quod Elector Palatinus in omnium ore circumlatus fuerit) proprie dimanaſſet: quemadmodum etiam, dum, viuente etiamnum Imperatore MATTHIA, maior iſta armatura ſollicitaretur, nemo de clandeſtina iſta machinatione, tribus præcipuis Vnionis Ordinibus, Anhaltino, Onoltzbachico, & Electore Palatino exceptis, quicquam reſciuit. Quoniam autem impoſterum compertum eſt, quod abſque Marchione Badenſi (cuius ditiones ad inuadendam Alſatiam peropportunæ videntur) res in effectum deduci nequeat, itaque is, tamquam qui iam ante Vnioni iſti bene cupiebat & fauebat, in ſocietatem iſtam quoque pellectus, ciuitatibus vero, vti & duci Würtenbergico, peculiaribus de cauſis (quarum Camerarius in ſuis ad Principem Anhaltinum Cypheris exaratis litteris, mentionem facit) illud omnino tectum, & vſque ad aliud commodius tempus reiectum fuit: ſi enim mox ab initio alij Ordines de machinatione iſta quicquam reſciuiſſent, capita iſta metuerunt, illam (machinationem) non per omnia adprobatam iri.

Pro cauſſa impulſiua ſiue motiua vero, quur videlicet Vnio ex parte non in puris defenſionis terminis conſiſtere, ſed nunc offenſiue, ſiue id fiat data, vel non data occaſione, contra Catholicos procedere, & eo fine ſupra ſæpiusque nunc commemorata peregrina exteraque auxilia requirere debuerit, id in fideli conſideratione quadam Generalis Anhaltini Legati, Marchionis Onoltzbachici, iuxta

xta Principem Anhaltinum, ad Electorem Palatinum exarata, sub dato XIII. Augusti. A. C. MDC. IIXX. hac ratione indigetatur: Quoniam nunc res in Germania eo deuenerit quod omnes tractationes (vulgo libellationes) frustra suscipiantur, & Patriæ salus dumtaxat IN ARMIS & eorumdem felici indutu, NB. vsuque consistat, cumprimis hodierno tempore vbi cum nuda saltim VNIONE parum sane, vel omnino nihil possit effici, &c, ob Ordinum lenitatem & mansuetudinem, male amplius procedatur. Augu. A. C. MDC. IIXX.

Ast mirandum est mehercule, quod VNIONIS TRIVMVIRI, Anhaltinus, Onoltzbachicus, & Elector Palatinus, coram omnibus & singulis prætendere non sint veriti, quasi ista grandis præparatio bellica ad nudam dumtaxat defensionem & nullius hominis offensionem, neque in Bohemorum emolumentum, suscepta fuerit; ast præterea sciendum est, Triumuiros istos cæteros quoque suos confœderatos mox ab initio seduxisse, ijsdemq; glaucoma obiecisse: in fideli enim ista commemorata consideratione eiusdem dati XIII. Aug. sic concluditur: Etiamsi illa II. militum M. quæ N.N. per Mansfeldium Electori Palatino obtulit eiusdem Domini Principalis sumptibus, in emolumentum & succursum Bohemiæ Ordinum (tacite) hactenus sustentata alimentataq; fuerint: nihilominus tamen cæteris Ordinibus eius rei origo, & cuius sumptibus militareis istæ copiæ alantur, minime communicari debet, sed dicendum esse, id sua sponte fieri, & simul sperandum cæteros quoque in Vnionis conuentu idem adprobaturos: id enim (inquit ista cõsideratio) ad maiorem effectum singularem suam commoditatem consequuturum. Sin vero res ad maiorem armaturam deueniat, tum Electori Palatino ante omnia persuadendum, vt sese negorio (condottæ vulgo) in persona propria immisceat: proposita siquidem media ad sæpius nunc dictam maiorem armaturam ita comparata esse, quod, si ante aliquot annos haberi potuissent, homines reperti fuerint, qui Hispaniarum Regem in suo nido visitare (vt iam eiusdem domus inuasionem in Germania taceamus) & inter alia ad minimum vniuersalem pacificationem Belgicam impedire vel detinere conati fuissent. Treues.

An non autem hoc fiet cum suo proximo, non dumtaxat cum Catholicis, sed etiam plane cum confœderatis suis sociis (quibus clandestina ista consilia mox ab initio minime reuelata fuerunt) sub piccolo, vti veteri habetur in prouerbio, lusitare, & in Vnionis re-

August. A.C.M. DC.IIXX. cessibus aliud statuere, econtra vero, VNIONIS *nomine*, alibi aliud tractare, & ad effectum perducere: de eo interessentes VNIONIS Ordines ipsimet, qui, ita seducti, numeratam suam pecuniam, munitionẽ, annonam, copias militareis, aliumq; apparatum bellicum sub alio prætextu comportarunt, iudicent.

Pari modo omnibus & singulis ex Anhaltini Principis vlterioribus adpositis, & suo legato, pro sollicitanda extra Germaniam maiori XV. militum M. armatura, communicatis peculiaribus notabilibus & ista conclusio manifestissime liquet, nimirum:

» I. ante omnia non contemnendam peccuniæ summam comparan-
» dam: & tum Elector Palatinus, arrepta corona Bohemica, in cæteris
» (ad Episcopatus quod attinet) æqualem prædam æqualiter diui-
» dat.

» II. Elector Palatinus Generalis constituatur, cui duo generales Lega
» ti adiungantur, idq; hoc modo: sin videlicet generalis Legatus ab Rhe
» no in Orientalem Franciam (cõtra Herbipolim, Bambergam & Aich-
» stadium) moueret tum à Franconiæ: econtra si Franconiæ generalis
» Legatus ad Rhenum (contra Spiram, Argentinam, vel Moguntiam)
» se conferret, tunc à Rhenano generali Legato commendare-
» tur.

Vbi præterea probe quoque considerandum est, quomodo cum eo (Electorem Palatinum videlicet de Bohemica intemperie, vsque ad electionem, ne quicquam resciuisse, seipsum siquidem, neque confœderatos isti negotio sese immiscuisse) conueniat, cum tamen trium uiri isti, mox à præcipitatione Pragensi è fenestris, coronam arripere adprobauerint.

Sub hoc specioso primo prætextu, quomodo nimirum Spiritus Caluinisticus non solummodo Catholicos, verum etiam proprios suos confœderatos socios seducere studuerit, multa particularia adhuc allegari possent: quum vero alibi de ijsdem faciunda mentio, illa etiam iam suo loco non immerito rellinquuntur.

Ad alterum Vnitorum prætextum quod attinet (quod protestantium VNIO non contra Romano-Cæsaream M. tamquam S. Rom. Imperij supremum caput aliquid molita, vel eo fine instituta fuerit) de grauissimis minis, rigidis & aspero stylo formatis epistolis, minacibus legationibus, &c. tempore RVDOLPHI II. ad negotij administrationem factis iam nulla fiet mentio: sed dumtaxat paucis commemorabitur,

rabitur, quid nimirum per ista VNIONIS capita contra MATTHIAM & FERDINANDVM, ambos Romanorum Imperatores, tam in: quam extra Germaniæ limites, proximis tribus annis, non dumtaxat nude tractatum, verum etiam reipsa, ipsoque facto, ad effectum deductum fuerit. Et sane illud ipsum ex sæpius nunc commemorata legatione, communicata instructione, datisque memorialibus ad Dominum NN. per Anhaltinum, & Onoltzbachicum expresse videre est, quum articulus Bohemicæ Coronæ, pro Electore Palatino sollicitandæ, interueniat, & in adnexo memoriali, (quod anno integro ante Bohemicam electionem, nimirum XIII. August. A. C. MDC. IIXX. factum) porro Legato iniunctum fuerit: quod videlicet noto Vnioni Principi certo affirmare debeat, "omnia Principalis instructionis contenta (quæ sub nominibus Marchionis Onoltzbachici & Anhaltini Principis compræhensa fuerunt) bono consensu & voluntate Electoris Palatini facta esse, quodque extra istius Principis intentionem nulla melior inuenienda fiet, quam vt armatura, in instructione commemorata, quamprimum progressum suum sortiatur, cumprimis si, NB. *ad impetrationem Coronæ Bohemicæ pro Electore Palatino suscipiatur*; etiamsi modo iam dictus Elector Palatinus (notetur fucus) pro innata sua modestia eamdem (coronam) non tantopere expetat: quod tamen Bohemiæ Ordines maxumopere vrgeant, & FERDINANDI causa (ex hisce colligere est, quam lubenter isti homines intemperiem Bohemicam accommodatam vidissent) non exiguæ dumtaxat difficultates in promptu fient. Cum itaque Elector Palatinus, ope atq; auxilio istius Domini N. Coronam istam adipisci posset, nullum tum esse dubium, ipsum, Electorem, notum auxiliatorem, pro summo benefactore habiturum, &, tanto magis eidem Domino obligatum; ad recompensationem eo insigniora media nacturum, quoniam hoc ipso facto in Electorali Collegio duorum votorũ compos fieret; & Brandeburgici voti iam ante compos factus fiet, quũ septemuir Brandeburgensis totus ab Electore Palatino dependeat: firmam quoq; præterea spem atq; fiduciam concipi votum Treuirense Palatino voto sese coniuncturum confœderatis Hollandiæ Ordinibus, & magno Britannicarum Insularum Rege mediantibus."

August. A.C.M. DC.IIXX.

Hisce & similibus istiusmodi clandestinis consiliis atque machinationibus Vniti minime adquieuerunt, sed toties nunc commemoratus Elector Palatinus II. militum Mansfeldicorum M. spretis Cęsareis publicatis litteris Patentibus, ipso facto contra MATTHIAM Imperatorem

Sept. A. C. MDC. IIXX. torem in Bohemiam misit, verum etiam iuxta repertum Originale, sub dato IIXX. Aug. A. C. MDC. IIXX. summo studio mandauit, quod videlicet CHRISTIANVS Princeps Anhaltinus Compagnias IV. militum M. commodissime complere, in Bohemiam dirigere, ibidem armare, &c., non expectata vlteriori resolutione noti Principis, Mansfeldius (nisi in missione siue legatione ad N. vna cũ Barone Christofero à Dona forsitan impediatur) in persona propria progredi debeat, vt ita Bohemis in tempore succurratur, & per minimam etiam auxiliorum remoram ipsis ad formidinẽ siue pusillanimitatẽ nulla detur occasio.

Sub hoc articulo beniuolus Lector, immo omneis & singuli, Vnitorum cõfœderatorumq; intentionem ex Volrati à Plessen, Electoralis Palatini intimi Consiliarij, ad Anhaltinum exarata epistola, sub dato 11. Sept. A. C. MDC. IIXX. porro perpendant, dum mox ab initio scribit, Bohemiæ Ordinum, Confœderatorum Protestantium in Germania, vnitarumq; Prouinciarum Belgicarum prætensiones omneis vno fundamento niti exinde ipsum (Plesseum) omneisq; suos confœderatos socios ex animo optare, vt Bohemiæ Ordinibus, in manutentione suæ prætensionis, res prospere feliciterque succedat.

In eadem ista Plessei epistola vlterior fit mẽtio, sin videlicet res, ob Mansfeldio concreditas militareis copias, ipsiq; demandatũ imperium, quemadmodũ & cum noto isto Domino suscepta tractatio forsitan palam fiant: quod tum Onoltzbachicus & Princeps Anhaltinus mature satis sua cõsilia eo conferrent, quid nimirũ Cęsareanis Electori Moguntino, & Duci Bauariæ respondendum fiet: verendum enim esse si res ijs in locis detegerentur, diuersimodas tum quæstiones orituras, & apud multos scandalum parituras.

Sin igitur prætensio Stadensium, qui multis nunc ab annis cõtra regem suum rebellarunt, propositum Bohemorum, qui tum tẽporis, Plesseio hæc scribente, simile conati sunt, & intentio Vnionis, quæ cũ Stadẽsibus & Bohemis certo modo confœderationẽ inijt, vno fundamento (contra Austriam) nituntur: exinde sequitur ꝙ toties nũc dicta Vnio pari modo contra legitimũ electum Romanorum Imperatorem suum insurgere, dominatũ & relligionem suam Caluinisticam, cũ obpressione alterius, dilatare, contra Cæsaream S. M. & omneis S. Rom. Imperij fideles obsequentesq; Catholicos ordines, ipsis (Vnitis) vicinos, aliquid moliri conentur, & conati sint: cumprimis quod Plesseius secreta Vnionis, cum Hollandis, Bohemię Ordinibus, Turcico Vasallo, rebellibus Hungaris (apud quos Legationis munus obijt) Duce Bullionæo in Occidentali Francia, & cum Corona Anglicana susce-

ptas tractationes tam exacte perspectas cognitasque habeat. Septem.

Vt autem nunc ad Cæsaream S. M. FERDINANDVM II. redeamus, A. C. MDC multa sane heic repetenda essent, quæ, sub durante Electione Mœno- IIXX. Francfurtensi, ad impediendã electionem istam acciderunt: de quib. alias: nunc dumtaxat nos ad interceptas litteras referimus, ipsiusq; Electoris manifestum, in quo à Bohemiæ Ordinibus nullam prætensam electionem iustificare nititur, & expresse asseuerat, quasi sub durante " tractatione electionis Mœnofrancfurti omnia præcipitata, Bohemiæ " Ordines (tum tempore Sessionem & votum Bohemiæ S. Ro. Imperij " feudatarij regis impedire molientes) non auditi, atq; ita ad istam nouã " electionem incitati fuerint, cum tamen Vnionis istius capiti (Electori Palatino) regnum Bohemiæ impetrandum curæ cordiq; fuerit, cuius cogitationes deinceps non amplius adeo occultari potuerunt, dum, durante adhuc correspondentium Ordinum conuentu Norimbergico, argentei numi cum hac numeralium litterarum inscriptione:

FrIDerICVs reX roMAnVs. A. C. MD

FrIDerICVs IMperator aVgVstVs. CXXII.

sese conspiciundos præbuerunt. A. C. MD

Similiter & noti istius Principis Legatus, postquam Electorales CXXIII. Palatini delegati Cæsaris FERDINANDI electionem non impedire potuissent, cum CHRISTIANO Principe Anhaltino, originali memoriali teste, in tertio puncto tractauit, inquiens: Cum nunc electio in FERDINANDI personam inclinauerit: iccirco Electores, Principes, alijque S. " Rom. Imperij Ordines, ad minus Homagium & solemne iuramentũ " non præstare deberent: ad quæ Princeps Anhaltinus manu sua propria " consignauit: *tempus, quid facto opus siet, demonstraturum.*

In IV. articulo idem ille legatus (cum quo Princeps Anhaltinus iam ante de multis arduis difficilimisq; negotiis tractauerat) petit: ne videlicet cum FERDINANDO (postquam etiam iam Romanam coronã adeptus fuisset) vlla pax, vel tractatio constituatur, *absque præscitu atque consensu Domini sui Principalis* (cum quo, viuente etiamnum Romanorum Imperatore MATTHIA, magnæ armaturæ præparationisq; bellicæ caussa, tractatio habita fuerat) hac adnexa appendice: sin forsitan " cum Cæsare FERDINANDO transigendum esset, quod tum ante omnia " Dominus suus Principalis in mediatorem & pacis arbitrum constitue- " retur: id quod Anhaltinus propria sua manu subscribendo adpro- " bauit: Immo idem ille Legatus, sub nono sui memorialis puncto, petere, & de eo cum Anhaltino Principe tractare minime erubuit: An

Sept. A. C.MDC. IIXX. NB. " non instantibus S. Rom. Imperij Comitiis, vel aliis conuentibus, res eo deduci possit, quod Vniti siue confœderati ad aliam, & quidem istiusmodi electionem Romanorum Regis, cogitarent, sub quo Reipublicæ de quiete atq; pace omnino & idonee caueri queat.

Pari modo & ipse Princeps Anhaltinus ad toties nunc commemo-
" ratum Dominum, sub dato IIXX. Septembris A. C. MDC. XIX. scri-
" psit: FERDINANDVM quidem Mœno-Francfurti in Romanorum Re-
" gem futurumq; Imperatorem, vti illud in toto ferme terrarum Orbe
" sic notorium, esse electum: ast Francofurto nondum discessisse, quam
" uis cottidie illinc iterum discedere debeat, non quidem Viennam ver
" sus, (cum ibi nusquam tutus esset) sed in Styriam versus Græciam. Exi-
" stumare vero Electorem Palatinum, nouum Bohemiæ electū Regem,
" multas adhuc difficultates, residentiæ causa, exorituras, & FERDINAN
" DVM ægre Græciæ permansurum, imprimis quum in Hungaria (probe
" igitur heic notādum quid videlicet Septemuir Palatinus iam dudum
" cum Gabriele Betlehemo tractauerit) omnia ad periculosos motus
" spectent: eo fine Hungaricos Legatos apud se (Anhaltinum) fuisse si-
" biq; omnes circumstantias istius regni fideliter exposuisse: ex quibus
" colligatur, quam egregia, scilicet, electio in Germania suscepta, quod-
" que leuis, NB. exiguiq; valoris & effectus futura fiet.

Similiter idem Princeps Anhaltinus, sub dato IIXX. & XXVIII. Septembris eodem Anno, ad contrarium suum erga electum Roma-
" norum Imperatorem animum testādum, in memoriali suo, eidem N.
" N. legato significat: sese toties nunc dictum Principem certiorem red
" diturum, an, & quales Principes Ferdinando, Mœnofrancfurtensis
" electionis caussa, gratulentur, & acceptionem feudi sollicitent, vel an
" sub hisce forsitan impedimentum aliquod (quod quidem Anhalti-
" nus lubenter promouisset) appareat.

Ad tertium prætextum quod attinet, an non etiam Vniti siue confœderati contra Romanum Imperium eiusdemve constitutiones diuersimoda moliti fuerint, & ita non, quemadmodum prætendunt, eiusdem auctoritatem existumationemq;, sed multo potius proprium suū emolumentum sibi curę cordiq; esse sollicite admodum passi fuerint, id sæpius nunc allegatæ litteræ, clādestina detecta consilia, & Tractatus in ipsa rei veritate satis superq; testantur, dum Vniti Triumuiri Romano-Bohemici regni, cū noto Principe tractarunt & decreuerūt, an videlicet illi non tertiū Vicariatum attribuere, & ita eo ipso domui Austriacæ media sua defensionalia nō dūtaxat in Germania subtrahe-

re, ve-

re verum etiam hoc ipso facto, eamdē (.domum Austriacam.) omneisque Catholicos Ordines in peregrinas diuersiones turbasque præcipitare possent: quem in finem peculiares discursus typis publicati sunt atque adeo in ipso Heydelbergensi Archiuo singulari industria inquisitum fuit, num videlicet distincti Vicariatus in: & extra S. Rom. Imperii limites reperiri possent: Quoniam autem de isto Vicariatu, qui tantopere inuestigatus fuit, plane nihil, immo, quemadmodum magnus aulæ Magister Heydelbergensis, Albrechtus Comes Solmensis, sub dato IIXX. Decembris A. C. M. DC. IIXX. scribit de Electorali Vicariatu Palatino non absque singulari miro tam parum repertum fuerit: itaque nihilominus, ad modo dictæ intentionis confirmationem, peculiaris quædam Historica deductio scripto comprehensa, & Principi Anhaltino (.qui, durante Vicariatu, in persona propria sese extra Imperii limites contulerat.) tradita fuit: qui mox cum Balthasaro Neuw, qui antea apud N. fuerat, contra S. Rom. Imperii Constitutiones, multa, & inter alia hoc per expressum machinatus est; an videlicet Bohemica & Romana Corona non ad sæpius citatum Principem N. N. hac cum conditione transferri, & vicissim Elector Palatinus non ad Coronam Hungaricam, Alsatiam, & partem anteriorum Austriacarum Prouinciarum hæreditario promoueri posset. Septemb. An. C. M. DC. IIXX. NB

Antequam autem Princeps Anhaltinus isti itineri sese commisisset, alia adhuc legatio profectionem istam antecessit, cui Comes Mansfeldius summo cum Imperio præfectus est: vbi II. die Februarij An. C. M. DC. XIX. idem modo commemoratum euentualiter tamdem eo decretum fuit: nempe quod Vnionis Directores N. N. ad Bohemicam Romanamque Coronam promouere debeant: tum enim N. interpositione suæ fidei media & militareis copias adquisiturum, eidemque Electori Palatino ad Coronam Hungariæ, & occupationem superioris inferiorisq; Alsatiæ, & partem Austriacarum Prouinciarum opem auxiliumque laturum, atque vel ex suo ærario, vel alio mediante, semiunam Ducatorum millionem annuatim, & subsidium pro IV. peditum M. & DC. equitibus, sub imperio Comitis Mansfeldii, subministraturum, illudque per integrum triennium continuaturum.

In quodam postscripto, sub dato II IX. Februarii Anni commemorati M. DC. XIX. porro ista quoque particularia recensentur: Ad bellum Hungaricum N. N. summo teneri desiderio, & inter alia ab ipso auditum esse: sin aliquid contra sacrificos exequendum fiet, quod id

Nouem. A. C. M. DC. IXX. mature satis fieri debeat, antequam perueniat in Imperium, quo melius sese coram N. excusare queat. Onoltzbachico enim & Anhaltino summis belli præfectis sperandum esse, quod hoc ipso medio Elector „ Palatinus non dumtaxat potentior fieri, verum etiam Onoltzbachi „ Prouincia amplior reddi possit.

NB. Ast quomodo Onoltzbachicus Prouinciam suam absque Bamberga, Herbipoli, vicinisque suis ampliare poterit? Equidem Norimberga quoq; sub consideratione esse potuisset, ne Burggrauiatus (. Norimbergicus.) nudum dumtaxat nomen esset.

Quæ Christophorus à Dona in Principali sua relatione, de dato 11. Nouembris Anno Christi M. DC. IIXX. (propter Cæsareatus translationem, Bohemorum succursum, amicitiam Correspondentiamque cum exteris regibus & Principib. alendam; Item quod Vniti siue confœderati armamentaria sua melius instruere, tres XV. militum M. stipendia persoluere, ad maiorem armaturam vires suas conferre, Occidentalis Francia, Confœderatæ Prouinciæ Belgicæ, & Venetianorum Respublica parti exercitus solutionem præstare debeant &c.) maioribus consideratione dignissimis circumstantiis introduxit, ea omnia, peculiarib. quibusdam de causis, heic sicco pede præterimus, & ad suum quæque tempus reiecta sunto.

Ast hoc neutiquam silentio prætereundum quod Anhaltinus, Onoltzbachicus, & Elector Palatinus, de hac Baronis à Dona relatione in peculiari quodam Creilshemii celebrato conuentu decreuerunt: nimirum quod Comiti Mansfeldio noua ad N. legatio demandata fuerit, in qua potissimum inter alia tractaret: quod nimirum tria „ capita in medium allata consilia magni æstumarent, &, ad eorumdem „ exequutionem Electorem Palatinum negotium in Anglia, & apud „ Confœderatas Belgicas Prouincias, sollicitaturum, & recommenda„ turum: verum metuendum esse, quod non solummodo ad id multum „ temporis requiratur, verum etiam euulgari posset: illud ipsum namq; „ negotium ab Imperio dependere, & ab Imperio promoueri necessum „ habeat: itaq; summa arcana ad id requiri, & quod ante omnia ad præ„ uentionem spectarier oporteat, cui totum opus incumbat, & extra il„ lam (. iuxta arcana præuentionem subintellige.) cætera omnia frustra „ tentari: quod in causa fiet, vt hæc singulis Vnionis Ordinib. non com„ municentur, sed Electorem Palatinum, tamquam Vnionis caput, & „ paucos dũtaxat ex præcipuis sese coniuncturos, & negotii istius molẽ

expe-

expeditionēq; in humeros suos suscepturos: Hisce & similib. de causis N. exorandum esse, vt nimirum, modo commemoratis caussis probe perpensis, hac idonea occasione commodissime non contemnenda sane pecuniæ summa erogetur, eo modo, quem Baro à Dona iam ante proposuisset. Nouem. A. C. M. DC. IIXX.

Sin forsitan etiam N N. sese excusaret, admoneri ipsum per N. posse, quod multis nunc ab annis tam exoptata occasio, pecuniam nēpe ad sui emolumentum vsurpandam, incidisset, quam ista Bohemorum defectio quū hostis, ipsiusq; domus, nō dumtaxat eneruatus fiet, sed etiam ab NN. omnino diuertatur: iam, iam .n. domus Austriacæ consilia infringi oporteat &c. cum vice versa, sin magna ista armatura & grandis præparatio bellica in effectum deduceretur, & aliquandiu continuaretur, tum aditum inter Germaniam & N. aperiri, & denique NN. magnum emolumentū adipisci posset, cum qualibet vrgente necessitate ipsis hoc pacto succurratur. In summa hoc vnicū esse medium quo Correspondentiæ, intelligentiæ, & Confœderationes inter Angliā, Confœderatas Prouincias Belgicas, Vnitos, & N.N. decretæ atq; cōclusæ recte stabilirentur, extra quas nunquā ad destinatum scopum pueniri posse. Sin vero N. existimaret illā pecuniæ summam cuius Baro à Dona nuperrime meminisset, nimis magnā esse: iccirco rogandum vt N. cū N.N. de dimidia parte impetranda, tractaret, quodq; ista contributio, per tres, ad minus vero per duos dumtaxat an. persolueretur: altera summæ istius pars inter Vnitos Confœderatosq; Ord. in Germania colligenda foret, eoq; potissimum serio adlaborādum, quo pacto videlicet summo studio maiores subinde vires procurari possent: pari modo adsistentia, in q̃ N. & Confœderatæ Prouinciæ Belgicæ cū Vnitis reciproce cōsensissent, ad hoc negotiū pertrahenda: qꝑ, si recte consideretur, istiusmodi foret importātiæ, cuius gratia sane nullæ difficultates prætendendæ, sed multo potius extraordinarie aliquid cōtribuendū esset, modo vt, ad tā insignis operis ꝓmotionē, vires nō deficiant.

Iuxta illud minime negligendum, quod sub finem commemoratorum istorum articulorum, in quibus potissumum instructio pro Mansfeldio Comite consistebat, in XII. art. tantum deprahendatur, quod in Anglia quoq; A. C. M. DC. IIXX. ob motus istos Bohemicos, ad parlamentum & præcipuos quidem consiliarios quod attinet, res ita fulcitæ fuerint, vt etiam illi cum consiliis & resolutionib. suis, ex parte pro Electore Palatino datis, plerumque concordauerint.

Item.

Decemb. An.C M. DC.IIXX. Item sub articulo XIII. quod in legatione in Saxoniam mittenda, (.quam N. expedire, & Serenissimam ipsius Celsitud. nomine Dominorum suorum Principalium, ad Neutralitatem commouere voluit.) probe obseruetur, & iis in locis, quod nimirum Consiliarii Caesareani sient, nullam mentionem faciat, cumprimis de auxilio Mansfeldico in Bohemorum emolumentum ab Electore Palatino deputato: Et denique Liga quoque minime praetereunda esset, quam N. residens in N.N.N. proposuisset.

Quo commodius & citius autem alia quoque requisita auxilia per istos Triumviros, Electorem Palatinum, Principem Anhaltinum, & Onoltzbachicum videlicet, obtineri posset, iccirco in peculiari memoriali Comiti Mansfeldio, tamquam Legato, iniunxerunt, vt nimirum apud N. proponeret, non dumtaxat quot quantasque vires malecontenti Bohemi in promptu, verum etiam quot quantasque ab Vnione, & aliis Austriacis Bohemicae Coronae nullo modo incorporatis Ordinibus expectandas haberent, quibus sese aduersus Caesarem MATTHIAM satis superque tueri possent; siquidem Bohemiae Ordines X. peditum, & equitum IV. millibus: Silesii II peditum, & M.D. equitib. exceptis Marchionis Iegerndorffii militaribus copiis: Mansfeldius IV. peditum M. & D. equitibus: Superiorem Austriam IV. peditum, & DCCC. equitibus stipendia persoluere: Lusatiam Bohemis itidem auxilia missuram, Morauiam vero ad eosdem Bohemos inclinare, & ab Caesare defectionem meditari: Viennam impedituram quod Caesar nulla tormenta neque aliam munitionem bellicam exinde auehere possit: Vnitos siue Confoederatos Principes & Ordines Bohemis fauere, qui omneis ferme ab Vnione dependeant, nec cum Caesare transactionẽ vel compositionẽ inituros absque praescitu saepius nunc dictae Vnionis, Angliae, N.N. & Hollandiae: Similiter & Anseaticas ciuitates eosdem Bohemos fauore prosequi, & ob id ipsarum sperari auxilia: Romanorum Imperatorem hocce tempore omnes suas vires in Bohemia habere, omnem militis lectionem tam in Bohemia, quam S.R. Imperio, & extra illud ipsi prohiberi; vice versa Bohemis ad mi-

NB. NB. litarium copiarum conscriptionem vbiq; patere: gubernationẽ (*.probe heic obseruetur quam astute omnia fuerint disposita.*) in eorum consistere manibus qui intentioni isti tam bene cuperent: Ordines munitione & annona abundare, Euangelicorum Heluetiorum Confoederatorum, cumprimis Grysonum, opem auxiliumq; implorare quo melius hosti transi-

transitus & militarium copiarum conſcriptiones prohibeantur. Decemb.

Cumque eo ipſo tempore, id quod circa finem A.C.M.DC.IIXX. factum, vires Mansfeldicæ vrbiſque Pilſenſis occupatio tantum ſane effecerint, quod Bohemiæ Ordines cumd Mansfeldium ſummum rei tormentariæ præfectum creauerint, & mox per peculiarem legatū Electori Palatino effectiue ipſoque facto obtulerint: negotium, quid nimirum iſtis Bohemiæ delegatis reſpondendum foret, in conſultationem deliberationemque tractum fuit: quo facto ſequentes conſiderationes fuerunt in medium propoſitæ, nimirum oblata Bohemorum, Electori Palatino facta, ita comparata eſſe quod ad eadem certa reſolutio, fiducia in DEVM & in actionibus conſtantia requiratur: nullum ſane eſſe dubium, quod mox ab initio horrendæ tempeſtates & grauiſſima impedimenta incidere poſſint, cum regnum non mediocriter labefactatum, & re ipſa non à potentiſſimis hactenus in medio-xuma ṗparatione cōſiſtere, ære alieno grauiter obpreſſum & ab inferiore Palatinatu & reſidentia longe diſſitum eſſe, Saxonē nullum bonum vicinum cuius offenſiones non leues Ligæ, & Regis Hiſpaniarū vero multo grauiores eſſe. Quocirca Electori Palatino ſuadendum vt potiſſimum eo ſpectet, quod legitime (. id eſt per ſpecioſum prætextum.) vocetur, quodque incorporatæ Prouinciæ cum Corona Bohemica (. heic beniuolus lector videt vnde tam multifariæ Prouinciarum Confœderationes ſuam traxerint originem.) correſpondeant, & tum paullo ante commemoratis difficultatibus & impedimentis obuiam iri poſſe: contra Hiſpanum peregrina imploranda auxilia: hocce tempore Palatinum nihil adhuc tentare poſſe, vocem enim vnius, & nullum periculum in mora eſſe: Ordines ante Cæſaris obitum (NB. NB.) ſeſe minime declaraturos, & tum demum præparationem poſſe inſtitui. Hanc Bohemorum intentionem Electorem Palatinum magno Britannicarum Inſularum Regi, & Principi Mauritio notam facere & Baronem à Dona, quo citius, eo melius, iterum in Bohemiam mittere poſſe: Vigilandum, & Baro, à Dona, prætendere neceſſum habeat, quod nimirum Elector Palatinus ante omnia legitimam Bohemorum vocationem deſideret: Item: explorandos eſſe an petitus exercitus (heic iterum videre eſt quam ſerio iſti homines ob exortos Bohemorum motus doluerint, de quo in XII. ſpecioſo prætextu fit mentio, & quod in XIII. mox ſubſequitur, quaſi Vnionis Generalis nihil aliud optauerit, quam quod iſta intemperies mature ſatis, abſq;

An.C.M. DC.IIXX.

NB. NB.

Decemb. A.C.M. DC. IIXX. vlterioribus circumſtantiis inter ambas Cæſareas M. M. earūmdemq; malecontentos ſubditos, in ipſis q. cinerib. ſepeliri potuerit.) cum expendendis ſumptib. intelligatur (.h.e. an Elector Palatinus exercitum
„ ſubminiſtrare, & Bohemi ſtipendia perſoluere debeant, vel an militareis copiæ & ſumptus ſimul ab Electore requirantur. Item, quomodo
„ incorporatæ Prouinciæ opus illud intuituræ ſient, ex parte Palatini ſecuritatem coniecturis præualituram: alias Palatinum neminem contra
„ ſuam conſcientiam cogere velle: & præmiſſa tamdem magna propoſitione, Bohemiæ negotium tum melius ſucceſſurum.

Vt autem magna iſta propoſitio (.in qua iuxta Elect. Palatini intentionem, Bohemici negotii ſucceſſus potiſſimum fundatur.) eo facilius obtineatur: itaq; Marchio Onoltzbachicus, & Chriſtian. Princeps Anhalt. ſub dato XII. Dec. A C. M. DC. IIXX. Electori Palatino ſuaſerunt: quoniam, iuxta omnia indicia, ad maiorem armaturam nō leuis
„ ſane ſpes cōcepta ſiet: iccirco non abs re futurum ſi Elect. Palat. manu
„ ſua propria per Mansfeldium N. ſignificaret, & iuxta ſimile vniuerſale
„ officium, & eo potiſſimum caſu (.ſin videlicet ad maiorem armaturam
„ ſumptus erogaret, vel aliunde acquireret.) in genere mentionem fa-
„ ceret, q. accepta gratiarum actione iſtud officium ipſo facto & realiter
„ recompenſandum foret, &, bona ſub fiducia, in arcano tamen, (.futu-
„ ræ electionis ad Romanum Imperium.) N. admoneretur: Ipſis ſane
„ minime competere, vt in altioribus, Electorali Collegio incumben-
„ tib. & reſeruatis, de plurib. mentionem faciant: aſt conſiderata Hiſpa-
„ norum, eorumdemue domus corruptione, ſancte ſeſe affirmare poſſe;
„ ſin' N. N. iſtiuſmodi publica præſtaret officia, & particulare cum Bo-
„ hemia (.ſubintellige Mansfeldicarum copiarum ſtipendia.) imposte-
„ rum quoq; continuaretur, & adhæc libertas relligionis, eiuſdemue re-
„ quiſita, ipſius ope in quietum ſtatū reduci poſſet: tum in perſona N. mi
„ nus quam in alio quouis ſubiecto errari poſſe, peculiari præmiſſa con-
„ ſideratione, cum S.R. Imperio nullum maius officium & emolumen-
„ tum præſtari poſſet, quam ſi illud iterum fortem quemdam &c. ade-
„ pturum eſſet: iccirco illud pro ſingulari à DEO TER OPTVMO MAXV-
„ MO peculiariter immiſſa occaſione habendum, & nullo modo cum
„ ingratitudine negligendum eſſe.

Exinde expreſſe ſequitur, cum Imperium & regna, pro ſuo lubitu (per Vnitos.) ita transferri voluerint, quod quartus, quintus, & ſextus ſpecioſus prætextus, (in quibus prætendebatur quod Vnionis in-

tentio

tentio vnicè & solum ad cōseruationem Cæsareæ Maiestatis auctoritatis, officii, honoris&reputationis &c. Item, ad conseruandam prosperitatem incolumitatemque Sacri Roman. Imperii, non vero ad Germanicæ libertatis derogationem spectauerit.) merus ac putus fucus fumusque fuerit, quo externa dumtaxat specie hominibus, atque adeo vniuerso mundo, glaucoma obiectum est: interne vero ad istam metam collimarunt (. Vniti.) quo melius Cæsaream auctoritatem, viuente etiamnum Cæsare Matthia, & ipsos Catholicos Ord. opprimerent, ac ita generalem quamdam in S.R. Imperio commotionem, modo res in Bohemia, Hungaria, & Prouinciis Hungaricis prospere successisset, excitarent, quod inter alia in arcana tractatione Missæ cuidam communicatum, & quomodo papicolæ sensim notis in locis obrui possint, notum manifestumq; est: cuius quoq; in Comitis Solmensis, magni aulæ Magistri Heydelbergensis epistola, sub dato XXIV. Nouembris Anno Christi M. DC. IIXX. ad Christianum Principem Anhaltinum fit mentio, illo ipso tempore, quo idem ille Comes, vna cū Doctore Camerario, à Creislheymensi Cōuentu, domum reuersus est: quod videlicet, penes alios decretos articulos, Legatio in Angliam eo potissimum directa fiet, quo melius in magni Insularum Britannicarum Regis intentione adquiesci possit: quod sane Electoris Palatini consiliis magnam lucem adferre posset: ast duos præcipuos articulos missionem Legati aliquandiu adhuc in suspenso relicturos, priusquam finalis detur resolutio quę in Anglia locum repertura fiet: Electorem Palatinum totum esse confusum, grauissimis hisce ex causis, vti facile quis possit colligere, nihilominus tamen DEVM TER OPTVMVM MAXVMVM, in negotio istiusmodi importantiæ, ad superandas omneis difficultates certam viam præmonstraturum &c. Et paulló post circa finem epistolæ; Anglicanum N. alimentatum legatum per Ioachimum Ernestum iuniorem Principem Holsatiæ aliquid proponi curasse, exinde metuendum esse, ne forsitan modo iam commemorato Principi Holsatiæ aliquid reuelatum fuerit, quo mysterium Missæ ante tempus diuolgari queat, iccirco huic negotio mature maturum applicandum remedium.

Decem. A. C. M. DC. IIXX.

Altera epistola, (in qua de mysterio Missæ fit mentio, ex quibus latius quoq; colligitur, quid nimirū per illud secretum, inter illos, qui istius Cabalæ nō ignari fuerunt, intelligi debuerit) intimi Secretarii Onolzbachici, Balthasaris Neuwen, qui postea N. N. fictitio nomine Bernard de Nomar epistolæ sub dato Norimbergæ XIV. Decembris,

Decemb. An. C. M. DC. IIXX. Anno Christi M. DC. IIXX. subscripsit, probe perpendenda est; in illa siquidem modo commemoratus Nemw. siue Nomarus, alicuius Confœderationis meminit, quæ inter N. & N. N. offensiue, & defensiue inita fuerit: Circa finem quoque sequentia ponit verba formalia: bo-
„ nam instructionem in promptu esse, quod pari modo iis in locis cum
„ Stadensibus tractatio suscipi, & papicolæ sensim notis in locis (. quæ
„ procul dubio missæ & eius fundatores sunt.) obprimi possent.

Equidem paulo ante commemorata iunioris Principis Holsatiæ cum Anglicano legato conuersatio postmodum melius declarata & interpretata fuit dum Baro à Dona, sub dato XXIV. Nouemb. A. C. M. DC. IIXX. sollicite ad Principem Anhaltinum scribit: *In sua* instru-
„ ctione versus N. iam serio laborari; interim Ioachimo-Ernestũ Ducẽ
„ Holsatiæ ab N. N. Heydelbergam venisse, & operam suam ad Bohe-
„ miæ bellum pollicitum esse, litteras quoque ab N. Ligam inter N. N.
„ & Vnionem concernentes, secum attulisse, & quod vtriusque partis
„ constituti delegati iter suum ita instituere debeant, vt vno die ad de-
„ putatum locum (. quo facilius omneis ob præcedentia suspiciones eui-
„ tentur.) simul peruenire possint: cui, vti adpareat, dilatoriam respon-
„ sionem datuuram autumant: qua accepta iterum versus N. N. ipsum
„ profecturum, &, vti prætendat, per Ambergam profecturum.

Sub eodem dato commemoratarum Albrechti Comitis Solmensis, & Christophori Baronis à Dona binarum litterarum, alia reperitur epistola, quam ipse Elector Palatinus ad Principem Anhaltinum exarauit, & in qua Comitis Solmensis & Camerarii tractationem Crailsheimensem adprobauit, eidemque, Anhaltino, Considerationes quasdam tramittit, quæ Consiliariis suis sub instructione Mansfeldica incidissent: quę tamen ipsi, Anhaltino, liberæ rellinquãtur, an in expediunda ista instructione perpendi debeant, necne: Hisce simul litteræ ad residentem legatum N. Correspondentiam Vnionis cum illa Repub. concernentes insertæ erant: de sæpius autem nũc commemorato Missæ mysterio, quoniam cum præcedentibus, quæ ipsi hactenus concredita siue communicata fuerant, tam indiscrete egerat, ipsi prorsus nihil amplius detegebatur, sed vice versa Comiti Mansfeldio committebatur, quemadmodum illud ex epistola Comitis Solmensis, sub Dato Heydelbergæ IIXX. Decembris An. C. M. DC. IIXX. apparet: quod nimirum si versus N. N. venturus esset, de sua tum Commissione & expeditione (. quæ ipsi de Romana Corona, extero

Principi

Principi N. si, ipsius ope, maior armatura impetretur, deferenda, de- Decemb.
mandata erat) supra commemorato N. nihil prorsus detegeret, sed nu A. C. MDC
dedumtaxat ipsi significet: sese, ex parte Palatini, habere in mandatis, IIXX.
vt nimirum Bohemiæ Ordinum petitioni (quæ tum temporis in libe- "
ra assistentia, vel, si ista obtineri non posset, in concessione consiste- "
bat) gratificaretur: relliquas particularitates vero sæpius nunc dictum "
N. omnino celasse, immo, pro instructione, ob Ligam vel Vnionem à "
Duce Holsatiæ Electori propositam nullam cum ipso tractationem su "
scepisse. eius rei causa isto in loco recensetur: *ne forsitan negotium reuele-* "
tur: & quoniam alias hoc medium, ab N. in medium allatum, alteri quod Comiti Mansfeldio expediundum iniunctum erat, aliquod impedimentum adferre posset, cum tamen nulla alia difficultas, ob alterum legatum Anglicanum NN. N. residentem in promptu, & sæpius nunc commemoratus Comes Solmensis expresse fateatur, ipsum omnium de Missa Secretorum esse participem.

Et sane clandestinum illud consilium, quod illo in loco contra peculiares aliquot Catholicos Electores, Principes & Ordines agitatum, & sub mysterio Missæ, quod pauci dumtaxat scire debuerunt, occultatum fuit, specioso sub prætextu VI. & IIX. eo torqueri voluit, quasi apud cæteros Vnionis Ordines (quibus mysterium istud abscon ditum fuit, & de eo in effectu minime participare, sed solummodo sumptus & pecuniam erogare debuerunt) ita intelligi debuerit, tamquam omnia ad conseruationem Euangelicæ à Catholicis obpressæ relligionis, contra Pontificium, Hispanicum iugum, peregrinum dominatum atq; seruitutem spectauerint.

Ast ex alia quadam eiusdem intimi Consiliarij Palatini Albrechti Comitis Solmensis ad Principem Anhaltinum, sub dato XXV. Dece. A. C. MDC. IIXX. exarata epistola multo aliud apparet, & inter alia plane contrarium eorum, quæ articulo IIIX. commemorantur, quasi ex parte Directorum & Vnionis pax iterum propagari omneisque subreptæ diffidentiæ quamprimum tolli debuerint.

Ex commemorata siquidem Solmensis epistola manifestissime apparet, quod maxumopere solliciti atque adeo veriti fuerint Bohemicam intemperiem, ope, consilio atque auxilio Serenissimi Domini Electoris Saxoniæ; aliorumque ad Germanicæ libertatis conseruationem longe melius adfectorum, atque peregrini dominatus vel seruitutis neutiquam cupidorum Ordinum, forsitan citius iri composi-

Decemb. A.C.MDC IIXX. tam, priusquam inchoata sua clandestina cõsilia penitus absoluissent. Et porro (inquit idem ille Comes) se libenter vidisse quod Elector Palatinus magis ad speciem (subintellige ob futuram electionem N. „ in Romanorum Regem) sese resoluisset, quo melius toties nunc cõme- „ moratus N. ad bonam præparationem incitatus fuisset: ast Electorem „ Palatinum mox ab initio non per litteras mentem suam aperire volu- „ isse, sed oretenus dumtaxat Comiti Mansfeldio iniunxisse, quod ni- „ mirum ex parte Septemuiri Palatini N. promitteret, oblata occasione „ (viuebat enim adhuc tum temporis Cæsar Matthias) nihil, quod ad „ incrementum honoris, bonorum, dignitatis, existumationis, atque au „ ctoritatis pertinere videretur, intermissum iri. In eadem quoq; episto la Styrumbici equitatus fit mentio, quod nimirum ille nõ seorsim, sed „ coniũctim per Electoratum Palatinum proficisci voluerit, quod sane „ factum magnam famam excitaturum fiet: melius itaq; fuisse, si diuiso „ modo (vt ipsius rei fundamentum eo minus animaduerteretur) perre „ xisset: Cum etiam Serenissimus Saxoniæ Elector interpositionis caus- „ sa (Ecce quantopere isti homines pacis propagationẽ exoptauerint) „ sese ad Bauariæ Ducem referat, metuendum esse, eumdem, Bauarum, „ tamdem negotio isti sese immixturum, & Palatinum tum temporis eo „ grauius passurum: Reuerendissimum Electorem Moguntinum inter „ duas aquas natare, & de certa resolutione esse dubium: attamen Ciui- „ tatem Norimbergam ad conuentum destinare, malle tamen vt interea „ de securitate idonee sibi caueretur: iccirco apud Electorem Palatinũ „ protestatum esse, quamdiu videlicet Ecclesiastici in quieto pacificoq; „ statu rellinquantur: tum ipsi nihil periculi metuendum.

Eadem illa intentio, quod nimirum ipsis nihil aliud obstiterit, quam si interpositionis negotium progressum suum sortiretur, etiam ex alia Christophori Baronis à Dona epistola manifesto liquet, paullo antequam in N. ablegaretur, sub dato V. Decembris A.C.MDC.IIXX. „ vbi inter alia commemoratur, quod is (Baro à Dona) Principis Anhal „ tini litteras, vna cum insertis copiis, Electori Palatino prælegerit, qui „ æstumet res in Bohemia prospere succedere, quodq; pax (videat nunc „ pacificus Lector quantopere isti homines ad propagandam pacem in- „ tenti sient) non tam cito promoueri posset.

Idem illud (Electorem Palatinum vel eiusdem intimos consiliarios non pacem, sed eius turbationem in Bohemia sectatos fuisse) etiam ex supra commemorati Electoralis Palatini intimi Consiliarij, Plessei videlicet, epistola, sub dato XI. Septemb. A.C.MDC.IIXX. liquet,

quet, in qua Principi Anhaltino considerationes suas detegit, quomodo nimirum Bohemi hisce sub motibus sese gerere debeant: idque in lingua Gallica, sequentis ferme tenoris: Nullum equidem esse dubiũ Bohemos vires suas, iam congregatas, bene ac vtiliter vsurpaturos: attamen non abs re fore si easdem Cæsareanæ armaturæ obponerent, atque ita eiusdem progressum impedirent: eo ipso enim non solummodo regnum, sed etiam eiusdem reditus, amici, & victualia ad suam ipsius commoditatem conseruari, & deniq; ipsæ Ordinum diuisiones impediri possent: si enim hostis (ita isti homines Cæsareæ S.M. militareis copias nuncupant, & quidem eo ipso tempore, quo sese pro interponentibus negotio imiscuerunt) media Prouincias peruagandi nactus fuerit, multos tum, Ordinibus iam adhærentes, sese ab ijsdem segregaturos, hostem vero omnia Ordinum media nacturum, & Ordines pessumdaturum: isto siquidem modo Ducem Albanum Paulum III. Gallicas copias in Italia, & postmodum Principem Auraicum in Belgio, licet viribus longe superiorem, debellasse: eumdem, Albanum, quoq; non Neapoli, Gandaui, Bruxellis, vel Antuerpiæ permansisse, sed hosti in Italiam ad Frontonem fl. in Belgio autem ad Mosam vsq; obuiam processisse: id nunc ad ipsos Bohemos applicandum, ipsisq; persuadendum esse vt in fronte limitum hosti occurrant: magnum aulę Palatinæ Magistrum, Comitem Solmensem, dũ Pragę fuerit, prætendere, quod Bohemiæ Ordinum capita diuersæ opinionis fuerint, atque hostem in Bohemiæ Metropoli, Pragæ nimirum, præstolari velint: sin autem illud faciant, verendum esse ne regnum amittant, & solos muros sibi relliquos reseruent. Itaque rei consultum iri, si Princeps Anhaltinus seipsum illuc conferat, & apud eosdem omnia prudenter constituat, idque non dumtaxat armaturæ, verum etiam munitionis caussa, ne videlicet, defectu boni salutarisq; consilij, forsitan obprimantur. Denique si res ad suspensionem armorum deueniat, probe tum considerãdum esse, quod durantibus induciis Cæsareani in castris vel diuersoriis suis manere cogantur, nec ipsis permittatur vt equitando in regni vrbes vel Pagos subditorum fidem sollicitent & ad defectionem incitent: Nam ista cautela in omnibus bellis ciuilibus perquam fiet necessaria, eoque ipso modo Ducis Parmensis insidias in Belgio fuisse præuentas. Sin autem Bohemi ista non obseruauerint, metuendum esse quod, ad finem properantibus induciis, ipsisque autumantibus sese ad hosti resistendum (heic iterum videre est, quod tantum sub specioso prætextu armorum suspensionem quæsierint Vniti) satis instructos esse,

Decemb. A.C.MDCIIXX.

NB. NB.

NB.

NB. NB.

NB. NB.

Decemb. A.C.MDC IXX. esse, multi ex Ordinibus defecturi, ad hostem transituri, atque ita sub ipso induciarum medio pacem suam facturi sient, exinde non dumtaxat Ordinibus, sed etiam cumprimis ipsis Directoribus, atq; adeo præ„ cipuis capitibus magnum periculum creari possit: alias sane verêdum
NB. esse Cęsarem nihilominus, etiamsi Bohemi arma non deposuerint, pa„ cis tractationi subscripturum, quam Cæsareani per istiusmodi compo„ sitionem vel transactionem plus, quam per vim & violentiam, sese ob„ tenturos confidant: Monendos attamen esse Ordines ne tam idoneā „ occasionem sibi è manibus extorqueri patiantur, sed vires suas bene „ collocent: sin enim, viceversa. obprimantur, nullam tum eius rei caus„ sam Electori Palatino imputandam, neq; eo ipso sese excusare posse, „ quod nimirum absq; præscitu eiusdem Septemuiri Palatini nihil fe„ cerint.

Quo melius autem omnibus & singulis cognitum manifestumque fiat, quod videlicet Catholici à Spiritu Caluinistico in IX. X. & XI. articulis male accusati fuerint, & quod Vnionis capita multo magis omnia sua consilia & actiones in perniciem & obpressionē Catholicę relligionis, bonorumque Ecclesiasticorum occupationem contulerint, cumprimis vero quod ipse etiam Elector Palatinus (contra illud quod sub XII. XIII. & XIV. quod vulgo toties adeo inculcatum fuit) ob intemperiem istam Bohemicam neutiquam doluerit, sed etiam ipsi numquam curæ cordiq; fuerit, vt commemorata ista Bohemica seditio, ex qua postmodum tantæ calamitates atq; miseriæ exortæ sunt, pacifice componeretur: immo quod ipsi veritati manifestissime & è diametro quasi repugnet, tamquam Directores, licet contrarium XV. articulo affirmetur, ad confusionem intēperiemq; istam Bohemicam nullam caussam occasionemq; dederint: iccirco aliquot documenta heic ordine recensebo, quæ omnia irrefutabilibus Originalibus refutari, imo legenti & probe perpendenti ista (Originalia) horrorem comæq; arrectionem incutere queant, cumprimis si sumo studio consideret q̃ inhoneste, minus germane, & falso prorsus Electoris Palatini Consiliarij (è quorum numero Christianus Princeps Anhaltinus Choragus & Primipilus fuit) consiliis suis hominibus imposuerint, dum vltimo adeo in excessu peccarunt, quod, licet de specialibus ab vno, ad alterū tempus in calamo hærentibus nulli ferme constiterit, nihilominus tamen ipse effectus aliud demonstrauit, & omne illud, quod in genere tam oretenus quam commutatis scriptis suis diuerso tempore publicarunt, iusto tempore detexit.

Exem-

Exempli gratia in genere prætenderunt, quod Catholici primum arma arripuissent, & hoc modo aduersæ parti ad idem faciundum ansam occasionemq; præbuissent, cum tamen ex ordine cõmemoratis deductionibus, quæ hactenus ab A.C.MDC.IIXX. gesta sunt, satis superq; cõstet Directores Vnionis non tm̃ sua sponte hincinde exterorũ Principum ad maiorem armaturam impetrandam, opem auxiliumq; implorasse, antequam Catholici vnicum etiam militem cõscripserint, verum etiam quod toties commemoratã Vnionis capita ipso facto copias Mansfeldicas in Bohemiam miserint: imo quod, antequã Mansfeldius ad submittẽdum sese Electori Palatino, mandatum accepisset, Marchio Onoltzbachicus (iuxta supra cõmemoratam ad Electorem Palatinum, sub dato XXXI. Iulij A.C. MDC. IIXX. exaratã epistolam) vltra II. militum M. exspectantibus sumptus subministrauerit: vt iam sicco pede prætereatur, quid supra dictæ magni aulæ Palatinæ Magistri litteræ de equitatu Styrumbico detexerint. Decemb. A.C.MDC IIXX.

Hisce omnibus vero nunc minime consideratis, ex aduersa parte tanta sane impudentia apparet, quod mox Anno II. postquam A.C. MDC. XIX. militum Lectiones primum reuelatæ, & tum prius Catholici ad propriam suiipsius defensionem aliquid moliti essent, ipsi, Catholici, ea ipsa de caussa ab Vnitis ludibrio habiti fuerint, dum directorũ vnus, Ioachimo-Ernestus Marchio Brandeburgicus videlicet, sub dato IIX. Febr. A.C. MDC. IIXX. ad sæpius nunc commemoratũ Principem Anhaltinum inter alia scribit: Ecclesiastici, iuxta hincinde „ allata noua, admodum Martiales sese ostendere incipiunt: vndiq; bel„ lum bellum personare: in effectu rem eo inclinare, quod ex mera for„ midine (quam candide ergo affirmant Catholicos metuendos fuisse, cum tamen ipsimet Protestantium Vnionem metuerint) ijdem Ecclesiastici Cæsari auxilium laturi sint: ignorari tamen adhuc, num Impe„ rator adhuc viuat, necne: Bohemiæ Ordines hesterna luce (subintelli„ ge VII. Februarij A.C.M.DC.XIX.) commissiones & patentes litteras „ pro Comite Henrico-Guilielmo hincinde misisse quod, tamquam i„ psorum Capitaneus D. equites conscribere debeat, adeo vt omnia sen„ sim ad bellum inclinent: quocirca Principi Anhaltino eo citius redi„ tum maturandum, quum ipsius præsentia (quemadmodum effectus „ postmodum satis superq; testatus est) ad plenariam rei expeditionem „ (rebellionem) maxumopere requiratur. „

Octiduo postmodo commemoratus Vnionis Director, sub dato XIV. Feb. A.C. MDC. XIX. scribit: sese ab N. litteras singularis cuius Febr. A. C. MDC. XIX.

 dam

Febr. A. C. MDC XIX. damimportantiæ obtinuiſſe, quas viæ non tuto committere audeat, eius rei tamen Electorem Palatinum certiorem redditurum, negotiũ ſiquidem bonam citamque reſolutionem requirere, &c. Si etiam vlla „ vmquam occaſio veredario opus habuerit, hanc ipſam illam eſſe: iam „ enim (vt multa paucis comprehendantur) media in promptu haberi „ (heic iterum liquido apparet quid videlicet ipſis defuerit, nihil enim

NB. „ periculi ipſis ab Eccleſiaſticis metuendum vmquam fuit, ſed mediis „ dumtaxat caruerunt) quibus vniuerſus terrarum orbis ſurſum deor- „ ſumque ferri poſſit.

Qualia autem media, euertendi totius mundi, fuerint, & quo arcana iſta iam decipherata epiſtola, quæ itineri non tuto committi potuit, ſpectauerit, notandum eſt, quod ſupra commemoratus Comiti Mansfeldio adiunctus Onolzbachicus Secretarius, ſub dato xxv. Ia- „ nuarij A. C. MDC. XIX. inter alia commemorauerit: ſeſe, Neuw vel

NB. Nomarum, Comiti Mansfeldio propoſuiſſe, vt nimirum Alſatia Ele- „ ctori Palatino, &, vice verſa, N. corona Bohemica deſtinaretur, quod „ ſane modo, & nunc ſæpius commemorato Palatino Septemuiro, quũ „ hæreditariæ iſtæ ſient Prouinciæ, multo melius vtiliuſq; foret, conſide „ rando N. iam eſſe decrepitũ, adeo vt poſtmodum ad iſtius coronæ ſuc- „ ceſſionem, ex parte Palatini, per recommendationem, denominatio- „ nem, vel alia iſtiuſmodi matura fulcra, nihilominus & facile apud Bo- „ hemos perueniri poſſit.

Paullo poſt alia quædam epiſtola ab eodem Secretario, ſub dato IIIX. Feb. A. C. MDC. XIX. ſubſequuta eſt, in qua, Nomarus, inter alia „ meminit: N. nobilem quemdam cum Comite Mansfeldio Heydelber „ gam verſus miſſurum, qui ſcripto comprehenſam reſolutionem Ele- „ ctori Palatino ipſemet traditurus eſſet: Vice verſa Elector peculiari ſcri „ pto ſeſe obligaret, vt N. vna cum voto Brandeburgico (cui poſtmodũ „ Saxonicum votum conditionaliter, iuxta peculiares quaſdam litteras, „ ſub dato IIXX. Martij A. C. MDCXIX. acceſſit) vocem ſuam ad impetrã- „ dam Romanam coronam largiri, & præterea coronam Bohemicam p „ ſæpius nunc citato N. effectiue procurare velit: & tum N. obligatum „ fore, vt Electori Palatino Alſatiam cõiunctis viribus, &, ſi fieri poſſet, „ partem Auſtriacarum Prouinciarum occupare iuuaret, atq; præterea „ ad belli cõtinuationem DCCL. florenorum M. annuatim ex ſuo ærario „ erogaturus, & pro virili apud NN. eo laboraturus eſſet, vt totidem & „ ille numerare non grauaretur, & deniq; corona Hungarica quoq; ei- „ dem Electori Palatino cederet. Quamprimum vero iſta epiſtola ad generalem Vnionis Legatum, Marchionem Onolzbachicum, perlata

esset, præ nimia lætitia exultãs manuale quoddam epistolium ad Prin- Febr. A.
cipem Anhaltinum, sub dato xx. Februarij, in continenti exarauit, vbi C. MDC.
inter alia mentionem facit: rem in bonis versari terminis; Comitem XIX.
Mansfeldium siquidem non diu emansurum: interim tamen rectam, “
fortem egregiamq; resolutionem concipiendam: quocirca Anhalti- “
nus absq; vlla mora properet: commodissimam resolutionem dandã, “
& occasionem minime prætermittendam esse, mercatorem siquidem “
ad nundinas proficisci necessum habere. “

Quo melius autem recta, fortis, & egregia ista resolutio conciperetur, istius tractatio & nundinæ ad peculiarem quemdam secretũ cõuentum Triumuirorum, Creylshemium scil. versus, Electori Palatino
propositæ fuerunt, idq; hac potissumum de caussa, quum inibi minus, “
quam Heydelbergæ, metuendum periculi, & exinde ab N. petita mis- “
sio eo tectius in effectum deduci possit: iam quoq; (id quod viuente “
adhuc Cæsare Matthia factũ, ineunte nimirũ Martio A. C. MDC. XIX.) “
præsentatam quamdã duorum in Bohemia Generalium cõferentiam “
in promptu esse, quod rei conducibilius futurum, si Elector Palatinus “
destinatum conuentus locum ad XVI. diem Martij (ni negotiũ diutius “
prorogare velit) sibi gratum acceptumq; esse pateretur. “

Omnibus & singulis igitur exinde manifestissime liquet quanti homines isti pacem fecerint, & econtra qualem materiam ad bellum, (nimirũ tres peculiares coronas, subintellige Romanam, Bohemicã, & Hungaricam. Item, Alsatiam, & Austriacarum Prouinciarum partẽ hæreditario ad Electorem Palatinum transferendi; Item Ecclesiasticorum inuasionem, de qua infra pluribus dicetur) non vero obpressam relligionẽ, multo minus Pontificium & Hispanicum iugum, aluerint: siquidẽ ab istiusmodi iugis ipsis nihil omnino metuendũ fuit: cumprimis quum Palatini intimi Consiliarij ex arcanis allatis nouis ad vnguẽ quasi sciuerint, quod videlicet Romę & in Hispania istud bellum minime probetur, sed multo potius, (vti Plesseius, intimus Palatini Electoris Consiliarius, ipsemet in allegatis suis litteris, sub dato XI. Septembris A. C. MDCIIXX. ad Principem Palatinum fassus est) Don' Balthasa-
rem de Zuniga in Hispania Regi & Consiliariis suis persuasisse, quod “ NB.
ab iactura Bohemiæ regni, Belgij, Burgundiæ, Mediolani, & Neapolis “
iactura dependeat: itaque Regem nullam ad aliquam compositionem “
occasionem intermissurum, modo Cæsar Bohemiæ regni possessionẽ “
iterũ adipisci posset, &c. Pari modo ad eosdẽ Consiliarios (Palatinos) “
Roma pscriptum fuit: Sumum Pontificẽ nullo prsus ad hoc bellũ ad- “

Mart. A. C. MDC XIX. fectu tangi, & quod ad modicam dũtaxat contributionem præstandã vi quasi cogi oporteat: immo eo lubentius Electorem Palatinum in Bohemia passurum, vt hoc facto vires Hispanicę aliquantulum imminuantur: siquidem ipsum (Pontificem) Hispanorum potētiam magis vereri, quam vt metuat, Palatinum ipsum Romæ, vbi cum Prouinciis permaneat, visitaturum, vel alias Italiæ magnum detrimentum illaturum. Itaque Vnitis à Pontifice & Hispaniarum Rege ne minimum etiam periculum metuendum fuit.

Penes commemorata illa D. Camerarij ad Principem Anhaltinum, sub dato V. Martij A. C. MDCX. exarata epistola summopere perpendenda est, in qua paullo ante dicti conuentus III. Vnionis Directorum (hæc enim tum temporis Duci Würtembergico, ciuitatibus, & Diis minorum gentium minime reuelata sunt) sequentibus verbis

„ mentionem facit: Quum etiam, inquit Camerarius, Elector Palatinus,
„ Marchio Onoltzbachicus, & Christianus Princeps Anhaltinus prope-
„ diem personaliter cōuenturi sient, & tum seipsum (Camerarium) vna
„ cum Solmensi Comite Electorem subsequi posse: iccirco, quæ hoc in
„ loco scriptitari alias oporteat, eo vsq; dilata velit, sibi iã pręcipue sum-
„ ministrationem sumptuum (Ecce, quod tum temporis Bohemi milite
„ & peccunia subleuati fuerint) erga Bohemos curæ cordique esse, id ꝙ
„ Electorem Palatinum vsq; ad Anhaltini reditum (qui cum duobus ge
„ neralibus tum temporis ad conferentiam in Bohemiam profecturus
„ erat) prorogasse: itaq; illum, Anhaltinum, eo magis negotio sumã soler
„ tia satis facturum, quum res nō amplius siet integra; cætera Deo com-
„ mittenda: Baronis à Dona relationem, de sua N. & Hollandica expedi
„ tione, & Mansfeldij Comitis reditum ad grandem arduamq; delibe-
„ rationem materiam daturum: Deus faxit, quod non dumtaxat recta &
„ salutaria consilia sub ista (deliberatione) verum etiam corda animiq;
„ pro diuina gloria, libertate, & relligione impendendi, coincidant: vice
„ versa etiam prudentissimos, optumos, & acutissimos (sui scilicet suiq;
„ similium) discursus paruam, vel omnino nullam opem pręstare: Heroi
„ cas siquidem resolutiones cœlitus Magnatibus & Proceribus in cor-
„ da infundi oporteat, &c.

NB. Quid autem in isto conuentu Creylsheimensi, ob singularem quamdam aliam ad N. legationem, cui Christianus Princeps Anhaltinus (quum de Romana, Bohemica, & Hungarica corona, non autẽ de nudo Mansfeldicarum copiarum subsidio, & earumdem auctione, actitatũ fuerit) in persona propria interfuit, decretũ, vel, vti D. Camerarius

riusait, qualia tum temporis recta (.potius tecta.) & salutaria consilia in medium proposita fuerint, id conceptum quoddam, ipsius Palatini Electoris manu XIX. Martii subsignatum, satis superq; testatur: Anhaltinus videlicet negotiationem suam noto in loco in duo membra diuidat: I. ad impletionem petitorum ex parte N. (. Bohemicæ & Romanæ Coronæ ad N. delatæ.) II. ad petitionem Electoris Palatini, & finalem ratificationem atque certitudinem. Ad I. articulum (. Coronam Bohemicam.) quod attineret, Anhaltinus N. significet, quod iam dudum cum Bohemiæ Generalibus Conferentia habita siet, & quod Elector Palatinus magnam inclinationem (.Heic notandum est, N. ipsam rei veritatẽ quod videlicet per singularem quamdam legationẽ quorumdã Bohemiæ Directorum Electori Palatino iam dudum Corona Bohemica repræsentata fuerit, celatam, & hoc ipsi Electori Palatino pro vltimo subsidio reseruatum fuisse.) ad personam suam reperiat: nihilominus tamen toties nunc commemoratum Electorem Palatinum omnem fauorem in N. deriuaturum, attamen omnia in eo consistere, quod ex parte N. proposita media realem suum effectum consequantur. Matt. A. C. M. DC. XIX.

Ad Romanam Coronam vero quod attinet N. syncere & candide iterum atque iterum persuadendum esse rem in terminis prioribus permansuram, quod nimirum successio hæreditaria, ad præuentionem domus Austriacæ, præsertim haece sub occasione (. ante octiduum siquidem Cæsarea S. M. modo vitam cum morte commutauerat.) quodque Elector Palatinus cumprimis ad iuramentum spectare, & illum, qui toti Romano Imperio, ad conseruationem eiusdem libertatum atque reputationis siue auctoritatis, vtilissimus futurus siet proponere atque eligere debeat: sub quorum numero potissimum compræhenduntur, qui Patriæ potiora officia ipso facto (. erogatione & mutuatione sumptuum ad magnæ armaturæ conscriptionem & subsidium.) præstiterint: Sperare insuper Electorem Brandenburgicum per certa media ad eumdem terminum inclinaturum, & istius vocis sese certo participem redditurum: attamen Electorem Palatinum liberum votum sibi integrum reseruaturum donec res ad istiusmodi occasionem perueniat. Cum autem res eadem apud Coronam Gallicam quoque fulcienda siet, & hic ipse Regiis Consiliariis propositus articulus (. Ergo isti quoque homines, futuræ electionis causa, etiam Occidentalem Franciam, viuente adhuc Cæsare, sollicitarunt.) admo-

Mart. A. C. M. DC XIX. dum frigide susceptus, & ita magis impeditus quam promotus fuerit: iccirco N. per rem eo melius vigere, & obstacula remouere debeat, quodque eadem ista Corona adprobet, vt nulla, ante pacatos motus "Bohemicos(.cur non categorice vel germanice inquiunt, antequam domus Austriaca non dumtaxat isto regno, eidemue incorporatis prouinciis, verum etiam residuo suo priuetur, de quo paulo post salutaria consilia subsequentur, quæ vndique, tempore interregni, clanculum " machinata fuerunt.) Coronatio suscipiatur, & quod Ferdinandus, " durantibus adhuc istis motibus, ad Electionis Conuentum Mœno-" Francofurtensem non vocetur ne forsitan hoc ipso confirmatio hęre-" ditariæ successionis Domus Austriacæ introducatur: Pari modo eam-" dem Coronam Gallicam Electorem Treuirensem ad eumd. scopum " flectere non desistat: quemadmodum ad illud iamdudum vtilia salu-" tariaque præparatoria facta fuerint.

" Ad alterum quod attinet articulum, petitum iam, vti & hactenus, " trium, vel ad minus duarum Ducatorum millionum ita perseueret, ex-" tra tamē Mansfeldicum subsidium, & inuasionem Alsaticam: quod e-" tiam ista iam modo commemorata pecuniæ summa certo quodam in " loco infallibiliter, & absque mora erogetur, absque illo medio enim " conscriptiones progressum suum sortiri nequeant: quocirca Anhalti-" nus interea sedulo inquirat, quas videlicet vires Signoria di N.N. con-" tribuere velit, & an certo iisdem inniti possit. Eodem hocce passu re-" solutio, inquit conceptum vlterius, promotio, & assecuratio (.asseu-" rance.) sedulo vrgeatur & simul protestetur, nisi hoc fiat: Bohemis tum " necessario pacis tractationem persuadendam esse: si porro cum altera " parte in Imperio, vrgente illud necessitate, accommodari oporteat, " N. tum facile æstumare posse, quantum interesse non dumtaxat sibi i-" psi, verum etiam Serenissimæ Reipubl. Venetæ detraheretur: immo " extremum periculum, cum noua domus Austriacæ & Hispaniæ forti-" ficatione, subinde adcresceret.

" Ad hoc præterea iustum subsidium I. Comitis Mansfeldii IV. pe-" ditum M. & DC. equitum, sub priorib. conditionibus, summa cum in-" dustria vrgendum: quemadmodum & non minus, II. peculiaris Alsa-" tiæ inuasio & sub ista numerus, introductio, tempus, aditus, & modus " (.an non isti homines omnia sedulo inquirunt.) prope perpendantur, " & insuper scripto comprahensa comparatio & instructio simul insti-" tuatur. Pro III. articulus continuationis quoque considerandus venit,

quod

quod nimirum ista ad III.annos (.tantum temporis enim sibi homines isti tribuerunt,& fieri possit vt omnia ipsorum consilia contra Catholicos vlterius exequi potuerint.) ad Signoriam di Venetia, iuxta N.& quod sub hoc,IV.successores subintelligantur, dirigatur:quemadmodum & similiter non minus, V.inuasio ex parte Venetianorum contra Forum Iulii suscipi, & simul iste scopus ipsis inculcari debet, quo commodius præparationes istæ bellicæ in Italia alantur, & bellico isti negotio tam Pontifex Romanus, quam Rex Hispaniarum implicari posset. Et, VI. denique comparatio instituenda, quomodo id tuto Angliæ Regi & Stadensibus, siue Confœderatis Prouinciis Belgicis, proponi,& per quem prætextum, VII. vniuersum istud negotium occultari possit. Mart. An.C M. DC.XIX.

Et hæc est materia illius, quod Princeps Anhaltinus fideliter ac tuto cum N.tractare debuit, & quod postmodum in persona propria adeo tacite & occulte tractauit,vt etiam de ipsius profectione nulli ex omnibus Catholicis Electoribus, Principibus, & Ordinibus, atque forsitan paucis dumtaxat inter præcipuos Vnionis Cōfœderatos,vmquam constiterit. Ne autem quis porro videat, quo Conferentia cum duob.Bohemicis Generalibus,cui primus supradicti memorialis (.ad Bohemicam Coronam quantum attinet.)articulus innititur, directa fuerit: aliud heic conceptum commemorandum est, quod itidem Creylsheymii,sub dato xx. Martii An.C. M. DC.XIX.conditum,& pari modo propria Electoris Palatini Friderici manu subscriptum fuit, huius ferme tenoris: quod videlicet sæpius nunc dictis duobus Generalibus Bohemicis mysterium summo studio iniungi,&simul ipsis inculcari debeat,quod ex reuelatione istius negotii,interessentib. non paruum sane expectandum fiet præiudicium, iccirco manus porrectione promittant, hanc negotiationem sese nulli mortalium, ad extremum vsque vitæ suæ spiritum, detecturos. Ad hæc,si commemorato modo de clandestina ista negotiatione sufficiens præstita fuerit assecuratio, tum operæ pretium iudicatum fuit, si paullo ante dictis Generalibus Bohemicis significaretur,quid scilicet N.Anno Christi M. DC.IIXX.in Conuentu Heylbrunnensi per peculiarem Legatum tractari curauerit,& quo pacto Elector Palatinus & Vnio,commemoratum N.apud N. & Stadenses tam diu fauore prosequuti fuerint, donec Bohemica intemperies exorta fuisset: Quo melius autem iste N.sese erga Electorem Palatinum gratum iterum exhiberet,ab initio II.militū M.(.quæ,

Septem-

Mart. An.C.M. DC.XIX. Septemuir Palatinus vel pro se, vel Ordinibus Bohemiæ, vel alibi vsurparet.) suis sumptibus alere promisisse: quem Succursum Palatinū, diligenti cum Onoltzbachico, Badensi, & Anhaltino habito consilio
„ &c. in Euangelicorum Ordinum emolumentum (.iuxta IX. Septemb.
„ An.C.M.DC.IIXX. præmissum tractatum.) conuertisse: Et quoniam
„ N. numerum ad IV. peditum M. & centenos aliquot pedites complere
„ promiserit, in ipsa rei veritate certe quidem affirmari posset totum
„ Mansfeldicarum Copiarum succursum in effectu ab ipso Electore Pa-
„ latino dependere, & Bohemiæ Ordinibus transmissum fuisse, qui eti-
„ am ea ipsa de causa promeritas ipsi Electori agant gratias. Iam rem in
„ eo consistere vt Elector Palatinus non dumtaxat IV. peditum M. & D.
„ equites per æstatem absque compensatione Bohemorum, porro quo-
„ que impetrare conetur, verum etiam adhuc aliquot virorum M. vlte-
„ rius, quæ domum Austriacam & Ecclesiasticos in Alsatia (. Eia nunc
„ dolus liquet, quur nimirum tam forti armaturæ inhiatum fuerit.) inua
„ dere, & ita potentiam, Bohemiæ incumbentem, distractura & diuer-
„ sura essent: N. præterea eo inuigilaturum, vt nimirum ad minus IIX.
„ vel XM. militū in Imperio ab Euangelicis suis sumptibus alerentur, qui
„ vel peregrinarum copiarum transitus prohiberent, vel pressæ Bohe-
„ miæ succurrerent. Denique quod, N. mediante, N.N. domum Au-
„ striacam in Foro Iulio inuadere, & Hispanorum conatibus sese forti-
„ ter, omnibusque viribus opponerent. Sin vero ista omnia non so-
„ lummodo ad istam æstatem (.subintellige A.C.M.DC.XIX. in quo pu-
„ tatitia nauci electio & abdicatio Pragæ facta.) sed ad plures annos
„ diesque, &, si res exigat, ad triennium spectare videatur, tum N. vice
„ versa hanc conditionem postulare, vt si Bohemiæ Ordines istam com-
„ moditatem vtilitatemque ipso facto deprehendant, & ipsum N. in i-
„ psorum emolumentum cum armatura sua ipsis adpropinquaturus es-
„ set, quod tum post hodiernum Cæsareæ S. M. è viuorum numero dis-
„ cessum, & quoniam Ferdinandus litteris suis reuersalibus non per o-
„ mnia satisfecerit (.heic iterum beniuolus lector videt, quis Bohemis causas impulsiuas ad putatitiam abdicationem subministrauerit.) ipsi
„ N. Coronam Bohemicam obferre & ad gratiarum actionem, eumdem
„ in Regem suum eligere possent. Ast iterum atque iterum nunc videa-
„ tur quomodo isti homines propria auctoritate perniciosa ista consilia
„ meditentur, in alterius præiudicium ipsimet præscribant, &, vt alios
„ tam audacter atq; præpostere seducere possint, noctes diesq; audeant.

Cum

Cum hiſce & penes commemoratos iſtos articulos, Bohemicam Coronam concernentes, quo pacto videlicet Bohemiæ Ordines N. in putaticium ſuum regem eligere debeant, alii adhuc articuli in ante commemorato ab Electore Palatino Frederico propria manu ſubſcripto Concepto depræhenduntur, de quib. tum temporis cum Bohemicis Generalibus tractari debuit: I. de articulo tranſituum. II. de tribus Imperiis Belgicis, & M. equitibus. III. de Continuatione. IV. certum Statum ſcripto compræhendendum, quæ & quot ſubſidia requirantur, quidque ex regno expectandum ſiet. V. de Prouinciis hæreditariis, & regno Hungariæ (. quo in loco procul omni dubio tractatio de Gabriele Betlehemo ſuſcepta eſt.) VI. quæ à morte Imperatoris, ratione Ferdinandi & alias, conſilia in promptu habeant. VII. quid compoſitionis cauſſa (. quam III. Vnionis Directores ſummopere metuerunt, ipſiſque nihil magis contrarium fuit.) expectandum, & quæ conſilia &c. Mart. A. C. M. DC. XIX.

Verum enimuero Princeps Anhaltinus ad Baronem Achatium à Dona (. cui ſuo loco expeditionem iſtam demandauerat.) ſub dato XXVIII. Martii A. C. M. DC. XIX. ſequentia ſcribit: quod nimirum illud, de quo ſupra facta mentio, cum duobus Generalibus, ſin Pragæ iam temporis commorentur, & cum Ruppa, & nemine præterea alio altiſſimo ſub ſilentio tractare, ante omnia vero] eo potiſſimum ſpectare debeat, vt reſponſio ſiue reſolutio in principali membro & articulo, V. die Aprilis Ambergæ eſſe queat; ipſum enim, Anhaltinum, profectionem ſuam lubenter maturaturum. Cum cæteris articulis iſtius memorialis, ſeſe aliter detinere non poſſe, quam vt iſtis, pro meliori informatione vmbram dumtaxat præberet: quemadmodum etiam plenariam relationem de negotiatione iſta, ſupra ſæpius nunc cōmemoratos articulos, Electori Palatino tramittere debeat: alias particularem quamdam inſtructionem adhuc (. inquit Anhaltinus.) peccuniæ cauſſa Baroni à Dona inſeruiendam & expediendam, non quidem Electoris Palatini (. videat iterum lector tecta Vnitorum conſilia.) ſed Principis Anhaltini nomine: extra illud aliam magni aulæ Palatinæ Magiſtri epiſtolam, ſubiectum concernentem, ad Comitem ab Hollach aduentare, vt Anhaltini Principis Commiſſionem eo facilius promoueret: cum quo (. Comite Hollacho & Ruppa.) de hoc ipſorum negotio bene communicare quiddam poſſet: Sin vero modo commemoratus Hollachus nō in promptu ſiet, tum nemini alii, quam toties

Mart. An. C. M. DC. XIX. nunc dicto Ruppæ, negotium istud reuelari posse, cuius consilio Baro à Dona, in omnibus suis rebus vti, & quorsum resolutio referenda sict, ab eodem, Ruppa, repetere debeat: Sin autem & idem ille Ruppa „ è Praga forsitan in castra secessisset, Baro tum propria cum Staffeta il„ lud significaret, in castra versus se conferret inibiq; apud Generales & „ Ruppam demandatum sibi negotium tanto quidem cum silētio pro„ poneret, ne vllius rei palesatio vel vnica temporis iactura exinde me„ tuenda siet: imprimis cum summum in mora metuendum periculum.

Quum itaq; sæpius nunc commemoratus Princeps Anhalt. operæ precium esse autumarit, quod præuenire, quam preueniri multo siet melius: iccirco ne quidpiam apud Vnionē forsitan negligeretur: itaq; Baro (.à Dona.) Pragam, Anhaltin. vero Norimbergam versus profectus est, ibiq; XXII. Martii A. C. M. DC. XIX. (.biduo post conceptum ab Electore Palatino toties commemoratum memoriale.) cum aliquot Amplissimæ Reipub. istius deputatis Senatorib. vtpote Andrea „ im Hoff/Bohemo, & D. Oelhafio tractauit, an non forsitan angustior „ vel vniuersalis Vnionis Cōuentus haberi possit, (.minime heic consi„ derato quod ipsis pecunia dumtaxat curæ cordiq; fuerit.) adnexa peti„ tione, vt Norimbergenses suam hac de re intentionem Electori Pala„ tino communicare minime grauarentur, quæ nimirum hac in caussa „ applicanda media, ne delegati cum relationib. suis in reditu apud Do„ minos suos Principales detineātur, sed multo potius, quū de præsenti saltim periculo res nunc agatur, (.ita inquit Anhalt. in sua relatione Electori Palatino facta quid videlicet Norimbergæ effecerit, quodque „ inibi nulla specialiora mandata detexerit.) quomodo illud (.pericu„ lū.) præueniri, & an non relliquæ citantes Ciuitates plenipotentiam „ habere possint, vt nota ista negotia eo citius & facilius expediantur.

Apud alterū memoriale, ad Principē Anhalt. directum, & ab E„ lectore Palatino cōceptum, manu sua propria rubrica addidit: se nimi„ rum huius memorialis substantialia multis in locis aliquāto clarius & „ expressius Domino Achatio, Baroni à Dona summa fidelitate significas„ se, &c. ad expediunda ista, Pragam versus misisse. In altera folii pagina idem ille Princeps Anhaltin. manu sua iterum duos adhuc articulos, ad adiunctū Capitalis memorialis pertinentes, addidit. I. de vrbe Pra„ gensi. II. Electore Saxoniæ. Item melius infra, rursus cum rubrica: pun„ ctum cum Foro Iulii non adeo manifestum esse, quam saltim ex qua„ dam epistola ex N. sub dato IV. Ianuar. Anno Christi M. DC. XIX. vel

XXV.

xxv. Decemb. Anno Christi M.DC.LXX. itaque probe admodum per- Mart.
pendendum esse, quæ conditiones antecedere, vel sequi debeant: N. A. C. M.
siquidem forsitan intelligeret quod petita eorumdemue impletioné DC. XIX.
prius habere debeat: ast Vnionis Directores I. continuationem impé- «
dendi subsidii pro IV. peditum M. & DC. equitibus pro Mansfeldio. «
II. inuasionem & occupationem Alsatiæ. III. Duas milliones, exceptis «
Mansfeldicis militaribus copiis & inuasione Alsatica. IV. Venetiani in «
Istriam. V. Continuationem III. annorum, prætermissa heic occupa- «
tione Alsatiæ, Hungariæ, parte Austriacarum Prouinciarum &c. Su- «
pra in altera paginæ facie hæc leguntur verba: Bohemiæ Generales «
declarent, FERDINANDVM ESSE INHABILLEM, &c. «

De hisce & similib. istiusmodi consiliis Triumuiri cæteris Vnitis Ordinibus parum sane, aut omnino nihil communicarunt, quemadmodum ex supra commemorata Principis Anhaltini relatione Norimbergicæ suæ expeditionis videre est: quod nimirum supra allegata sua propositio commemorato modo vnice & solum eo directa fuerit, q. de præsenti dumtaxat periculo res agatur, & quomodo istud præcaueri possit, non vero quod de modo commemoratis notabilibus, h.e. de IV. peditum M. & DC. equitibus, sub imperio Comitis Mansfeldii, de inuasione Ecclesiasticorum in Alsatia, multo minus de duabus auri vel Ducatorum millionibus supra & extra Mansfeldicas copias, Item de inuasione Fori Iulii, coniunctione Oceani cum mari Adriatico, occupatione Coronæ Hũgaricæ pro Electore Palatino & partis Prouinciarum Austriacarum, de Bohemiæ Ordinum declaratione quod FERDINANDVS INHABILIS, de fulcimento apud Coronam Gallicam, quod durantib. motibus, idem ille FERDINANDVS ad electionis conuentum Mœno Francofurtensem non vocari debeat, de irruptione (Rendeuous.) Onol'zbachicarum Copiarum militarium in Episcopatum Herbipolensem, mysterio Missæ, oblatione Bohemicæ & Romanæ Coronarũ erga N. (. & q̃ id genus alia hactenus ex instructionibus, memorialibus, relationibus, Missiuis, Considerationibus, consiliis, aliisque ANHALTINÆ CANCELLARIÆ conceptis satis superq; demonstrata fuerunt.) ne minima quidem fiat mentio: quemadmodum etiam Imperiales Ciuitates dumtaxat vrgente necessitate peccuniaria requisitæ, ipsisque ingentia pericula de Hispanico iugo & extero dominatu proposita fuerunt, vt ad erogandã peccuniam eo promptiores & alacriores redderentur: quemadmodum idem illud in Anhalti-

Marr. An.C.M. DC.XIX.

haltina relatione manifesto liquet, quod nimirũ Norimbergicæ Rei-
publ. Deputatis nihil aliud communicasset, quam militarium copia-
rum conscriptiones Marchionis Badensis, transitum Wallensteini-
,, corum equitum: Item, Electorem Palatinum pari modo sese resolue-
,, re necessum habuisse, aliquot equitum turmas cõscribendi, quas par-
,, tim in inferiorem, partim in superiorem Palatinatum tramissurus es-
,, set: pericula enim indies adcrescere, (verba relationis formalia.) vice
,, versa vero media præparationum, cumprimis equitatus, decrescere:
,, pari modo ipsum Marchionem Onoltzbachicum aliquot equitum
,, compagnias conscribere, & Ducem Würtenbergicum, ad idem faci-
,, undum, adhortatum iri. Cum quibus militum lectionibus autem ita
,, comparatum fiet quod, cum Conuentus Vnionis non ita cito promo-
,, ueri vel institui possit, quilibet suum equitatum, ad primi mensis per-
,, solutionem quod attinet, suis alat sumptibus, postea vero, si res ad fu-
,, turum Vnionis Conuentum deferatur, quod tum Vniuersalibus im-
,, pensis siue contributionibus res geratur, attamen collectus apparatus
,, quo ad fieri posset, non tangatur vel attrectetur, sed istæ impensæ in-
,, tra XII. mensium, vel vnius anni, spacium in genere impendantur. Sub
,, quibus Norimbergenses certiores redditi quomodo videlicet cum
,, grandibus istis præparationibus bellicis comparatum esset, id quod
,, ex allatis nouis ex Occidentali Francia, quæ periculosa, (scilicet.) re-
,, præsentaretur. Comiti Solmensi Frederico huius rei fidelem commu-
,, nicationem factam, qui hasce preparationes necessarias admodum iu-
,, dicasset, & simul non abs re futurum æstumare, si, quum hocce tempo-
,, re bonus idoneusque equitatus comparari nequeat, Norimbergenses
,, cataphractorum equitum turmam conscripsissent, atque tum ipsis pe-
,, culiaris, ad eorumdem vsum, locus destinatus fuisset.

Cum itaque Delegati intellexissent quod in generalibus dum-
taxat negotium, tam angustioris, q̃ generalis Conuentus conuocatio-
nem quod attinet, hæserit: in de se data responsione sane obiter dum-
taxat imminentis periculi, & magnarum præparationum bellicarum
,, mentionem fecerunt: quod autem apud cæteras quoque Imperii Ci-
,, uitates res fulciri debeat, vt molestia ad referendum euitetur: non abs
,, re fore autumarunt, vt supra commemorata communicatio de iam
,, dudum ex parte Vnionis instituta præparatione bellica etiã cum Ar-
,, gentina & Vlmensibus suscipiatur: Quum vero alias Orientalis Fran-
,, ciæ circulis Norimbergæ V. die Aprilis conuentutus fiet, ad istiusmodi

fulci-

fulcimenta non infrugiferum fore, si interea specialia & ingredientia Mart. A.
propositioni Norimbergicæ fideliter in silentio communicarentur, C.MDC.
vt nunc & alias dictæ vrbes suos eo melius informare possent. XIX.

Vt autem Norimbergenses videant quomodo hæc ipsorum propositio (dum ijdem deputati Norimbergici specialibus & ingredientibus inniti voluerunt, quo melius in conuentu Francico suam propositionem dirigere & formare potuissent) ab Anhaltino acceptata, & qualis communicatio ipsis facta fuerit, seipsos in epistola informare poterunt, quam modo dictus Princeps Anhaltinus, mox postridie cũ D. Oelhafio habitæ tractationis, ad Electorem Palatinum exarauit, vbi mox in exordio mentionem facit, in eo, inquit, quod hesterna luce apud Norimbergenses proposuerit & effecerit, summa solertia inquisijsse (arrige aures Pamphile) quam fortiter, & qua ratione militareis Compagniæ (Gardes) promouendæ & conscribendæ fient: existumare tamen eosdem, Norimbergenses, sese melius negotio implicaturũ adeo vt Palatinus nihil omnino vereri debeat, quod etiam aliæ vrbes (licet Norimbergicis communicaretur quam fortiter modo dictæ Compagniæ conscribendæ essent) particularia scire aueant: cum Norimberga siquidem ita comparatum esse, quod, Bohemicis motibus vicini, facile ad istiusmodi conscriptiones, ope atque consilio Frederici Comitis Solmensis, inclinare & flecti possent (Ecce quam sensim Norimberga in Casseis incidat) ad altera specialia autem quod attineret, quæ commemorati isti Norimbergenses ad propositionis suæ formationem scire desiderauerint, se, Anhaltinum, nescire, quale fundamentum isti rei substernere debeat, quum de imminenti periculo res agatur, (ita sempergeneralia vrgentur, licet ignis lateat sub cineribus) & de istius remedio & sublatione necessario mentio fieri oporteat.

Pari modo Norimbergenses, quemadmodum & aliæ quoque Imperiales ciuitates, in modo cõmemoratis vt & in alijs, sub eodem dato, Anhaltini Principis ad Marchionem Onoltzbachicum litteris, sese, tamquam in speculo, probe admodum intueri possunt: Ita enim scribit: apud Norimbergenses, DEO GRATIA, bonam optatamque sese reperire dispositionem (scilicet ad erogationem pecuniæ) excepto, quod Wallenfelsius cum propositionibus circulorum eosdem aliquantulum turbauerit, quemadmodum autem iudicet, seipsos (Norimbergenses) sese illinc minime extricare posse: nihil amplius quoq; necessum fore, quam vt hisce sub diebus ante commemoratus Comes

Mart. A. C. MDC. XIX. Solmensis versus Norimbergam sese conferat, attamen ante circuli Francici conuentum, ipsisque (animaduertite & inuigilate, quæso, Domini Norimbergici) caput parumper melius disponat: Triplicem
„ enim Romanorum expeditionem Norimbergenses illud nuncupare
„ quod neque x. vel xx. mensibus perficere poterunt: ast Anhaltinum
„ tantum sane deprehendere, ipsos, (Norimbergenses) facile ad
„ suam atque Marchionis Onoltzbachici intentionem inclinaturos:
„ porro quoque existumare Onoltzbachicum Electori Palatino de-
„ liberandum rellinquere debere, vt nimirum, vti Norimbergenses pro
„ posuissent, generalem quemdam Vnionis conuentum indiceret, &
„ quod speciales propositiones, quantum sane fieri posset, præcaueren-
„ tur: iuxta illud etiam mentio fieri posset, vt D. Camerarius, quo citius,
„ eo melius, Dresdam versus ablegaretur, quantum enim (Anhalti-
„ num subintellige) intelligat, Neostadio ad Electorem Saxoniæ
„ perscribendas esse litteras, cum omnimodis, Cæsareæ M. gratia,
pollicitationibus & offertis, (NB. quod omnino adeo Serenissimum Dominum Electorem Saxoniæ, ad nudum dumtaxat prætextum, quasi intemperiem istam Bohemicam, in fauorem Cæsaris, accommodare voluissent, è Neostadio tentare non erubuerint) quæ
„ tamen omnia ad permutatas saltim ocreas denique excurrant: (quid heic Anhaltinus cum permutatis ocreis, ad summum laudatissimi Domini Electoris Saxoniæ ludibrium atque præiudicium, innuat, facile colligitur) Equidem existumare sese, (Anhaltinum)
„ conuentum ad V. vel VI. diem Aprilis progressum suum sortitu-
„ rum.

„ Verum enimuero toties nunc commemoratus Princeps Anhaltinus, tamquam totius operis anima, conferentiæ isti cum Bohemicis Generalibus personaliter interesse sibi quidem proposuerat. Quũ vero interea Vnionis conuentus ad XXIV. Maij Heylbrunnam versus indictus fuerit, cui Anhaltinus pariter interesse, & officium suum (tamquam omnis confusionis atque turbationis director Principalis) inibi perficere debuit, clandestina quoque præmeditata profectio ad N. dilata, econtra vero ipsius fidei commissa expeditio summæ consequentiæ & grauitatis fuerit: iccirco conferentia cum Bohemicis Generalibus, supra commemorato modo, ad lucrationem temporis, Achatio à Dona demandata fuit. Anhaltinus autem interea multis discursibus, scriptis, aliisque fulcimentis sese summa solertia

præmu-

præmuniuit, quæ omnia, vti ſane opinabatur, ad conſeruationem Mart. A.
ſupra indigetatæ ſuæ intentionis (cuius particularia partim in ſua C. MDC.
Creilsheymij impoſita inſtructione comprænhenduntur, partim XIX.
vero in Secretarij Neuw, vel Nomati, ex Italia factis relationibus reperiuntur) vtilia atque conducibilia eſſe poſſent.

I. Inter illos diſcurſus & ſcripta reperiuntur I. Extractus omnium illarum relationum, quas Secretarius iſte Neuw, vel Nomatus, vna cum Comite Mansfeldio, tum temporis in Italia negotiantibus, exindein Germaniam ad Electorem Palatinum, Marchionem Onolczbachicum, & Principem Anhaltinum tramiſerant, quouſque nimirum duorum Ambaſſatorum, Chriſtophori à Dona, & Comitis Mansfeldij, tractatio cum N. in diſtinctis articulis progreſſa ſiet, quorum contenta ſupra bona ex parte intellecta ſunt, excepto vno puncto, cuius in commemorato Extractu fit mentio, ex Secretarij Neuw litteris, de dato IV. Mart. ſtylo nouo, nimirum: Vienna relationem quemdam ad " locum, quo Princeps Anhaltinus iter & profectionem ſuam deſtinaſ- " ſet, allatam eſſe, in qua inter alia mentionem fieri, quaſi in Bohemia " pax ſancita, & ipſis multa Pontificiæ ſiue Papiſticæ relligioni aduer- " ſantia conceſſa fuerint: quocirca N. petere, vt Onolczbachico ſcriba- " tur, ſin' videlicet iſtiuſmodi tractatio nondum ſuſcepta fuiſſet, vel ta- " men adhuc ſuſcipienda eſſet, quod iſta omnibus modis impediatur, " omneq; ad bellum auxilium ipſis promitteretur, modo vt illud impo " ſterum continuaretur. "

Item, ſub dato ex N. N. IIXX. & XXVIII Martij, paullo ante commemoratus Neuw ad Marchionem Onolczbachicum porro ita " ſcribit: In eo ſcripto, quod N. ſecum verſus Heydelbergam ſum- " pſiſſet vltra Electorale Palatinum, Brandeburgicum, & Saxonicum, " aliud adhuc votum conditionaliter petitum, quod etiam ſuo loco " rellictum fuiſſe: propoſitionem vero, Signoriæ N N. faciundam, " reſidenti Ambaſſatori pellegendam porrexiſſe, qui illam, ob Si- " gnoriæ iſtius, erga Forum Iulij & Iſtriam, prætenſionem, correxiſ- " ſet, Gorcenſemque Comitatum & Gradiſcam, aliaque loca mari- " tima, quæ Vſcochi inhabitant, addidiſſe, quæ omnia Reſpublica, ſi vi- " delicet pecuniam atque ſumptus ſubminiſtraret, exoptata iſta ſub oc- " caſione ad ſe pertrahere, & tum dominiũ ſuum Tyrolim vſq; dilatare " poſſet. Et hunc quidẽ Ambaſſatorem, vti aiunt, expreſſe iudicare, rem "

non

Mart. A. C. MDC. XIX. non infeliciter cessuram, summam autem limites aliquantulum excedere, quocirca Nomarus tertiam millionem pro anno tertio non tantopere vrgeat, nisi bellum integrum per triennium gerendum siet:
„ Sin' enim vna millio numeratæ pecuniæ haberi, & adhuc vnius,
„ intra XII. mensium spacium, pollicitatio fieri posset, tum, subse-
„ quente anno tertio, si Reipublicæ commemorato modo per om-
„ nia satisfieret, Vnitis nihil quoque defuturum: Eumdem siquidem
„ N. quem ad dimidiæ partis contributionem adhuc promptum &
„ paratum esse, existumare vt alium in finem destinata CCCC. coro-
„ natorum M. huncin vsum adplicentur.

II. Secundum additamentum, quod primum mox subsequitur, cum nullius siet importantiæ, & saltim tertium, huic negotio minime implicatum, cócernat, icirco minime necessum arbitratur, vt istius hoc in loco fiat mentio.

III. Tertium additamentum est memoriale, quod Achatio à Dona ad Bohemicos Generales communicatum ob præsentationem N. coronæ Bohemicæ erga istas conditiones, quarum supra facta mentio, cumprimis illo in loco, vbi de concepto relatio instituta, quomodo illud nimirum Creilsheymij xx. Martij A. C. MDC. XIX. ad Principem Anhaltinum directum & ab Electore Palatino propria manu subscriptum fuit: iccirco, dilectæ breuitatis ergo, heic minime repetendum.

IV. Quartum additamentum est relatio vel expeditio Pragensis Baronis à Dona, apud Comitem ab Hollach & Ruppam, sub dato VI. April. A. C. MDCXIX. quæ vna cum modo dicti Baronis à Dona propositiones apud Generales, ex vernacula in linguam Gallicam translata, & ab Achatio à Dona manu propria subscripta fuit, vt eo melius N. præsentari, & is exinde videre queat, quam late videlicet Bohemici Generales, in puncto oblationis coronæ Bohemicæ, sese immiserint, & qua ratione Electorem Palatinum habenti suo iuri N. cedere.

V. Quintum additamentum in ijs conditionibus consistit, quas Bohemi in electione N. ad Bohemiæ Regem, in euentum sibimet reseruant: quarum prima est, vt ex parte N. propositæ conditiones ipso facto prius præstentur, &, pro II. Corona Bohemica suorum Priuilegiorum, libertatum, Maiestatis litterarum & omnium, tam relligionem,

quam politico-prophana negotia concernentium, quæ à maioribus suis ad ipsos translata essent, & ipsi apud priores suos reges obtinuissent, quæque in peculiari quadam designatione compræhensæ essent, & delegatis ad Interpositionem Agriam versus, viuente adhuc Cæsare, communicari debuerunt. April. A. C. MDC. XIX.

Sexti additamenti loco designatio quædam reperitur, quid apud aliquot articulos, inter illos qui N. pro confirmatione (si in euentum electio cum illo procederet) proponi debuerunt, iuxta Generalium intentionem, adhuc porro, vltra & extra illud, cuius in IV. additamento fit mentio, perpendendum considerandumve fiet. VI.

Septimum additamentum, est epistola, gratiarum actionem Bohemicorum Ordinum concernens, ad N. de dato x. Aprilis A. C. M. DC. XIX. in qua Comes Mansfeldius non mediocri fauore prosequitur, quod ipsorum negotia apud Signoriam di Venetia tam egregie recommendet. IIIX.

Octauum additamentum alia quædam Bohemiæ Ordinum est epistola ad commemoratum N. de dato XII. April. A. C. MDC. XIX. huius ferme tenoris: quod N. per auctoritatem atque potentiam suam impedire velit, ne vlli exercitui contra sese, Ordines, transitus, multo minus militarium copiarum conscriptiones concedantur, illud enim ad immortalem ipsius gloriam, & incrementum sui, &c. spectaturum: Ordines quoque ipsi N. eo ipso facto adeo obligatos permansuros, vt etiam, oblata occasione, ipso facto seruitia & officia sua demonstraturi, Deumque rogaturi fient, vt N. cum auctione sui status prosperare atque benedicere clementissime dignaretur. IIX.

Cum nono additamento ita comparatum est, quemadmodum supra apud secundum intellectum: iccirco certis quibusdam causis hoc in loco non immerito sicco pede præteritur. IX.

Ne autem nihil omnino rellinquatur, quod ad Anhaltinæ legationis promotionem necessarium esse videatur, pro X. Gallicus quidam discursus insertus, quur videlicet non consultum, vt, in futura Romanorum Imperatoris electione, domus Austriaca vel Ferdinandus promoueatur: ipsum siquidem Hispanis esse addictissimum: II. nuperam differentiam inter NN. &c. ob Forum Iulium, omnino ad Hispanicam aulam remisisse. III. filium suum cum infante Hispaniarum matrimonio iungere meditari. Cum itaque de aliis subiectis cogitandum fiet, nullam quidem de protestãtium quodam capite spem conci- X.

April. A. C. MDC. XIX. cipi posse, eo ipso enim bellum relligionis in Germania excitaretur: equidem negari non posse Bauariæ Ducem inter Catholicos esse præpotentem, & tam Ecclesiasticos, quam seculares Electores sanguine & adfinitate tangere: verendum tamen esse Euangelicam reformatam relligionem sub ista permutatione (Bauariæ cum domo Austriaca) paruum sane emolumentum reportaturam, quum Serenifs. iste Dux Bauariæ totus à Iesuitis dependeat. Itaque N. solummodo manere relliquum: qui multos habeat clientes, &c. apud quem Iesuitæ exiguum, vel omnino nullum accessum (per ragion di stato) habere: sub quo Venetiani procul omni dubio lubenter concurrerent, & ad id, vna cum magno Britannicarum Insularum Rege, vel auxilia conferrent, vel tamen hocce Protestantium propositum non impedituri essent.

XI. Sequitur nunc additamentum vndecimum, quod nihil aliud in se complectitur, quam aliquot adituum designationem, qui per peculiaria aliquot montana ex N. viam in Germaniam præmonstrant.

XII. Loco duodecimi additamenti notandum, quod inter ingredientia, ex quibus Comitis Mansfeldij instructio desumpta, apud X V. punctum hoc per expressum commemoratum fuerit: Eo quoque cogitandum esse, an non de Glöselio aliquid tractandum siet: hoc tamen nullo alio modo, quam vt eo ipso Ferdinandus reddatur odiosior, quo Palatinis Consiliariis ista consideratio animum subijsset, ne Glöselij caussa patrocinium susciperetur, quod Vnitorum actiones semper in transuersum arripuerit, quod etiam tum temporis suo loco rellictum, & in odium Ferdinandi dumtaxat modus procedendi, quasi peregrinus, & quo Cæsareæ S. M. respectus non mediocriter violetur, coram N. allegandus siet, iniunctum fuit: quod tamen Mansfeldius solummodo per modum discursus, & non directe, sub forma propositionis commemorare debuit: Quoniam vero iam Princeps Anhaltinus multo maiorem commissionem, & inter alia Romani Imperij, & N. Bohemicæ coronæ obferendæ caussa negotium in se receperit: iccirco litteræ, de dato XXII. April. A. C. MDC. XIX. confictæ sunt, in quibus odium Ferdinandi, ex illo facto, quod cum Glöselio accidit, summopere exaggeratur, cumprimis vero omnia eo extenduntur, quasi illud, factum, Ferdinandum in electione Romanorum Regis non parumper impediturum siet.

Quam nullo autem prorsus fundamento Spiritus Caluinisticus

XVI.

xvi. xvii. xviii. xix. xx. & xxi. speciosos prætextus, ad occultan- April. A.
dum suum propositum, enumerauerit, id modo iam commemoratæ C. MDC.
litteræ satis superque testantur, quæ diuersis in linguis conceptæ, XIX.
correctæ, & vsque ad exoptatam perfectionem directæ sunt: in qui- "
bus inter alia expresse affirmatur: Ferdinandum Austriacum viri- "
bus Hispanorum niti, & quod auxilio tot Prouinciarum hæredita- "
riarum & regnorum præ aliis ad Romanam Coronam impetrandam "
egregia media habiturus siet: verum indignationem Bohemorum, "
Silesiæ, & superioris Austriæ, ac nullius pretij effectum sui exerci- "
tus ipsi remoram inijcere: veteri insuper Imperiales ciuitates ipsum "
vndique Iesuitas introducturum, libertatemque conscientiarum, "
vti in Styria atque Carinthia factum, turbaturum: quæ tamen om- "
nia nihil prorsus esse, si odium illud consideretur, quod ipsi Ca- "
tholici contra Ferdinandum conceperint, quod nimirum adeo mi- "
rum contra Cardinalem Glöselium processum instituerit: quo fa- "
cto non dumtaxat S. Collegium, verum etiam cumprimis Roma- "
nam sedem grauissime offendisset, in profundissimam Sac. excom- "
municationis foueam incidisset, &, vna cum omnibus suis hære- "
dibus tam sceptrum, quam ipsum etiam dominium ipso facto ami- "
sisset. Quamuis vero per fallacias astutasque technas Romanum "
Pontificem aliquantulum sedauerit, quod is factum non adeo magni "
æstumet, nihilominus tamen interessentes Cardinales illud nullo mo "
do adprobare posse: sub eadem quoque captiuitate (Glösell) magnam "
erga Romanorum Imperatorem ingratitudinem depræhendi, qui i- "
psi, Ferdinando, duas coronas cessisset, & adhuc apud Archiducem "
Albrechtum, & Hispaniarum Regem istam cessionem impetrasset: "
iam vero ipsius supremum arcani consilij Directorem amouisse, & "
Imperatricem ad desperationem (vel quasi) adegisse, & exinde ambos "
præ nimia animi ægritudine & mæstitia vitam cum morte commu- "
tasse. "

Postquam etiam Ferdinandus videat, quod absque Hispanico "
auxilio & subsidio nil inceptare possit: nihilominus tamen adhuc "
dubitare, an illa accipere velit, nec ne, sociũ enim metuere, & omnia "
sibi soli libenter vendicare velle: Ex hoc fonte oriri querelas Ty- "
rolenses, motus Morauicos, &c. Ferdinandum neque in: quam "
extra S. Rom. Imperium vllum fidelem amicum nancisci posse: Ele- "
ctores de bene armato Romanorum Rege cogitare, ne cuidam ser- "

April. A. C. MDC. XIX. uitutis iugo submittantur, quodq; illis idem accidat, quod Bohemis conquerentibus ipsis capitulationes non seruari, cui tamen rei ipsos etiam Italiæ Principes inuigilare, vt erga eos, ipsum adorare nolentes,
„ vindictam & talem sane pœnam exerceat, quemadmodum maxumi
„ Monarchæ soleant, de hostibus suis triumphantes, atq; victoriam obti
„ nentes: adeo vt appareat, electionem non tam cito progressum suum
„ sortituram (quo melius Elector Palatinus Vicarius clandestina sua cō-
„ silia & actiones promouere possit) cum S. Rom. Imperij constitutioni
„ bus è diametro quasi repugnet diem electionis indicere, quū interea
„ aliquot Principes & Ordines vtrimq; armati fient. Conari interea Fer
„ dinandum, contra præscitum atq; consensum Vicariorum, exteras na-
„ tiones in regnū introducere, & seipsum quasi hoc ipso facto stabilire:
„ interim clanculum in S. Rom. Imperio falso hincinde spargere (heu
„ quæ hominis impudentia!) quasi cum Bohemis transactionem vel pa-
„ cificam compositionem inire cupiat: Hæc summam esse, quæ in S. Ro.
„ Imperio hinc inde discurrantur, immo publice hincinde spargi Impe
„ rium male prouisum iri cum istiusmodi capite, quod ruinā moliatur,
„ subditis suis odiosum & semicœcum fiet: atq; adeo cum summa sua in
„ gratitudine erga Antecessores suos, & exiguo respectu erga Cardina-
„ les & Ecclesiam vniuerso terrarum orbi manifestum reddidisse, quid
„ in futurum de eo sperandum fiet: Item ipsum, Ferdinandum, Capitu-
„ lationes suas (quomodo autem Marchio Badensis reuersalibus suis lit
„ teris satisfecit) minime seruasse, & id genus alia &c.

Et hæc breuiter sunt additamenta & subsidia, quæ Christianus Princeps Anhaltinus supra & extra suæ fidei concreditam instructionem, & particularia memorialia, ab ipso compræhensa, & quorū contenta supra ordine recensita sunt, ad instantem suam profectionem sibi familiaria reddidit, ad expediundum id, de quo tamen nemo ex Vnionis Ordinibus, quam ad mysteria Missę initiati, quicquam scire debuit: vel, vti in particulari Memoriali inquiūt, quod, sub dato Schwabachij XIII. Augusti A. C. M DC. IIXX. Christophoro Baroni à Dona in
„ iunctum: Quamuis Vniti effectu frui, attamen originem, intentionē,
„ & medium (Vniti heic aures arrigant sibiq; prospiciant) huius negotij
„ ignorare debeant: interea vero nihilominus Vnionis vires, data
„ occasione, ad hunc scopum (inuadendi Ecclesiasticos) conuer-
„ tant.

Ad effectum Anhaltini Principis quod attinet, & quo potissu-

potiſſimum iſta legatio, tam egregie inſtructa, & adeo clanculum adornata fuerit, id ex nulla re alia melius percipi poteſt, quam ex Protocollo, quod ipſe Princeps Anhaltinus maiori ex parte annotationibus & caſtigationibus ſuis illuſtrauit; relliquum vero, vbi Chriſtophorus à Dona, Anhaltini Principis in hac legatione adiunctus, ad conferentiam vel tractationem quamdam adhibitus fuit, ipſe Baro (à Dona.) compleuit, omnia lingua Gallica, & quidem tam exquiſitiſſima ſolertia & induſtria, vt etiam non dumtaxat ſinguli dies, vniuſcuiuſque res geſtæ, ſed & minutiſſima quæque ipſo in momento, in: & extra peculiares arcanas conferentias, in Principis Anhaltini febri, in quam illinc inciderat, eiuſq; tractatione &c. curioſiſſime conſignata fuerint: quod ſane lectu dignum iiſdemque legationis munera obeuntib. informationem inſtructionemque communicat, quid videlicet ipſis factu opus ſiet, ſin tam egregia facinora perpetrare volent. April. A. C. M. DC. XIX.

Verum enimuero heic Principaliora dumtaxat ſuccincte proponuntur, originalia ſiquidem ſuo tempore de verbo ad verbum edi poterunt: attamen prius faciunda mentio de epiſtola quadam Albrechti Comitis Solmenſis, magni aulæ Palatinæ Magiſtri Heydelbergenſis, ſub dato VI. April. A. C. M. DC. XIX. quæ ad Principem Anhaltinum in ipſo itinere, Vlmæ nimirum, perlata eſt, in qua modo commemoratus magnus aulæ Magiſter Principem certiorem reddit de clandeſtinis, neſcio quibus, molitionibus, clanculum inter ipſos Catholicos initis: quæ, ſi, luci propiora, acutius intueantur, nihil prorſus aliud ſunt, quã quod Comes Palatinus Neoburgicus hoſtilem in ſe impetum metuat, poſtquam vidiſſet Vnionem vndique militareis copias conſcripſiſſe, iccirco Ducis Bauariæ opem auxiliumque imploraſſe, ſin forſitan Iuliacenſes ſumptus violenter reparari, vel duo fratres, Palatini Comites, Auguſtus, & Fredericus, cum Vnionis exercitu aliquid contra Principales Prouinciales Magiſtratus tentare velint.

Sin vero Solmenſi epiſtolæ inſertum additamentum (quod copia eſt literarum quas Bambergenſis & Aichſtadienſis Epiſcopi ad Comitem Palatinum Neoburgicum ablegarunt, quamque procul omni dubio clandeſtinus quidam Correſpondens quem Vniti Neoburgi alunt, Heydelbergam verſus communicauit.) aliquanto acutius inſpiciatur, manifeſtiſſime tum patebit, Catholicos bellum & armaturam ſemper deteſtatos eſſe, eamdem numquam adprobaſſe, ſed ſemper æſtumaſſe, nullum Ordinem, ſub quocumque etiam prætextu (niſi

April. A.C.M. DC. XIX. publice ab altera parte offenderetur & infestaretur.) arma arriperet, neque per similem istiusmodi armaturam parti contrariæ ansam occasionemq; dare debere.

Equidem ex suis, magni aulæ Palatinæ Magistri, litteris & hoc
„ quoque porro depræhenditur, Vnitos siue Confœderatos, antequam
„ Cæsar Matthias, laudatissimæ recordationis, in sepulchro suo frigen-
„ do diriguisset, distinctis in locis peculiareis aliquot militarium Copia-
„ rum manus conscripsisse: quemadmodum & inter alia commemorat,
„ quid videlicet cum equitum tribuno Streiffeno, alias Löwenstein: Item
„ cum Capitaneo Ranuickio tractatum fuerit, & quod etiam ipse Ele-
„ ctor Palatinus aliquot famosos, reique militaris peritos, Capitaneos
„ à Principe Mauritio litteris sollicitare atque postulare conatus fuerit:
„ immo Marchionem Onoltzbachicum deputatum equitum numerũ
„ magno labore atque molestia vndiq; conquirere: &, porro Henrico-
„ Guilielmum Comitem Solmensem iam ante, II. videlicet d. Aprilis,
„ cum equitatu suo iuxta Heydelbergam processisse, cæteras turmas ve-
„ ro indies expectari: pari modo Dragones Capitanei Frenckeni in iti-
„ nere, & Mansfeldium admodum anxium sollicitumque esse, quo pa-
„ cto nimirum suæ fidei commissas copias integras illæsasque conserua-
„ re posset, donec ab N. (. quo Princeps Anhaltinus se contulerat.) suf-
„ ficiens subsequeretur instructio.

Ex quo ne in minimo quoque apparet, cuiusque etiam ne verbulo fit mentio, quod Catholici tum temporis vel militem conscripserint, vel quod pars aduersa hostilem ab ipsis irruptionem metuere necessum habuerit: cumprimis quod Rex Ferdinandus ipse per propriam Legationem Electori Palatino syncere atque regie promiserit, cõscriptum suum militem, ad nullam vllius S. R. Imperii Ordinis offensionem, sed vnice & solummodo contra rebelles suos subditos spectare.

Sed ad Protocollum nunc vt deueniamus, in illo mox ab initio fit mentio, Principem Anhaltinum xxx. Aprilis Anno Christi M. DC.
„ XIX. appulisse, sed N. apud suam residentiam non inuenisse: quocirca
„ Baronem à Dona summo silentio præmisisse, qui N. de Anhaltini Prin-
„ cipis aduentu certiorem redderet, & simul, vbi Colloquium (. ab-
„ boccamentum suo modo.) fieri posset, tacite expiscaretur: quod ta-
„ men ante II. diem Maii institui haud potuit. Quo melius autem toties
„ nunc dictus Princeps Anhaltinus celaretur, N. tunc temporis solum-

modo

modo cum Barone à Dona coram hominibus loquutus est, postea vero eumdem Anhaltinum priuatim ad cœnam inuitauit: Qua peracta Monsieur N. versus Heydelbergam & Onoltzbachiũ missus, vna cum Mansfeldio Comite aduenit, eo ipso tempore cum modo commemoratus Comes à peracta sua legatione iterum in Germaniam retrocessisset. Tertio die Maii N. sese in egregium amœnissimumque hortum contulit, vbi, peracto prandio, propositio, Electori Palatino ab N. facta, & responsio, quam paullo ante commemoratus N. Heydelberga & Onoltzbachio secum attulerat, pellecta fuit. Vice versa Anhaltin. propositionem Bohemicis Confidentibus, vtpote Comiti ab Hollach & Ruppæ factam, & quid iidem Bohemici confidentes Achatio Baroni à Dona responderint, (.Ecce heic duo additamenta, III. & IV. videlicet, de quib. supra facta mentio, iam vsurpantur.) pellegit: de quibus duabus partibus, N. extractus quidam in scriptis (.equidem in forma probante absolutus.) fuit traditus. Eo ipso tempore Christophorus, Baro à Dona, (.qui Protocollum hoc compleuit.) etiam binas Bohemiæ Ordinum litteras (.quarum in IIIX. & IIX. additamento fit mẽtio.) deposuit, & tunc illinc digressum est. Quarto die Maii, qui festus fuit, duo principes iterum in horto conuenerunt, vbi Anhaltinus N. articulos tradidit, quos tamen ipse condiderat: (.quorum contenta sub Protocolli huius finem & sub lit. A. ordine recensebuntur.) antequam vero N. eosdem ad se recepisset, Anhaltinus prius, & in ipsius N. præsentia, eosdem pellegit: quo facto N. eosdem ad partem, & transcursorie dumtaxat, legit, & vniuscuiusque necessitatem & ponderationem sibi ipsi reseruauit: interim tamen addidit, nullam sese videre certitudinem, si forsitan S. Rom. Imperium diuisum duos Imperatores (.Catholici vnum, Vniti alterum.) eligeret, quid tum faciundum foret? Ad quæ Anhaltinus responsionis loco retulit: pro libertate pugnandum, & cum aduersa parte nullam omnino pacem vel ineundam, vel decernendam esse, donec altera pars oppressa (.succumbe habetur in textu.) fuisset. Nihil autem ad hæc N. replicauit, nisi quod mentionem fecerit, sese Mansfeldicis copiis in posterum quoque suis sumptibus succursurum, quæ singulis mensib. LXX. ducatorum M. requirerent, quæ pro se solo non contemnenda summa pecuniæ esset: attamẽ si Augusta Treuirorum grandi quadam vi lucrari posset, se tum istos sumptus è suo marsupio erogaturum. Extra illud, aliud quoddam medium N. proposuit, sin' videlicet Ferdinandus in Romanorum Impe-

Maius A. C. MDC.XIX.

NB. pacifica corda Caluinistica.

ratorem,

Maii A. C. M. DC. XIX. ratorem, ipse, N. vero in Rom. Regem eligeretur. Porro inter se inuicem de modo inuasionis colloquuti, & quod ad eamdem duæ armaturæ requirantur: vna, in N. ad VIII. peditum M. & M. D. equites sese extendens, præter & extra D. M. quæ ab N. ordinarie alantur. Altera in Imperio, & potissimum in regno Bohemiæ: illa in Imperio autem aliquanto fortior, & in duas partes diuidi oporteat: quarum vna in Orientalem Franciam: altera vero circa Rhenum mittatur: & tum ambæ in isto loco coniungantur, vbi illud rei necessitas commodissime postulare videbitur. Præter hæc de occupatione Brissaci quoque facta mentio, quæ impressio Marchioni Badensi rellicta atque demandata fuit.

NB

NB

Sexto eiusdem Mensis die prandium in Voluptario siue Viridario peractum: quo finito Anhaltinus & N. per III. horas integras inter se inuicem consilia sua contulerunt: vbi N. inter alia tum temporis rettulit, sese ad tanta portanda onera imparem: quocirca cæteri quoq; ad quos principaliter negotium illud magis, quam ad sese pertineret, quotam suam proportionabiliter conferrent: tum quoque sese ex sua parte negotio minime defuturum. Deniq; iocabundus astute iterum ille N. affirmauit: sese pro sua dumtaxat parte in N. & N. XV. peditum & II. equitum M. suis sumptibus alere posse: Munitione bellica carere: in Imperio IV. peditum M. & C. equites suis sumptibus conductorum, quibus XLII. thalerorum M. impendere necessum haberet. Vice versa Vnionis Ordines IIX. peditum, & II. equitum M. Anglia IV. suæ nationis M. Confœderatæ Prouinciæ Hollando-Belgicæ totidem: & Bohemiæ Ordines, vna cum incorporatis Prouinciis X. vel XX. militum M. suis sumptibus conscriberent: In summa ad istiusmodi expeditionem XL. peditum & equitum VIM. exercitus requireretur. Dein' Anhaltinus caussas impulsiuas susceptæ suæ profectionis, & exinde expectandas insignes commoditates ordine recensuit.

I. Vt melius alter ab altero candide intelligi, & ista Correspondentia vbiuis vsurpari possit. II. Vt hoc negotium (subintellige quid Baro Christophorus à Dona primum, secundo vero Comes Mansfeldius hac in aula tractauerit.) continuari, & inuasio præoccupari queat.

NB III. Vt ipse Anhaltinus in persona propria aditus intueatur, an videlicet & cuius isti sient importantiæ: de hac vide secundum additamentum. IV. Vt colligere possit, quæ media in promptu, præsertim autem dona in persona N, quibus à Deo præ aliis donatus atque dotatus siet, consi-

consideranda: quæ omnia ab N. vti ex omnibus circumstantiis liquet, in bonam partem interpretata fuerunt: quemadmodum etiam in subsequentibus N. retulit; sese sibi oblatos hesterna luce scripto comprehensos articulos ab initio ad finem vsq; summo studio atq; solertia pellegisse, & totam istam noctē ob eorumd. sedulam meditationem, insomnem duxisse: nihilominus tamen finalem resolutionem pro tēpore communicare haud posse. Ad hæc Anhaltinus replicando omnibus circumstantiis totius negotii initium & eiusd. exordium commemorauit, quodque offerta ad xv. militum M. sese extenderint, quæ inita ratione, in sumptus III. thalerorum milliones requisierint: paullo post tamen Electorem Palatinum, & Marchionem Onoltzbachicum duabus millionibus contentos fuisse, attamen vt istæ in numerata peccunia habeantur, & nulla alia re indigeant, quā vt à mensa (. Sur le tapis.) sacco infundantur. Nunc sese, Anhaltinum, vlterius progressum esse, & ipsi N. non magis quam MCC. thalerorum M. petiisse, cuius rei tamen ipse, Anhaltinus, plenipotentiam non habuisset, sed illud dumtaxat ratificationi Electoris Palatini & Marchionis Onoltzbachici commisisset, quibus nihil præscribi voluisset. Ne autem inchoatum negotium interruptum permaneret, &, considerando quod N. adeo liberalis, qui alias in profundendis grauissimis sumptibus occupatus esset, & exinde bona spes concipiatur, NN. sese itidem huic negotio immixturos, & intentionem hancce pro virili promoturos: iccirco, Anhaltinum, commemoratos istos MCCM. thaleros ad ratificationem, vti dictum, accepturum. Et ad hæc compositionis factum initium, vti ex eo potissumum modo (. de quo infra fit mentio sub lit. A. vbi bina ab Anhaltino tradita siue porrecta, & ab N. correcta concepta coniunguntur.) illud satis superque videre est. N. autem offertorum istorum impletionem, quatenus nimirum vna pars erga alteram adfecta esse debeat, eo potissumum intellexit, vt ante omnia videlicet Bohemi Coronam sibi ipso facto obferre debeant, quo viso ipsius subditi abs se illam pecuniæ summam eo lubentius erogarent. Necessarium itaque esse (. iuxta Anhaltini Protocollum.) vt primum Comiti Mansfeldio, ob turmas suas, illud, quod ex sua parte in tractatione cōmemoratur, & ipsius scire interest, absque vlla mora, dextre tamen, significetur. II. Dominus à Ruppa certior reddatur, vt nimirum Generalis Conuentus Prouincialis in Bohemia indicatur. III. Vt Bohemię Ordines ad N. delegatos suos mittant, qui noua & assecurationem adferant,

Maius An. C M. DC. XIX.

Maius An.C.M. DC.XIX.

ferant,ipsi Coronam Bohemicam ipso facto tradendi:idq; sequentib. conditionib. I. Continuatio XV. peditum M. & D. equitum sub imperio Comitis Mansfeldii. II. inuasio Alsatiæ, vel ad minus Copiarũ Hispanicarum profligatio, sin' (.ex peregrinis locis.) adducantur. III. Summuum exhibitio ad armaturæ subsidium. IV. NN. eo commouendi vt pari modo hostem adoriantur, & nullum ipsi transitum permittant.

„ Circa v. diei istius horã N. ab Anhalt. licentiam impetrauit, eidemq; Anhaltino, iniunxit vt nimirum ad conferentiã sese, cũ NN. delegatis, & cum Monsieur N. ppararet: Interalia quoq; toties nunc commemoratus N. aperte fassus est, inter summos belli Duces hodierno tempore viuentes cumprimis palmam obtinere I. Principem Anhaltinum, II. Mauritium Principẽ Auraicum, & III. Marescallum Desdiguieriũ &c.

„ Septimo eiusd. mensis die Princeps Anhalt. in horto cum NN. Delegatis tractationẽ iniit, ipsisq; ab initio in memoriã reuocauit, quod nimirum Secretarius Neuw, vel Nomarus, nullam sufficientem expectatamq; resolutionẽ receperit, idq; fortassis illis ex caussis, quod hoc arduum perquam difficile, & late se extendens fiet negotium, & idem ille Secretarius Neuw/vel Nomarus, nullas ab Electore Palatino Credentiales litteras secum adportauerit: quæ tamen ideo ipsi, Nomaro, denegatæ fuerint, quum istius negotii mysterium & temporis ratio id nullo modo permisisset: adhęc omnem in N. collocatam fuisse fiduciam, cuius interpositio hunc defectum supplere debuisset. Ad principalia membra a. vt deueniatur, omneis & singulos quidẽ iudicare & æstumare, res domus Austriacæ ita comparatas esse, vt ista vel cito omnino interitura, vel tamẽ, nisi mature satis rei inuigiletur, ad istiusmodi restaurationem peruentura fiet, vt exinde multarũ familiarum domib. procul omni dubio totalis interitus immineat: restaurationem istam in eo potissumum consistere, si videlicet Ferdinandus ad altissimum S.R. Imperii fastigium euehatur. Hoc in loco magnitudinis istius domus (.Austriacæ.) tacta mentio: de illius dependentia, potentia, armis, & mediis ad eorumd. conseruationẽ: quodq; primum impetum Stadenses in Hollandia & NN. sustinere necessum habuerint: eam potissumum ob caussam, ꝙ domus Hispanica à circumferentia ad centrũ ire meditetur, quodq; eos, in centro Imperii degentes, somnolentos reddere conetur, quo melius & facilius postmodũ, si circumferentia potiãtur, (.Hispani.) palmã obtinere possent. Hæc consilia Hispanos iã dudum meditatos esse: quemadmodum Archidux Maximilianus ali-

quoties

quoties fassus fuerit: porro quoq; odium domus Austriacæ erga NN. adeo magnum esse, vt nullo vnquam tempore reconciliatio quædam speranda fiet. Vt itaque potentiæ & incremento Ferdinandi mature obuiam eatur, nullum amplius restare medium, quam idoneam & optatam istã occasionem qualis intra totius Seculi spacium sese nõ obtulisset. Eod. hocce in loco exemplũ Venetianorum cum Gradisca N. N. Delegatis in memoriam reuocatum; ipsisq; serio persuasum est, ne videlicet oblata ista occasio prætermitteretur, idq; eum potissimum in finem vt non dumtaxat duo articuli, à Nomaro Secretario propositi recõmendentur, (*mutuatio pecuniæ, & fortis ad grandem armaturam pro Bohemis adsistentia.*) verum etiam ne NN. vllum transitum permittãt. Deniq; NN. perpendere etiã posse, quam exoptata isthæc fiet occasio, vt nimirum bellum in N. & N renouetur: exinde n. NN. magnam commoditatem adepturos: subintelligẽdum ob occasionem diuersionis: item, quod vtiliter hostem adoriri possent, quum per se nõ dumtaxat debilis, verum etiam multis in locis distractus fiet: Regi Hispaniarum n. aditum vndiq; interclusum, vice versa NN. vbiq; apertum esse: interim vero media sese detectura fient, vt etiam per Tyrolim & Hungariam aditus NN. potestati subiiciantur, qui sane ipsis nõ exiguum dumtaxat emolumentum & consequentiam parituri fient. In summa omne illud vniuersalem esse effectum generalis istiusmodi coniunctionis, ipsos denuo rogantes vt commemorati isti articuli N. N. summa solertia recommendentur, & Delegatis, pro summa ipsorum prudentia, beniuolentissima communicetur resolutio. Maius A. C. M. DC. XIX.

Toties a. nunc dicta Conferentia ab N. interrupta fuit: quocirca Ambassator N. sermonem exorsus, primo beniuolentissimam N. erga Electorem Palatinum adfectionem multis elogiis & circumstantiis prædicauit: inter alia quoq; mentionẽ fecit: negotium istud esse caussam communem, & NN. summæ curæ cordiq; esse, adeo vt istiusmodi occasionem neutiquam tam facile prætermissuri fient: ad particularia a. quod attineret, quæ Secretarius Neuw apud NN. proposuisset, & iam Anhaltin. maiorib. repetiisset, sese, Ambassatorem, nullam certam vel aliam respõsionem delegatis dare posse, nam ipsis NN. potius vires & media, quam bonam voluntatem deesse: impotentiam n. ipsorum iam per se notoriam, econtra aũtẽ sumptus, qui singulis mensib. vltra CCCC. thalerorum M. sese extenderent, ferme intolerabiles esse, in effectu hanc diuersionem Vnitis Principibus & Bohemis plurimum

Maius An.C.M. DCXIX. mum prodesse: ast hoc sese facturum, & NN. exhortaturum vt Domini sui Principales ad Anhaltini postulata sese ocyus & proxima quaque occasione resoluerent. Ad hanc NN. Ambassatoris responsionē N. replicauit: NN. istiusmodi mediis non adeo esse destitutos: notorium enim esse ipsos, vrgente necessitate, intra minus quam octidui tēporis spacium vltra VI. auri milliones colligere posse: Ambassator vero priorem suam prætensionem repetiuit, & inter alia hæc addidit: ad prohibendos terra mariq; aditus quod attineat, NN. istos domui Austriacæ neutiquam concessuros, sed transitus, quam numerosi etiam isti sient, omnino inhibituros, nihilominus tamen ipsos paucis, seorsim & clanculùm transituris copiis militarib ac: & recessus neutiquam inhibere posse. Inuasionem quoque in N. quod attineret, existumaturum sese NN. pari modo difficultates quasdam prætensuros, rationem temporis habituros, & cumprimis in mari serio occupaturos, atque propterea vires suas non facile segregaturos fore.

Ad hæc N. instando repetiit, exiguam ipsorum armaturæ separationem neutiquam considerandam esse: illam siquidem, ratione tēporis & loci, bene ac decenter instructam magnam commoditatem & effectum allaturam: exempli gratia NN. cum V. militum M. plus effecturos, quam olim XX. militum M. profecissent: Ferdinandum siquidem in Bohemia, Austria, & Hungaria iam præpeditum nō sat virium habere, quib. sese in Foro-Iulio defendere possit, cum primis quoniam Prouinciarum hæreditariarum suarum subditi, & circumiacentibus in locis, NN. finitimi, maiori ex parte insurrexerint, vel tamen propediem insurrecturi sient. In hisce Ambassatorem præ se tulisse quasi N. in iis, quæ modo commemorauimus, adstipularetur, attamen rem tum temporis in suis rellictam fuisse terminis.

Posthæc N. operæ pretium esse iudicasse, si toties nunc commemoratus à Dona Ambassatores istos pariter inuiseret, & illud, quod supra aliquanto fusius recensuimus, pluribus circumstantiis repeteret, iisdemque sub ista occasione litteras Bohemiæ Ordinum traderet, quas ad NN. paribus contentis (. exceptis quæ à Vicariatu adferuntur.) cum duabus prioribus, de quibus supra in IIIX. & IIX. additamento facta mentio, exarassent, in quibus porro elocationis concessionisque pecuniæ, & prohibendorum intercludendorumue adituum caussa vlterior fit mentio.

Octauo huius Mensis (. Maii.) die, Baro à Dona ad N. sese contulit,

tulit, & in conclaui siue cubiculo auditus est: qua occasione conce- ptum, quod maturari debuit, pellectum, & ab ipso N. correctum est. Quo facto ipse N. ad Baronem à Dona retulit, quod idem illud con- ceptum abs se correctum in originali ita absolui, cætera additamenta, & Anhaltini Principis memorialia vero nude dumtaxat pro copia de- scribi debeant. Postea N. Baroni à Dona iterum mandauit, vt ad NN. delegatos proficisceretur, & ex ijsdem perciperet, quomodo iam erga negotium istud adfecti essent, apud quos Baro per semihorulæ spaciũ commoratus ijsdem Bohemiæ Ordinum litteras exhibuit: qui ex- presse modo, & toties nunc commemorato Baroni à Dona responde- runt: sese punctum, ob concedendam, in emolumentum Bohemiæ or- dinum certam summam pecuniæ, quemadmodum & alterum, Hispa- nis intercludendos aditus & transitus concernentem, articulum, ad referendum acceptaturos. Et quidem aditus, eiusdemve interclusio- nem, quod attineret, iste per se & alias Hispanis non concederetur, ad dita constanti asseueratione & protestatione, NN. singulari zelo & ad fectione Bohemico isti negotio & Vnioni fauere & bene cupere, inter posita tamen excusatione ob incredibiles ferme sumptus hocce tem- pore Bohemis gratificari non posse, quum NN. singulis mensibus vl- tra CCCC. coronatorum M. erogare necessum habeant: quo percepto Baro (à Dona) ipsis breuiter magnam potentiam, florentissimas pro- uincias, & Ferdinandi media, atq; plus quam Vatinianum odiũ, quod erga NN. gerat, in memoriam reuocauit; quæ omnia itidem negare minime potuerunt, attamen cum tenuitate atque impotentia sese ite- rum hoc tempore excusarunt. Maij A. C MDC. XIX.

Circa istius diei vesperam N. sese ad Principem Anhaltinum cõ- tulit: vbi, in præsentia Baronis à Dona, conceptum, denuo emendatũ & mundatum, pellectum est. Quo percepto N. affirmauit sese subse- quenti die illud subsignaturum & promoturum.

Quamuis vero decreuissent, quamprimum subsignato concepto illinc digredi & domum repetere, nihilominus tamen Anhaltinus, morbo correptus, N. certiorem reddidit, sese postridie lubenter ad- huc permansurum valetudinemq; suam curaturum.

Nono & X. die Maij Anhaltinus in grauissimam febrim incidit, quem N. inuisit, & eidem inter alia significauit: sese ab Monssieur NN. litteras accepisse, in quibus indigitatum fuerit, ne videlicet N. Bohe- mico isti negotio sese immisceret: modo dictum tamen Monssieur N.

Maij A. C. MDC. XIX virum esse præposteræ prudentiæ, qui omnibus rebus participare velit: itaq; ipso in effectu metuendum Occidentalem Franciam Hispanis fauere atque benecupere. Postridie cursor quidam, ab Marchione Badensi missus, appulit: sub cuius aduentum Anhaltinus ad magnum Aulæ Palatinæ Magistrum, Comitem Solmensem, iuniorem Principem Anhaltinum, Achatium Baronem à Dona, & Borstelium litteras dedit: circa vesperam de modo commemorati Cursoris Marchionis „ Badensis allatis varij discursus habiti. Subsequentibus diebus Prin„ceps Anhaltinus à febri, in quam illum incidisse paullo ante diximus, „ grauiter adflictus, Medicis, Pharmacopolis & administris multum sa„ne molestiæ & laboris creauit, nihilominus tamen, pro familiari ze„lo, à periculosis consiliis & negotiationibus minime cessauit, sed mul„to potius coronam Bohemiæ nominetenus ad alios, in ipso tamen ef„fectu modo ad Electorem Palatinum transferendi, sedulo laborauit: „ Specialia tamen (ex quibus sane grauiores enormitates depræhen„duntur) certis quibusdam de caussis heic non immerito sicco iam pe„de prætereuntur.

„ IIXX. die Maij sequentia in consilio noua ex Bohemia allata, „ & de istis peculiares deliberationes institutæ sunt: I. antequam Ferdinandi copiæ è Belgio adueniant, Bohemos certam occupandæ Buduisæ spem concepisse. II. Certam quoque eosdem, Bohemos, spem alere incorporatas Prouincias, Morauiam, Hungariam, &c. Bohemiæ Ordinibus sese coniuncturas, & confœderationem cum istis inituras. III. Principes Vnionis in armis esse, &c. Item Bohemos aduersus Ferdinandum bellum adhuc intrepide continuare, & Morauiam grandi cum exercitu inuasisse: Item N.N. Constantinopoli serio adlaborare, & Turcorum Imperatori persuadere conari, vt nimirum militem limitibus Hungaricis immittat, Hungaris (*tum temporis Regi suo Ferdinando constanter adhuc adhærentibus*) terrorem incutiat, & ita Ferdinandum istis in locis omnibus modis impediat. Item: De Anglia paruam spem concipiendam, cum nulla adeo peccunia in promptu siet, id quod sæpius & aliquanto latius eo ipso declaratur, quod Rex (Angliæ) pro Electore Palatino ad Romanam coronam minime consentiat, & eius teneram adhuc ætatem prætendat. Regiam suam Maiest. quoque non vna dumtaxat vice serio affirmasse sese Bohemicam istam intemperiem lubentissime sedatam vidisse, iccirco, ad promouendam pacem, delegatos suos ablegasse. Item:

se. Item: Stadensium siue confœderatarum Prouinciarum Belgicarum delegatos, apud commemoratum magnum Britannicarum Insularum Regem, tam nauigationis, quam futuræ adsistentiæ caussa, nihil omnino impetrasse, ea propter male contentos domum repetiisse. Maij A. C. MDC. XIX.

Probe autem heic notandum quod ad istos articulos peculiaria additamenta pertineant, sub lit. B. & C. quæ tamen breuitatis, aliorumque respectuum gratia, iam iterum omittuntur: toties siquidem nunc commemoratus Princeps Anhaltinus facillime sibi reuocabit in memoriam, quæ videlicet in arcana sua audientia, XXVI. & XXVII. Maij istius anni, inter ipsum & N. ob NN. consilia, discursus, & conferentiæ agitatæ fuerint: inter alia vero, vt Bohemi mascule protegantur, &, sin res aliter non comparatæ essent, in forma Reipub. ope auxilioque Hollandorum & NN. gubernare debeant. Similiter quid ille ipse Anhaltinus, XIX. Maij ante cœnam, Baroni à Dona in calamum quasi dictauerit, insignem perpotentemque quamdam ciuitatem, cuius diuitiæ XXXII. millionum summam excederent, occupandi, & prouentum istum ad ipsorum propositum conuertendi; cumprimis autem, ad Romanam coronam quod attinet, quod melius Turcorum Imperator, immo Diabolus ipse ad eamdem (coronam) promoueatur, quam si Ferdinandus succedere debeat. Verba protocolli in lingua Gallica ita & melius sonant: *qu'il seroit mieulx de prendre plustost vn Turc, voire vn Diable à la Succeßion de l'Empire, que de la laisser venir à Ferdinand.* NB.

Verum enimuero istiusmodi specialia heic minime considerantur, sed satis superque sufficit, quod Anhaltinus, Marchio Onoltzbachicus, Elector Palatinus, magnus Aulæ Palatinæ Magister, D. Camerarius, Plesseius, bini Barones à Dona, & intimi quique sciant, occulta & perniciosa ipsorum consilia DEVM TER OPTVMVM MAXVMVM iam detexisse.

Peracta tamen ista occulta atque clandestina Legatione tam mirabilium consiliorum, & Decretorum, siue conclusionum, Princeps Anhaltinus, in regressu, tres insignes equos, vna cum gladio & pugione gemmis pretiosissimisque lapillis exornatis, honorarij loco accepit.

Ad additamentum lit. A. (quod conceptum comparationis, & ex An-

Maij A. C.MDC. XIXj ex Anhaltini instructione desumptum est.) XIV. articuli magnæ sane importantiæ referuntur, qui tamen ex parte iam suo loco relinquuntur, excepto: quod N. Mansfeldij IV. militum M. & DC. equitibus, pro Electore Palatino quauis ingruente necessitate vsurpandis, stipendia persoluere debeat. Item: Cæsarem, & Hispanica auxilia ab aditu omnibus in locis arcenda. Item: Alsatiam inuadendam, domum Austriacam diuertendam, magnas pecuniæ summas ad CC. MCC. MCCCC. thalerorum M. immo milliones, sese extendentes, certis terminis persoluendas, & non dumtaxat Bohemiæ ordinum, verum etiam vniuersi S. R. Imperij libertates conseruandas: Item grandiorem fortioremque armaturam in campo alendam: Item quamprimum tertia pecuniæ parte persoluta, Elector Palatinus, Anhaltinus, & Marchio Onoltzbachicus pollicentur, vt absque vlla mora X. peditum M. & certum equitum numerum conscribere, omnia tormenta, munitionem, ad eamdemque pertinentia requisita comparare, Hispanorum consiliis resistere, Bohemiæ Ordines protegere, & correspondentium Priuilegia atque libertates lartas tectasue conseruare velint: Item, quod Mansfeldius cum N. conclusisset, in effectum deducendum, nullamque pacem vel inducias aliquot per annos decernendas. N. apud Bohemos in magna consideratione esse, quam Elector Palatinus aucturus fiet, vt ipsi coronam deferant & in Regem suum eligant: quo in casu idem Elector Palatinus omnem dabit operam, vt inclinationes & fauores Bohemorum, quos erga propriam suam personam hactenus persenserit, quosque non vna dumtaxat vice sibi detexerint, ad ipsius N. personam transportentur atque deriuentur. In futura Romanorum Regis electione Electorem Palatinum talem eligi curaturum atque promoturum, qui, ex præscripto S. Rom. Imperij Constitutionum, ad conseruationem eiusdem Imperij libertatum fiet idoneus: sub quibus præcipue ij summa industria considerentur, qui sua merita & beneficia cumprimis præ cæteris ostenderint: sperare insuper eumdem Electorem Palatinum sese Electoralis Brandeburgici, & filij sui votorum non dumtaxat compotem, verum etiam superiorem futurum. Item: ad conclusorum articulorum seruationem non solummodo contrahentes Electores atque Principes, sed etiam eorumdem hæredes & posteri obligabuntur. Tormenta, ad eademque pertinentes globi, & nitrati pulueris summæ in specie præscriptæ sunt: nimirum ad minus III. vel IV. pulueris nitrati centenarij,

tenarij, totidem funales, plumbum in numero duplici, vna cum ne- Maij A.
cessaria prouisione & obsidione campestri. C. MDC.
Porro quoque in eadem ista tractatione inter alia relatum est, XIX.
quod nimirum Romana corona ad N. & Bohemica ad Electorem Palatinum transferenda, quum hoc tempore sufficiens fiet, si videlicet Austriacę domui corona Bohemica subtrahatur: quemadmodum negotium illud potissimum toties nunc dictum Electorem Palatinum denominet, quo melius magisque relligio amplificetur.

Ad coronam Cæsaream quod attineret, N. à morte Matthiæ Cæsaris (*hæc relatio, ex qua ista extracta sunt, XVI. Februarii data est, vbi Cæsarea S. Maiest. etiamnum inter viuos adhuc exstitit*) sibi boni quidpiam polliceri, modo & Occidentalis Francia pariter huic negotio non deesset, ea propter res ibidem fulciendas & stabiliendas.

Iuxta illud Anhaltinus similiter sibi reuocabit in memoriam, "
quas nimirum litteras Amanuensi suo, Baroni à Dona IIIX. & XVII. "
Maij, in calamum dictauerit. "

In primis, lit. D. ad Marchionem Badensem, N. maxumopere commendat, quam potens ille fiet, &c. Item sese, Anhaltinum, cursorem ad Marchionem ideo ablegasse, vt redderetur certior, res in genere bonis versari in terminis, quæ tamen in specie calamo neutiquam tuto committendæ fient: quemadmodum etiam eidem Baroni expresse iniungit, vt mandatum summo silentio, absque vllius hominis adtractione, Marchioni exponat: siquidem id Reipubl. interesse, & ipsi deniq; Marchioni plurimum profuturum, &c. *NB. ob Brissacum, Marchioni deputatum.*

In secundis ad Electorem Palatinum, lit. E. pari modo Anhaltinus commemorat res in bonis attamen istiusmodi terminis consistere, quod relatio oretenus fieri, non autem calamo committi oporteat. Hoc tamen sese tuto chartæ committere posse, ex parte N. nullum defectum adparitutum, quamuis NN. pro tempore sese excusauerint: quemadmodum etiam N. promisisse vt singulis mensibus C. thalerorum M. persoluere velit, attamen hac expresse sibi reseruata conditione, vt Elector Palatinus & Vniti contenti esse possint: plurimum in eo potissimum consistere, N. generali pollicitatione duorum in Bohemia confidentium, vtpote Comitis ab Hohenloe, & Ruppæ, neutiquam posse adquiescere: ea propter lubenter sese videre, sin & in hoc

Maij A. C. MDC. XIX.

negotio maior luculentiorque declaratio subsequi potuisset: quem in finem etiam sese, Anhaltinum, Achatio, Baroni à Dona, per litteras eius rei caussam significare, & nunc Electori Palatino liberum rellinqui, num videlicet commemoratum Achatium quamprimum ablegare, & rem eo promouere velit, vt, in suo, Anhaltini, reditu, certam resolutionem reperire, & exinde N. ansam occasionemq; habere possit, tam bonam istam suam intentionem ipso facto in effectum deducendi.

Tertia Anhaltini epistola, lit. F. ad Achatium à Dona, eo similiter directa est, nimirum, quod N. bonam dispositionem duorum in Bohemia confidentium bene acceptauerit: nullam tamen exinde assecurationem percipere, cui tuto fidere posset, cumprimis in tam arduo difficilimoq; negotio, quod ipsius reputationem, populos, atq; Prouincias concerneret, ideo eo minus negotium istud præcipitãdum esse, & eapropter rẽ istis in terminis promoueri cupiat, vt legitimo more modoq; vocari queat, tum enim sese omnẽ adsistentiam præstiturum, atque adeo personam suam propriam, amicos, aliosque suos confœderatos lubentissime impensurum. Bohemiæ Ordines itaque absque vlla mora delegatos suos ad N. mitterent, quorum medio de ipsorum beniuolentia N. eo melius constaret, & articuli, qui ad negotium illud pertinere videbuntur, vtrimque & reciproce pensitarentur: quem in finem etiam sese, Anhaltinum, peculiarem quemdam cursorem ablegasse, &, pro arbitrio & consilio Electoris Palatini, operæpretium esse iudicasse, vt videlicet duo confidentes, Ruppa, & Hohenloius, omnium gestorum in continenti certiores redderentur, atq; tamdem ab ijsdem omnis necessaria præparatio institueretur: Interea sese, Anhaltinum, regressum suum pro virili maturaturum, alias omnia in bonis, atq; in istiusmodi quidem terminis consistere, vt exinde diuinæ prouidentiæ manifestissima depræhendantur vestigia. Datum N. IIIXX. Maij, A. C. M. DC. XIX.

In memorialibus lit. G. H. inter alia subsequentes consultationes & propositiones reperiuntur: Stadenses in Hollandia inducias iam iam violent, neque expectent donec XII. anni finiantur: ipsos enim facile prætextum & occasionem reperturos, sub prætensione Hispanicarum technarum clandestinarumq; molitionum cum Barnefeldio, cum Iuliacensibus Prouinciis, vel cum ciuitate Embdana.

Venetianis persuadendum esse, vt bellum cum Hispanis & Rege Ferdinando renouent, an forsitan Forum-Iulij vel Histriam interea occupare possent: quo facto sane multis sumptibus, quos alias tam in salo, quam in solo erogare necessum habeant, plurimum detracturi essent: Item, Hispaniam duabus in partibus inuadendam, Vnitisque Principibus, ad similem intentionem, erogatione grandis summæ peccuniæ succurrendum esse: Quamuis etiam Venetiani plerumque bellum summo studio euitare soleant, nihilominus tamen præsentem, idoneam, exoptatamque istam occasionem ipsos pellecturam. Maij A. C. MDC. XIX.

Summam itidem necessitatem requirere, vt potissumum ista oretenus proposita intentio (ciuitatem N. concernens) quamprimum in effectum deducatur: Illam siquidem talem consequentiam parituram, ex qua Reipublicæ non minus commodi, quam ex duabus prioribus istis intentionibus, ob circumstantias, quæ illi cohæreant: attamen neutiquam cessandum, sed eo commodius intentionem istam adimplendam, atque adeo magnam commoditatem vtilitatemque exinde expectandam esse.

Non minus æque esse necessarium, vt Vniti Electores, Principes, Ordines, Imperialesque ciuitates manus auxiliatrices sibi reciproce præbeant: siquidem magis de ipsarum libertate, ac sui ipsius cõseruatione, quam de alia re quapiam ipsis agendum esse. Pari modo omnem dent operam vt in Belgio conscriptæ militareis copiæ ab aditu arceantur: Sin enim Ferdinandus & domus Austriaca nullas auxiliareis copias è Belgio recipiant, tum de ipsa actum esse: Ex Neapoli siquidem per Golffonem nullum exercitum Tergestum versus permeare posse, nisi cum Venetianorum classe manum conserat: Venetianos quoque semel decreuisse, quod prius extrema quæque impendere, quam transitum hoc modo concedere velint. Si autem militareis copiæ Neapoli Mediolanum versus deducendæ essent, non exiguum temporis spacium terra, marique ad id requiri, viam porro non dumtaxat incultam & asperam; verum etiam nimis longinquam esse.

Item: Totum hunc tractatum, vniuersamque rei cum N. gestæ seriem Marchioni Badensi detegendam, idque potissumum eum in finem quo melius, ad occupandum Brissacum, disponatur; vtque huic intentioni serio inuigilet, munitionem & "

Maij A. C.MDC. XIX. tormenta sibi comparet, cum hac conditione, vt tum ipsi commemorata ciuitas Brisacum pro recompensatione integra permaneat.

NB. „ Duci Würtembergico autem nihil, præter Mansfeldicarum militarium copiarum subsidium, reueletur.

Electorem Palatinum, notoriorum Vicariatuum gratia, admonendum.

In itinere aditus perquam studiose perlustrandos, quomodo nimirum res sese cum istis habeat.

Quamprimum Bohemiæ Ordines quoque admonendos, vt nimirum absque vlla mora Ambassatores suos ad N. mittant, cum certa assecuratione quid nimirum de corona Bohemica sperandum fiet. Apud N. resolutionem petendam, an Elector Palatinus & consortes certiorari debeant, num videlicet, rebus in Bohemia rite constitutis, N. alias quoque conditiones in effectum deducere debeat, alias enim Bohemiæ delegatos profectionem suam temere suscepturos.

An cum Electore Palatino & Marchione Badensi, de nuptiis N. cum N. conferendum fiet.

Eo spectandum num videlicet Ecclesiastica quædam occasio sese obferat pro Cardinali N.

Anhaltinum promoturum, vt Bohemiæ Ordines quamprimũ ad N. legatos suos mittant, cum oblatione coronæ, erga non ignotas conditiones, quodque Elector Palatinus pari modo legatum suum coniungat, ob articulum peccuniam & maiorem armaturam concernentem: vtque demum iste legatus Venetias, *ad præstanda illinc bona officia*, sese conferat.

Item, *omnem dandam operam*, quomodo Augusta Treuirorum occupari posset, vbi nullis parcendum sumptibus, & sub eo idonea subiecta vsurpanda. Exempli gratia, Anhaltinum, vel alium quemdam.

Vt Stadenses inducias violent, alias enim rem parum prospere successuram.

Nuptias, inter Hispaniam & Angliam, impediendas.

Pari tempore, sin Stadenses in Belgio inducias violent, & Veneciani Forum-Iulij inuadant, tum quoq; nullum non mouendum lapidem, vt bellum Mediolanense etiam inchoetur.

Bellum

Bellum Gallicum, ad expediundum hoc negotium, plus præstare, quam pacem. Maii An. C. M. DC. XIX.

Item, Hispanos tam timidos, vt ob impetrandas à Stadensib. inducias, nullis parsuri sient sumptibus.

Item, Punctum, propter Imperium & electionem, reseruandum, iuxta Anhaltini Principis oralem declarationem.

In aliis memorialibus, ab Anhaltino Principe manu propria notatis, reperitur, si N. in Bohemiæ Regem eligeretur; tum Alsatiæ cessionem progressum suum sortituram: Item: Coronam Hungariæ & partem Austriacarum Prouinciarum Electori Palatino ipso facto cessuram.

Porro: quæ Anhaltino in suo reditu obseruanda.

I. Quomodo cum electione Mœno-Francofurtensi comparatum siet, an procedat, nec ne: num Electores, & Ferdinand. in persona propria conueniant, & quomodo is, Ferdinandus, admitti debeat.

II. In quib. terminis Vnionis, Ferdinandi, exterarumq; nationum conscriptiones militarium Copiarum consistant.

III. Status Bohemicæ essentiæ, tam bellum, quam interpositionis negotium concernens.

Item, *quæ Electori Palatino, Bohemorum gratia, expediunda.*

I. Resolutionem dandam, an nimirum Elector Palatinus illud pro se prætendat, respectu Regis Angliæ, quo in casu expectandum, quid Rex in re facturus, vel intermissurus esset.

II. Vel an N. mediantibus conditionibus de quibus supra,

III. Aut an in Statu Reipubl. relinquendum.

Plura mihi Anhaltino ipsi obseruanda.

I. Quid in genere, an res adhuc ad pacem inclinet?

II. Initamenta ad Ens.

III. De relectione cum Bohemiæ Ordinibus. NB.

IV. Dies Collegialis.

V. Armamentum.

VI. Mansfeldium iuuandum.

VII. Anglia ratione Bohemiæ, & ratione matrimonij.

Ne autem in genere sciretur, quo Anhaltinus profectionem suam dirigeret, & cur ad N. proficisceretur, itaq; externe prætendit.

I. Fieri id ob stabiliendam bonam Correspondentiã inter N N, N.

II. Anhaltini filio pensionem annuam accipiundam.

III. Transactio N. N.

Porro idem Anhaltinus, pro memoria, sibi adnotauit.

Maii A. C. M. DC. XIX.

I. Ob integrum numerum Mansfeldicorum IV. peditum M.& DC.equitum atque continuationis ad N. impensas siue sumptus.

II. Vt M.CC.thalerorum M.vel in numerata peccunia, vel modo transportatorio, certo, atque cum continuatione fiat.

III. Occupatio Alsatiæ, vel deprecatio, & transactio.

IV. Venetianos ad adsistentiam & inuasionem flectendos.

V. In Italia hoc negotium potissumum fomentandum, & eo cumprimis spectandum, an non noua tractatio queat institui.

VI. De hoc negotio non recedendum: quemadmodum & Correspondentiam non prætermittendam, vt cuilibet innotescat, in quibus res versetur terminus. Item: filium meum Anhaltinum in Italiam mittendum, tam ad promouendum negotium, quam ad Prouinciarum perlustrationem, cumprimis Romæ & Neapoleos.

Quæ consilia, ad Bohemiæ Ordinum postulata, & Anhaltini probabilem bonam promotionem, certo quodam in loco habita, & decreta fuerint, id ipsius testatur additamentum, lit. H. sequentis ferme tenoris: Hisce diebus, ad petitionē Bohemiæ Directorum, ardua in Consilio agitata fuisse, quo pacto nimirū Bohemi sese ab obseq̨o domꝰ Austriacæ liberare possint: magnā quoq; disputationē incidisse, dū potiores conclusissent, ꝙ bellū conti nuari, & cum Ferdinando nulla omnino tractatio iniri debeat, quemadmodum etiam Bohemos eum in finem rationem iniisse: Sin forsitan Ferdinandus & Hispani ipsos summa cum violētia ad obsequium cogere conentur, quæ tum ipsis hincinde expectanda forent auxilia? Alios in hac versari opinione, quomodo videlicet regnum administrādum, graue fore autumantes, nisi idoneum caput in promptu, quod tam sua, quam suorum adhærentium potentia instructum, reique militaris apprime gnarum peritumque fiet, vt eo fortius hosti resisti posset: ea propter lubentissime Regem sese exoptare qui ipsos non dumtaxat contra Austriam & Hispaniam, tam in Bohemia quam incorporatis prouinciis defendere, verum etiam, vrgente necessitate, dominium amplificare & dilatare posset, quo magis domus Austriaca debilitetur. Alios malle vt ob libertatem bellum istud susciperetur, quodq; Ordines imposterum nulli amplius regum iugo subiecti essent: Et hi quidem exemplo Stadensium in Hollādia nituntur, qui ab initio quidem sub aliquot Principib. (*vtpote sub Matthia, Alenconio, Guilielmo Auraico &c.*) istiusmodi gubernandi formam experti, & denique liberta-

tes suas in forma Reipublicæ contra Hispanorum potentiam tutati essent: nihilominus tamen, etiamsi nulli certo Principi subiecti fuerint, auxilia ab exteris aliquot Monarchis atque Principibus impetrassent: minime itaque desperandum licet ab initio res aliquanto tardius minusq; pro voto succedant, in Hollandia siquidem etiam anno primo non omnia feliciter successisse. Catholicos, & paucos aliquot dumtaxat SVB VTRAQVE, malle, vt cum Ferdinando transigeretur, & conditiones in arctum cogerentur: metuendum enim esse, quod, si forsitan Ferdinandus palmam violenter obtineat, de omnibus tum ipsorum Priuilegiis atque libertatib. actum fiet. Hisce tamen minime consideratis Ferdinandi Commissarios re infecta dimissos esse: iamq; rem in iis hærere terminis quod Bohemiæ Ordines cum amicis suis deliberaturi fient, quid videlicet ipsis factu opus foret: quem in finem etiam in Angliam, & ad alios Confœderatos, suos legatos ablegasse: iam etiam ipsos N. N. opinionem sententiamque præstolari, adeo vt sperandum, si consilio NN. obtemperauerint, rem tum ipsis feliciter processuram. Interea cum Hollandicis Legatis & Serenissimo Domino Electore Saxoniæ nullam nō tractationem negligunt: NN. autem hoc in negotio admodum caute agere, & ab Directoribus omnia in arcano seruari. N. puncta & considerationes fuisse detectas, sed in consilio rē nimis lente agitatam fuisse, adeo vt NN. postulari necessum habuerint, quib. omnia hodierni Bohemici Status particularia negotia communicata fuerint: de quo diuersas latas esse sententias, quibus in consilio grauiter perpensis quosdam statuisse, Bohemos intentionem adhuc bene consequuturos, etiamsi nullum regem eligerent &c. Item vniuersæ ferme Germaniæ domus Austriacæ imperium tædiosum atque molestum esse &c. *& post nonnulla:*

Maii A. C. M. DC XIX.

Verum considerandum esse, etiamsi Bohemi bellum continuaturi, & per vnum vel alterum annum auxilia extera impetraturi fient, impossibile tamen ipsis deinceps fore vt Ferdinando amplius resistāt, sed tamdem, cum iactura omnium suorum Priuilegiorum atq; libertatum, victos & coactos fore: Quocirca ipsis suadendum vt hoc tempore cum Ferdinando transigant, & suo tempore meliorem conducibilioremque occasionem expectent: Cum enim regni prouentus non adeo magni pretii, & Ordines non vnius opinionis fient, de vicinis etiam nihil certi sibi polliceri possint, iccirco bellum, licet ipsis magna fuerint promissa auxilia, non diu continuaturos, sed multo potius,

populis

Maii An. C. M. DC.XIX. populis exhaustis, Prouinciisque desolatis incultis atque deuastatis, postremo Ferdinando in spolium cessuros.

Aliis consultius visum fuit, si Bohemiæ Ordines bellum sua sponte gererent, & nullum omnino regē eligerent, (nullum siquidem proprias suas Prouincias atque populos ipsorum gratia posthabiturum.) sed vice versa omnem darent operam vt videlicet Silesiam, Morauiam, & Austriam ad suas partes pertraherent, vt ita Hungaris aditum intercluderent, & mala ab ipsis imminentia à finibus suis auerterent, cumprimis quod Hungari Austriacorum partibus adeo impense faueant. Pari modo & Vniti nullum non lapidem moueant, vt Archiduci Leopoldo aditum in Alsatiam intercludant, ne istis in locis ex Hispania & Belgio aduentantes militareis Copiæ transire queant. Si enim Ferdinando omneis aditus adimantur, Ordines tum facile Priuilegia atque libertates suas absque alicuius regis ope & adminiculo conseruare, immo Prouincias suas adhuc amplificare posse. Cōcludendum itaq; Bohemos liberorum Ordinum libertatem sibi vendicare debere, atque tum ab Hollandis & Imperialibus Ciuitatibus, aliisque Proceribus atque Principibus male erga domum Austriacam adfectis, omnem opem auxiliumque consequuturos. *Et hoc Conclusum Directoribus tum temporis tramissum est.*

Isti Consultationi quoque porro interuenit; quum ex Persia noua, pacem concernentia, adferantur, iccirco amicitiam Turcorum Imperatoris hac sub occasione neutiquam negligendam: quodque potentia vel neruus istius portæ contra domum Austriacam omnino dirigatur: quemadmodum etiam Consiliarii Turcici eius rei caussa informati sient, & iam iam Turcorum Imperatoris resolutionem exinde expectari, cumprimis eorum, quæ illinc Transyluaniæ Princeps, Germaniæ caussa, proposuerit: nimirum vt militareis copiæ ad Hungariæ fines mittantur, Ferdinando eo ipso terror incutiatur, & Hungari intestino bello adeo periclitentur, vt pro Ferdinando in Bohemia non amplius pugnaturi sient. Item, Vienna adferri Ferdinandum admodum anxium sollicitumq; esse cum omnia eius consilia minus prospere succedant. In summa res ad sanguinolentum spectare bellum, à Bohemorum enim partibus vniuersum stare Romanum Imperium: & quamuis etiam, Bohemi, hactenus Ferdinandum semper ingentibus pollicitationibus, in quibus Ferdinando fidelitatem & obsequium obtulerint, lactauerint, nihilominus tamen contrarium fuisse verum, quod in caussa siet vt cottidie consilia cōferantur cumprimis ob inconstan-

tiam

etiam Morauiæ Ordinum, qui hactenus simulauerint, quasi à partibus domus Austriacæ starent, clanculum tamen cum Bohemiæ Ordinib. colluserint: id tamen in nupero Prouinciali conuentu hac occasione detectum esse, dum sese pro Bohemiæ Ordinibus manifestissime declarauerint: quo facto Comitem à Thurn cũ X. militum M. istis in locis hostiliter irruisse, & clanculum contra Ferdinandi militareis Copias aliquid molitum esse, rem tamen detectam fuisse: Parem molitionem contra Comitem Colaltum fuisse susceptam; quoniam autem Cæsareanus quidam Capitaneus operam suam Ordinibus addixerit, & Comiti Boucquoio familiarissimus fuerit rem pari modo minime pro ipsorum voto successisse. Maii A. C. M. DC. XIX.

Hæc & similia quidem principaliter ab Vnionis Confœderatæ Capitibus tractata, postmodum vero & cæteris Vnionis istius membris non minori ex parte communicata fuerunt: quemadmodum etiam in subsequenti Conuentu Heylbrunnensi non dumtaxat Bohemici Delegati comparuerint, verum etiam, quousque Bohemici negotii patrocinium suscipiendum esset, deliberatum fuerit. Ex eodem etiam Conuentu Heylbrunnensi, sub dato X. Iunii Anno Christi M. DC. XIX. Princeps Anhaltinus ita scribit: Bohemi quamprimum sese explicabunt, nõ solummodo in puncto reiectionis Ferdinandi, verum etiam quod & vlterius progredi necessum habeant: reiectionem & vlteriora tamen nondum processisse, quum interea Hispanicæ auxiliareis copię è Belgio aduentarint, Mansfeldium clade affecerint, & ita impediuerint, quod hac septimana (. X. & XX. Iunii Anno Christi M. DC. XIX.) Bohemici, Austriaci, & Morauiæ Ordines Confœderationes suas non concludere neq; easdem consueto iuramento confirmare potuerint: se, Anhaltinum, Bohemiæ Ordinibus suasisse, vt pro tempore sese adhuc continerent: Quoniam etiam Elector Moguntinus, vna cum Serenissimo Saxoniæ Septemuiro, Mœno-francofurti Romanorum Regis electionem maxumopere vrgeat, metuendum, ægre ad destinatum Scopum (*. de quo supra satis superque videre est.*) perueniri posse: nihilominus tamen iam Heylbronnæ de mediis tractari, quibus ad exoptatum finem (*. de quo supra.*) tamdem aliquando perueniatur: res, præterea, eo inclinare, vt de forti & vehementi quapiam resolutione, non contemnendum militarium Copiarum numerum concernente, cogitandum & prospiciundum fiet: immo iam iam exercitum in promptu haberi, si modo N. in propositionem consensisset, eo ipso enim ali- Iunii A. C. M. DC. XIX. NB.

Iulius An.C.M. DCXIX. quot Vnitorum somnolentiam eo magis excitari potuisse: iam vero dum res ad extremam necessitatem vsque dilata & prorogata fuerit: ea propter præparationes & conscriptiones militareis nunc eo difficilius quam antea, parari.

„ Alias ipsi Principi Anhaltino minime est incognitum, qui porro Heylbronnæ apud Vnionis Ordines nomina sua professi fuerint, „ quur vni, vel alteri ex diuersis locis in Bohemiam proficisci non licue- „ rit, & quod denique (.cum Anhaltina consilia partim minime succes- „ serint, partim vero armaturæ præparationisq; bellicæ sumptus Vnio- „ ni persoluendi fuerint.) Sub vato xv. Iulii decretum scriptumque fuerit: non amplius N. sed Electorem Palatinum in regium Bohemicum thronum collocandum: quodque Elector Palatinus inclinationem & fauorem, quem in Bohemis erga personam suam propriam toties persensisset, quemque iidem Bohemiæ Ordines non vna dumtaxat vice erga Electorem Palatinum detexissent, probe considerare, & eosd. Bohemiæ Ordines admonere debeat (.*vti ex peculiari memoriali, Sub dato Ambergæ* IV. *&* XIV. *Iulii* A. C. M.DC.XIX. *videre est.*) ne vlli pacis propositioni fidant, sed multo potius in bona sua resolutione constanter perseuerent, neque vllo modo ad segregationem vel discordiam ansam occasionemque præbeant.

„ Licet vero Vnionis Heylbrunnensis cõmemorati sumptus præ- „ parationis istius bellicæ in infinitum ferme adcreuissent, & Vnitis o- „ nus istud intolerabile visum fuisset: nihilominus tamen iuxta Anhal- „ tini ad Electorem Palatinum, sub dato Ambergæ v. & xv. Iulii, tum „ temporis deliberatum consideratumque fuit: Etiamsi residuum solutionis Mansfeldicarum militarium Copiarum, per singulos menses LX. thalerorum M. merito Electori Palatino, & eiusdem Interessentibus, in emolumentum vergere & cedere debeat, nihilominus tamen Bohemos, sin rei comparatio ipsis detegatur, ista LX. thalerorum M. pro se prætendere posse: Econtra considerandum quoque esse Rempublicam in Bohemia hodierno statu in maxumis versari angustiis, & remedia in Bohæmia adplicata toti Reipublicæ profutura, quodque hæc omnia non magis in aliorum ratificatione, quam Bohemorum finali resolutione & declaratione (. *Regem Ferdinandum abdicandi, & Electorem Palatinum eligendi.*) ad quiescere velit: iccirco ignorare sese (. Anhaltinum.) quur extremum istiusmodi remedium non magis permittendum, vel tentandum, quam vt apud Bohemos præiudicialis recessus,

sus, aut (NOTA BENE,) compositio siue transactio cum Ferdinando expectanda siet. Iulius A. C. M. DCXIX.

Item, die eadem, quamuis ad personam aliam: Conuentum Heylbrunnensem, diuina fauente clementia, feliciter ad finem perductum, Vnitis nihil, nisi tempus, elabi: alias sese resoluisse, quod armaturam summam XII. peditum, & III. equitum M. cum certo tormentorum numero augere velint: sub quibus tamen peregrina auxilia minime intelligantur: insuper exercitus plus quam dimidiam partem esse conscriptam, cui Elector Palatinus, tamquam Generalissimus, Marchio Onoltzbachicus vero ceu Generalis siet præpositus: sese, Anhaltinum, iam omni carere munere (*Generalatum tum temporis pro se ambiuit, quemadmodum illud ipsum officium ipsi, tribus post datas hasce litteras septimanis, ipso facto delatum est.*) nihilominus tamen omnia extrema tentaturum &, ni aduersa valetudine impediatur, à latere Electoris Palatini ne latum quidem, vti aiunt, vnguem discessurum. Præterea Electorem Palatinum omnibus viribus potissimum eo laborasse, vt electio Mœno-Francofurtensis differretur: eum in finem cum Septemuiro Moguntino egisse, qui tamen Conuentum vehementissime ad destinatum tempus vrgendo promouisset, quodque Elector Palatinus in destinato consuetoque loco personaliter comparere debeat. Itaque res tamdem eo inclinare, quod sane de Cōuentu isto nihil aliud siet expectandum, quā quod in eodem Ferdinandus multos fautores habere queat. Ex aduersa parte autem nihil intentatum rellictum iri, quin istis Ferdinandi fauitoribus istiusmodi difficultates (*Subintellige Bohemorum Protestationem, quod non Ferdinandus, sed Bohemiæ Ordines ad Electorale Collegium admittendi.*) obiiciantur, quę, si in proposito suo perrecturi essent, ipsis multum negotii, laboris atque molestiæ facessere poterint. Restantes militareis copias, adhuc conscribendas, cottidie conuenire, atque, vti adpareat, Vnionis exercitum non tam cito Sacramento iterum absolutum iri. Optumam quoque nunc esse coniunctionem, quod Vnitæ siue Confœderatæ Prouinciæ Pragæ, ad angustam Vnionem concludendam, conuenissent. *Item, in Anhaltinis litteris ad Tschernembelium, ex Amberga, sub dato XIV. Iulii &c.* Confidentium vnum Pragam versus profecturum: Interea Tschernembelius sub silentio Anhaltinum certiorem faciat, an non cum finali Confœderatione, eiusdemue conclusione, ad euentum electioni Mœno-francofurtensis forsitan spectetur, eum potissumum in finm, quod euentus peculiarem rei mutationem & formam daturus est.

Carichs. NB NB

Iulius A. C. M. DC. XIX. *Quo melius & magis autem illud Ferdinandi impedimentum promoueatur, porro inter alia consideratum:* Vt Ciuitatis Mœno-francofurtensis habeatur ratio, & electio omnibus modis impediatur, *vti D. Camerarius in sua epistola ad Principem Anhaltinum, sub dato 11. Iulii An. C. M. DC. XIX. inter alia hisce verbis mentionem facit:* Et Electoris Palatini sub itinere (*. tum temporis Heylbronnæ discessum fuit.*) accepto mandato, nupero elapso die Lunæ in continenti Mannheymium versus profecti sumus, vbi similiter circa vesperam Elector Palatinus, & mox MAVRITIVS Hassiæ Landgrauius nos subsequuti sunt: ast præter familiaria colloquia, sub istam vesperam, de publicis nihil omnino tractatum: perendie vero non mediocres sane orationes exauditas esse in quibus Inlustrissima sua Celsitudo (*. Mauritius.*) digressum (*. Heylbronnæ.*) IV. hisce conditionibus ratum habere voluerit: I. si termini ad soluendum aliquantulum sibi prorogarentur. II. assecuratio assistentiæ daretur tẽpore vrgentis necessitatis. III. Si cum conscriptione copiarum militarium pluris æstumaretur, & IV. priuata sua negotia etiam effectuarentur: Cætera dumtaxat discursum quemdam de Vniuersali Conuentu Euangelicorum & de electione fuisse, cum obtestatione: Electorẽ Palat. Mœnofrancfurti in persona propria neutiquã comparere debere.

NB. Quamuis etiã ante suscepta Vnionis armatura, cumprimis ad tempus quod attinet, nimis sero allegata fuerit: nihilominus tamen in medium allatum fuisse: cum illa (. armatura.) Ferdinando obuiandum, Mœnofrancfurtum vndiq; cingendum, & electionẽ omnib. modis impediendã esse: & quæ plures istiusmodi speculationes fuerint: cum iisdem n. integrum diem transactum, donec conditiones mediocriter cõprehensæ, &, ad Landgrauij petitionem, in recessum redactæ fuerint. Cũ a. res ad subscribendum ventum esset, Landgrauium se quieti composuisse, Electorẽ Palat. vero noctu illinc se essisse, versus Cæsareo-Lauteram sese contulisse: Pari modo & Landgrauium illinc cum comitatu suo digressum esse, & Camerarii conceptũ, digressum concernens, secum sumpsisse: itaq; Palatin. Cõsiliarios dubitare, num modo commemoratus Lãdgrauius digressũ maturatrus fiet, nec ne. Cum hoc Dño, pergit Camerarius, nihil omnino posse effici, id quod Deo commendandum, & meliora indies speranda esse. Ieic, (*. Heydelbergæ nimirum.*) ob temporis angustiam, neminem non eẽ sollicitum, adeo vt, quomodo videlicet res inchoandæ fient, penitus ignoretur: Consiliarios anxios esse, &, si neruus dissoluatur, Electorem Palatinum tum omnia o-

nera-

nera solum portare necessum habere, qua de re eumdem Electorem Iul. A. C.
reddi pusillanimum, se vero, Camerarium, melancholicum &c. Item, MDC.XIX.
minime se videre quomodo Septemuir Palatinus in termino diei electionis hinc emigrare possit, quum interea nulla omnino præparatoria facta fuerint, adeo vt res pene floccipendantur: quæ res se, Camerarium, tristem sollicitumq; admodum teneat: sin enim Elector, durante electione Mœnofrancofurtẽsi, Heydelbergæ permansurus fiet, tum, quod personaliter non compareat, graues importunitates ipsi imputatas iri, vt iam taceat, quod prætextus excusationis facto contrario omnino iterum tollatur: versamur itaq; *(inquit Camerarius)* vbique inter sacrum & saxum: Deus largiatur recta *(tecta)* & salutaria *(Cameraria)* consilia, &c.

Et porro idem ille Camerarius: Mœnofrancofurtenses cum Waldtmanshusio tractasse, & magis promisisse quam Heylbronnæ obtinere potuisset, ita ciuitates tractandæ sunt, &c. Argentinenses cc. milites mittere, quos iam in loco fore: Philippum Rheni Comitem per ministrum Heydelbergæ II. florenorum M. anticipata velle: ignorare igitur sese num Electores & Principes in istiusmodi petitionem consensuri sient: super hoc etiam Domino non adeo forte fundamentum struendum.

Pari fermè ratione, ad obsidionem ciuitatis Mœnofrancofurtensis quod attinet, *Marchio Onoltzbachicus, sub dato xxvi. Iulii, scribit, postquã ad ipsum allatum esset, D. Solmenses equites, qui contra inobsequiosos Bohemos militare debuerant, aliquantulùm retrogressos fuisse, inquiens*: Sin res ita comparata siet, quodq; isti equites versus Mœnofrancofurtum retro iter suũ dirigere debeant, varias sane mihi cogitationes res ista excitaret, an non forsitan occasio requisitura esset, quod & nos quoque, nostra *(Vnionis)* ex parte, illa ad loca nosmet conferre necessum habeamus.

Quomodo itidem cum militari præsidio Mœnofrancofurtensi, sub durante electionis die, comparatum fuerit, id ex Ian-Albrechti, Solmensis Comitis, sub dato NB.
xiv. Iulii A. C. MDC. XIX. litteris sequentibus verbis deprahenditur: Huius loci » NB.
præsidium, inquit Solmensis, cum primis vero Officiales, (qui maiori "
ex parte Electoris Palatini NB. NB. ministri) Ecclesiasticis maxumope "
re esse suspectos, non enim Vnionis discretioni lubenter sese suaque "
commissuros, &c. Id Electorem Moguntinum Mœnofrancofurtensi- "
bus innuisse, cumprimis vero tum temporis, dum Waldtmanshusius,
obiectis repagulis, equitatum Moguntinum, an non forsitan sub isto

 conscri-

Iul. A. C. conscripti aliquot equites inueniēdi essent, visitasset, & D. armatos e-
MDC.XIX. quites, sub imperio Cratzij, depræhendisset. Ob id indignabundo Moguntino Septemuiro eumdem, Waldtmanshusium, respondisse hac præmissa excusatione, quicquid fecerit, sese ex mandato suorum Dominorum fecisse: Eadem autem de caussa Electorem Coloniensem fuisse offensum, & non prius Francofurtum ingredi voluisse, donec sufficienter instructus fuerit, pręsidium illud ciuili Magistratui sese Sacramento militari obligasse: & tum prius Mœnofrancofurti ingressum, biduo autem ante in arce Regio-Saxensi commoratum esse, &c.

Postquam igitur omnes Vniti Heylbronnæ, vti supra commemoratum, collectis rationibus facile nunc animaduertissent, quod sumptus suæ præparationis bellicæ, in proprium suum Bohemorumque emolumentum, non adeo magno peregrino auxilio, vti quidem ipsis persuasum erat, sed soli erogare necessum haberent, apud Vnitos quoque qui istiusmodi oneris impositionem minime sperassent, animi fluctuare cœperint: iccirco Triumuiri rem eo direxerunt, vt Stadenses in Hollandia ad Vnitos confœderatosque Electores, Principes, & Ordines, sub dato Hagæ XV. Iulii A. C. M. DC. XIX. sequentia exarauerint: Sese, Stadenses, Vnitorum Principum Collegio (*quos tam in exordio, quam in subscriptione istarum litterarum confœderatos suos nuncupant*) antehac conseruationem præsentis regiminis gestarumque rerum in Bohemia serio recommendasse, ac simul aliquot motiuas, caussasque impulsiuas, allegasse, qur videlicet Vnio, ne seipsam in ruinam præcipitare velit, negotij istius Bohemici patrocinium summa industria suscipere debeat, cumprimis quod non dumtaxat huic incendio aliquanto viciniores sient, verum etiam quum facile apud sese colligere possint, quod, communis hostis, si forsitan palmam victoriamq; obtinere debeat, eo ipso non contentus esse possit, sed multo potius vicinos sub idem iugum trahere, atq; adeo, sub hac ipsa occasione, Christianam relligionem funditus extirpare conetur: hoc enim consilium iamdudum ipsum pręmeditatum, & sub isto prætextu variis artibus technisque vsum fuisse, atq; tamdem hoc ipso eo maiorem animum sumpturum, cumprimis si animaduertat, quod Bohemiæ Ordines eorumdemve confœderati ope auxilioque destituerentur. Iuxta illa probe quoque considerandum præcipuam maxumam & rationes status eo potissumum inclinare, quod nimirũ hostis potentia non in proprio suo territorio expectanda, sed diuersione, quantum quidem fieri posset, à proposito suo arceatur. Quamuis etiam, Stadenses, minime dubitent, Vnitos Electores, Principes, &

Ordi-

Ordines, pro singulari sua prudentia & zelo, omneis istiusmodi caus- Iul. A. C.
sas impulsiuas mature satis antea perpendisse: nihilominus tamen, MDC.XIX.
quum III. Euangelici Bohemiæ Ordines ipsorum opem atq; auxilium implorassent: iccirco neminem sibiipsis versurum vitio, quod priorem istam suam recommendationem iam denuo repetant, officiose & humiliter petentes & rogantes, vt rei huius consequentia non solummodo mature perpendatur, verum etiam illud probe consideretur, eodem hocce sub negotio tam relligionem, quam S. Rom. Imperij libertates atq; Priuilegia in summo versari discrimine. Quamobrem Vnionem Bohemiæ ordinum patrocinium non immerito suscipere, omnibus viribus ipsis succurrere, minimeq; permittere debeat, ne forsitan, si vndiq; sese ita desertos videant, ex pusillanimitate talem resolutionem concipere necessum habeant, ex qua Reipub. non exiguum dumtaxat damnum detrimentumve inferri queat, alijq; etiam interessentes Reges, Principes, & Ordines deterreantur. Econtra vero si viderint Vnionem suo non defuturam officio, & ij vicissim Bohemiæ ordinibus omnem opem auxiliumq; præstituri sunt: immo confœderatas Prouincias Belgicas istiusmodi adfectionem ad prosperum statum conseruationemq; huius Regni gerere, vt etiã sua sponte promiserint & fidem suam obligauerint, sese talia sane subsidia & adsistentiã toties nunc commemoratis Bohemiæ ordinibus præstituras, quantum quidem præsens occasio, & propriæ suæ rei cõstitutio permissura fuerit, id quod etiam, diuina adsistente gratia atq; clementia, ita in effectum deducturæ sient. Omnes præterea amicos atq; confœderatos suos obnixe rogasse, vt simul vna cum Vnionis membris tam arduum negotium probe perpendere, & tamdem contra communem hostem Bohemiæ ordinum protectionem in se suscipere minime dedignarentur.

Equidem in nupera Cæsarea electione Mœnofrancfurtensi ipse "
Elector Palatinus tum temporis coram ipso Rege Ferdinando aliisq; "
Electoribus & Principibus promotionẽ istius electionis serio est pol- "
licitus: verum cõsilia multo aliter cõparata fuerunt: nimirũ vt electio "
in Romanorũ Regem (vti supra ostẽdimus) semper impediretur; quo "
circa Palatina consilia eo potissimũ spectarunt ꝙ videlicet Bohemi de "
legatos suos ad electionem Mœnofrancfurtensem mittere, votumq; "
& sessionem peterent. Item: Bohemicam controuersiam prius compo "
nendam esse quo melius pax, quies, atque concordia in S. R. Imperio "
conseruentur, & grauamina rite ac decenti ordine iterum tollantur. "
Verum techna fuit Caluinistica, vt non dũtaxat dies electionis, verum "
etiam

Iul. A. C. etiam subsequentia comitia impedirentur: Palatinos enim minime latuit, Bohemis neque votum neque sessionem permissam iri, ea ipsa cumprimis de caussa quod Rex Ferdinandus non solummodo ab ipsis Bohemis, sed etiam ab Electore Palatino, omnibus ac singulis in legitimum Bohemiæ Regem electus atque admissus fuerit. Quocirca consilia eo potissimum ast clanculum inclinarunt, quod prius Rex Ferdinandus reiiciendus, de possessione remouendus, & denique omnino gradu atq; dignitate sua iterum priuandus esset. Altera caussa (Bohemicam controuersiam ante electionem Cæsaream accommodandam siue componendam) Electori Palatino eiusque intimis consiliariis Caluinisticis tam parum curæ cordique fuit, quam dies atque nox, album vel atrum, vel vti Caluinus, Plessæus, Camerarius, Princeps Anhaltinus, &c. vnquam catholicæ relligioni bene cupierint: adeo vt vniuersus terrarum orbis externas istas prætensiones Caluinisticas in omnem posteritatem non satis mirari potetit, vt verus Christianus etiam contra propriam suam conscientiam tam enormes actiones sibi præsumere ausus fuerit: Supra enim & in subsequentibus satis superq; demonstratum atque deductum est quod non solummodo tum temporis, sed etiam tempore Matthiæ Imperatoris ante annum tam Electoris Palatini, Anhaltini, & Onoltzbachici consilia, in & extra S. R. Imperij limites, quam Bohemicorum rebellium Principalis intentio eo potissimum directa fuerit, quo pacto videlicet domus Austriaca non dumtaxat à corona Bohemica, verum etiam ab omnibus eius incorpotatis Prouinciis excludi, deprimi & extirpari, & econtra Caluinistica relligio & somnia omnibus in locis introduci, Romano-Bohemica corona in aliam personam transferri, & denique si Romana electio non impediri posset, quod tum extrema tentanda, & Bohemica abdicatio exsequenda fiet.

MDC.XIX.

Ast vere quis nunc dicat, quomodo nimirum motus isti Bohemici cum domo Austriaca ante Romanam electionem componi potuerint? Excepto quod interea isti Triumuiri, vna cum Vnione Caluinistica, grandem suam præparationem bellicam, tam exterarum, quam indigenarum gentium promouere, Catholicos in Imperio hostiliter inuadere, Alsatiam occupare, Bohemos in pertinacia sua corroborare, in S. Ro. Imperio, pellectione Turcici Vasalli Gabrielis Betlehemi primatum adipisci, tempus lucrati, Electorem Palatinum in Regem Bohemiæ eligere, in Electorali Collegio & electione Romanorũ Regis nouas maioresq; difficultates excitare conati fuerint: tum etiam vt idem

ridem Septemuir Palatinus penes suum, etiam Bohemicum votum de Iul. A.C.
facto impetrare, &, quum Brandeburgico voto alias præpolleat, eo fa MDC,XIX.
cilius media habere posset, quo melius ad alium sibi per omnia placẽ- "
tem coronam Romanam transferret. "

Tertia caussa, vt nimirum ante Romanorum Regis electionem "
grauamina tollerentur, seipsam declarat ex Electoralibus Palatinis "
consiliis, natura & proprietatibus, quas erga pacem & concordiam ha "
ctenus declararunt, & contra propriam suam voluntatem vniuerso ter "
rarum Orbi in sui ipsius opprobrium & ludibrium manifestatæ atque "
detectæ sunt: nimirum modo vt cum iactura temporis, molestiæ atque "
laboris eorum, bene adfectorum, suam intentionem consequerentur. "

Et sane vnicuique tum temporis peregrinum visum fuit, quod Elector Palatinus, ad indictum diem electionis versus Mœnofrancofurtum, sub prætextu limitum contra Bohemiam præmuniendorum, Ambergam vsque progressus fiet: si enim in forma, istis sub occasionibus consueta, factum esset, minus tum indicij & notitiæ metuendum fuisset: Quod autem ipsa Principissa, vna cum iunioribus hæredibus, toto gynæceo, ac vniuersa ferme aula, in tam magnificentissimo apparatu, decore & splendore profecta: Electorales Palatini thesauri, præstantissima maiora minoraq; clinodia, aurum, argentum, insignes tapetes, aliaq; pretiosissima deducta: Heydelbergæ alius Electoratus vicarius constitutus, & subditis valedictum fuerit: id modo commemoratis Palatinis tantum sane peperit cordolium, quod non solummodo magno Cancellario res ab initio, vti aiunt, displicuerit, sed etiam quibusuis lachrumas extorserit, dum ijsdem deplorandus status sui Magistratus, eiusdem populorum & dominiorum, cum vicinis omnibus compræhensorum, certa infallibiliaq; de se prodidit præsagia. Alij minime interessentes facile animaduertere & colligere potuerunt, apparatum tam insignem peculiare festum lætitiæ denotare, aliudq; sub isto specioso prætextu latitare, quod etiam paullo post detectum est, quoniam Elector Palatinus ipsiusq; Consiliarij electionem Mœnofrancofurtensem summo quidem cũ cordolio non amplius impedire potuerunt: iccirco longe ante præmeditata sua ad coronam Bohemicam cõsilia cum promotione neo-putatitiæ electionis (omnia sane cũ externo prætextu ordinariæ cuiusdam Bohemicæ electionis, de qua ipsi Electori Palatino ne verbulum quidem constitisset) in effectũ deduxit, coronam, iam ante suis suorumq; technis adeptam, tam insigni pompa, gaudio, & lætitia, sibi & Principissæ, immo denique filio suo

PER · IACOBVS